

RANA KOMMUNE

Budsjett 2017 Økonomiplan 2017-2020

Kommunestyrets vedtak

13. desember 2016

Saksprotokoll - Kommunestyret - 13.12.2016 - sak 103/16

Vedtak:

Årsbudsjet 2017. Økonomiplan 2017-2020

Rådmannens innstilling til formannskapet ble vedtatt med følgende endringer og tillegg:

Helse/Omsorg:

Omstillingsbevilgning:

Omsorgsavdelinga gis en engangsbevilgning for 2017 på kr. 4.0 millioner.

Formålet med bevilgningen er å bygge opp tilbud nede i omsorgstrappen, slik at brukerne kan bo trygt hjemme i egen bolig så lenge de ønsker det. Bevilgningen har som formål planlegging, opplæring og innkjøp av teknisk utstyr som skal til for å ta i bruk velferdsteknologi i hjemmetjenesten.

Målet med omstillingsbevilgningen er økt satsing på forebygging, økt mestring og effektivisering.

Det tenkes spesielt på velferdsteknologiske løsninger som gjør at omsorgstjenesten kan levere gode og effektive tjenester, samt tilrettelegge for økt trygghet og mestring for brukerne og medarbeiderne.

Slike løsninger kan bidra til å forbedre tilgjengelighet, ressursutnyttelse og kvalitet på tjenestetilbudet, og kan også forebygge behov for tjenester eller innleggelse i institusjon.

Teknisk:

Park/idrett: Tilskudd lag og foreninger økes med 0,7 mill.

Stigebil: Innkjøp av ny stigebil.

Partnerskapsavtale Åga IL 0,190 mill.

Ny Feiebil innarbeides i neste rullering av økonomiplan

Rana kirkelige fellesråd:

Seremonirom: Det etableres et seremonirom i tilknytning til kjølerom på Gruben Nedre kirkegård. Tiltaket finansieres gjennom et selvfinansierende lån og brukerbetaling.

Tilskudd (tab.s62)

Følgende tilskudd er prisregulert:

Rana Utviklingsselskap, Nordland Teater, Helgeland Reiseliv, Helgeland Museum, Frivillighetssentralen.

Driv karriere og Polarsirkelen Friluftsråd og Karrieresenteret reguleres etter avtale.

Følgende må prisreguleres (2,5 %): Kunnskapsparken, FFO Rana, Rana Studentråd, De norske lenker, LHL Rana, Midtskandia, Landsforbundet mot stoff. Sør-samisk teater

INNDEKNING:

DRIFT:

Park/idrett: Tilskudd lag og foreninger økes med 0.7 mill.

Prisvekstjustering bevilgninger (tabell side 62) 0.040 mill.

Partnerskapsavtale Åga IL 0,190

Tilskudd Radio Rana 0,030 mill.

SUM: 0,960 mill.

Inndekning: NDR reduseres tilsvarende

INVESTERINGER:

Stigebil: kostnad 6.5 mill. kroner.

Innkjøp av stigebil dekkes av disposisjonsfondet.

Omstillingsbevilgning til omsorg dekkes av disposisjonsfondet

Seremonirom: Tiltaket finansieres gjennom et selvfinansierende lån og brukerbetaling.

Vedtatte verbalforslag:

- Helsepark: I påvente av avklaring om framtidig sykehusstruktur på Helgeland vurderes deler av det gamle Selfors sykehjem til bruk til midlertidig helsepark, alternativt ombygging til Helsepark før deler tas i bruk. Prosjekteringen av ny helsepark i gamle Selfors sykehjem slutføres i løpet av 2017.
- Tilskuddsordning vedlikehold og brøyting private veger. Kriteriene for tilskudd til private veger tas opp til politisk behandling. Følgende momenter vektlegges:
 - barn i skolepliktig alder
 - uførhet
 - økonomi
 - få personer å dele på kostnadene
- Feiebil: Feiebil innarbeides i neste rullering av økonomiplan.
- MTA. Kommunestyret ber rådmannen om å utrede om en omorganisering/strukturendring i MTA kan gi en bedre og mer effektiv drift.
- Bygg og eiendom: Kommunestyret ber rådmannen komme tilbake med en oversikt over hva som vil være naturlig at kommunen selger av kommunal eiendom. (Bygninger/tomtegrunn). Renhold: Kommunestyret ber rådmannen utrede hvilken effekt det kan oppnås med å samle renhold i ei avdeling.
- Reduksjon drift til private veier fra 2018 gjennomføres ikke.
- Det etableres et bondens marked i sentrum.
- Oppgradering av Talvikparken utredes slik at parken framstår som mer attraktiv for barnefamilier.
- Det er ei målsetting å øke bruken av heltid, men Rana kommune bruker i økende grad vikarbyråer/innleie i omsorgssektoren. Dette er kostnadsdrivende og gir ikke samme kvalitet på tjenestene. I 2017 og ut økonomiplanperioden må arbeidet for å øke bruk av heltid og større stillingsbrøker for deltid intensiveres. Rana kommune må jobbe systematisk for å sikre seg sykepleiere gjennom egen rekruttering.
- Det er ønskelig å fullføre Sjøfronten fra Havmannplassen i retning Statens Innkrevingssentral (K2-tomta) så snart som det lar seg økonomisk gjennomføre. Fortrinnsvis i løpet av 2017. I budsjett for 2017 vises det til at kommunen ikke har økonomi til å gjennomføre de planlagte investeringer i Havmannsaksen.
 - Et attraktivt sentrum tjener både innbyggerne og næringslivet. Det er derfor viktig at Rana kommune går i dialog med næringslivet med mål om å få en finansieringsløsning for prosjektene. På denne måten vil begge prosjektene kunne stå ferdig om forholdsvis kort tid.
- Gratis parkering for elbiler videreføres.

Behandling:

Fellesforslag fra Arbeiderpartiet og Kristelig folkeparti fremmet av Jan Erik Arnøy(AP):

Rådmannens forslag vedtas med følgende endringer og tillegg:

Helse/Omsorg:

Omstillingsbevilgning:

Omsorgsavdelinga gis en engangsbevilgning for 2017 på kr. 4.0 millioner.

Formålet med bevilgningen er å bygge opp tilbud nede i omsorgstrappen, slik at brukerne kan bo trygt hjemme i egen bolig så lenge de ønsker det. Bevilgningen har som formål planlegging, opplæring og innkjøp av teknisk utstyr som skal til for å ta i bruk velferdsteknologi i hjemmetjenesten.

Målet med omstillingsbevilgningen er økt satsing på forebygging, økt mestring og effektivisering.

Det tenkes spesielt på velferdsteknologiske løsninger som gjør at omsorgstjenesten kan levere gode og effektive tjenester, samt tilrettelegge for økt trygghet og mestring for brukerne og medarbeiderne.

Slike løsninger kan bidra til å forbedre tilgjengelighet, ressursutnyttelse og kvalitet på tjenestetilbudet, og kan også forebygge behov for tjenester eller innleggelse i institusjon.

Teknisk:

Park/idrett: Tilskudd lag og foreninger økes med 0,7 mill.

Stigebil: Innkjøp av ny stigebil.

Partnerskapsavtale Åga IL 0,190

Ny feiebil innarbeides i neste rullering av økonomiplan

Rana kirkelige fellesråd:

Seremonirom: Det etableres et seremonirom i tilknytning til kjølerom på Gruben Nedre kirkegård. Tiltaket finansieres gjennom et selvfinansierende lån og brukerbetaling.

Tilskudd (tab.s. 62)

Følgende tilskudd er prisregulert:

Rana Utviklingsselskap, Nordland Teater, Helgeland Reiseliv, Helgeland Museum, Frivillighetssentralen.

Driv karriere og Polarsirkelen Friluftsråd og Karrieresenteret reguleres etter avtale.

Følgende må prisreguleres (2.5 %): Kunnskapsparken, FFO Rana, Rana Studentråd, De norske lenker, LHL Rana, Midtskandia, Landsforbundet mot stoff. Sør-samisk teater

INNDEKNING:

DRIFT:

Park/idrett: Tilskudd lag og foreninger økes med 0,7 mill.

Prisvekstjustering bevilgninger (tabell side 62) 0,040 mill.

Partnerskapsavtale Åga IL 0,190

Tilskudd Radio Rana 0,030 mill.

SUM: 0,960 mill.

Inndekning: NDR reduseres tilsvarende

INVESTERINGER:

Stigebil: kostnad 6.5 mill. kroner.

Innkjøp av stigebil dekkes av disposisjonsfondet.

Omstillingsbevilgning til omsorg dekkes av disposisjonsfondet

Seremonirom: Tiltaket finansieres gjennom et selvfinansierende lån og brukerbetaling.

Verbalforslag:

Helsepark: I påvente av avklaring om framtidig sykehusstruktur på Helgeland vurderes deler av det gamle Selfors sykehjem til bruk til midlertidig helsepark, alternativt ombygging til Helsepark før deler tas i bruk. Prosjekteringen av ny helsepark i gamle Selfors sykehjem slutføres i løpet av 2017.

Tilskuddsordning vedlikehold og brøyting private vegger: Kriteriene for tilskudd til private vegger tas opp til politisk behandling. Følgende momenter vektlegges:

- barn i skolepliktig alder
- uførhet
- økonomi
- få personer å dele på kostnadene

Feiebil: Feiebil innarbeides i neste rullering av økonomiplan.

MTA: Kommunestyret ber rådmannen om å utrede om en omorganisering/strukturendring i MTA kan gi en bedre og mer effektiv drift.

Bygg og eiendom: Kommunestyret ber rådmannen komme tilbake med en oversikt over hva som vil være naturlig at kommunen selger av kommunal eiendom. (Bygninger/tomtegrunn).

Renhold: Kommunestyret ber rådmannen utrede hvilken effekt det kan oppnås med å samle renhold i ei avdeling.

Fellesforslag fra Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Venstre fremmet av Espen Haaland:

Rådmannens forslag til budsjett og økonomiplan vedtas med følgende endringer**Inntekter**

KF bygg etableres	9,0
Outsourcing av renholdstjenesten	8,0
Outsourcing av IKT- tjenesten	3,0
Outsourcing av lønnsavdelingen	3,5
Kantinedrift skal være selvfinansierende	0,5
Politisk ledelse	1,5
Endring av utvalgsstruktur	0,5
Sum	26,0

Kostnader

Leirskole innføres for alle i 7.klasse	1,0
Reduksjon av SFO priser	1,0
Kvalitetsheving av SFO	0,5
Veivedlikehold	11,0
Økt tilskudd/ partnerskapsavtaler lag og forening	1,0
Kulturskolen	1,0
PPT	0,5
Helsesøster	0,5
Omsorg, styrking nedre del av omsorgstrappen	4,5
Parkeringsavgift økes ikke	0,8
Bunnfradraget for eiendomsskatt økes med 200 000	4,0
Barnehage, full reell barnehagedekning	2,0
Termik	0,2
Barnevern	0,7
Brøyting private vegger	0,3
Reduksjon	-3,0
Sum	26,0

Investering:

Tak i Ranahallen skiftes i løpet av 2017

Ny stigebil anskaffes

Kjøle og seremonirom etableres Det

etableres gatelys i Søndre gate

Belysning av Havmannen

Verbalforslag:

Reduksjon drift til private veier fra 2018 gjennomføres ikke.

Det skal i løpet av økonomiplanperioden innføres en ordning med to timers gratis parkering i sentrum.

Det skal etableres en ny målestasjon for måling av luftforurensning.

Det etableres et bondens marked i sentrum.

Oppgradering av Talvikparken utredes slik at parken framstår som mer attraktiv for barnefamilier.

Hilde B. Rønningsen (SV) la frem forslag fra SV:

Eiendomsskatten i Rana økes 1 promille - gir 12.8 mill. i inntekter årlig

Omsorgsavdelingen får en oppstarts bevilgning til velferdsteknologi i hjemmetjenesten for å bygge opp tilbudet i de første trinnene av omsorgstrappen. 4 mill. -1 mill. - hjemmetjenesten inndekning inntekter fra økt eiendomsskatt

Miljøterapeutisk avdeling (MTA) får flere brukere med funksjonshemminger og åpner nye boenheter i 2017, avdelingen styrkes med 2 mill. fra økt eiendomsskatt.

Tilskudd til lag og foreninger Park/idrett tilskudd lag og foreninger 0,7 mill. Prisvekstjustering bevilgninger 0,08 mill.

Partnerskapsavtale Åga IL 0,19 mill. Inndekning inntekter økt eiendomsskatt

Brøyting private veger opprettholdes 0,25 mill., inntekter fra økt eiendomsskatt

Teknisk - stigebil 6,5 mill. Inndekning disposisjonsfondet

Teknisk - Vedlikehold. Målsetting om å stoppe og ikke bare begrense vedlikeholdsetterslep på bygg, veger og anlegg. Nye bygg må ivaretas fra første stund slik at etterslep ikke oppstår. 5,5 mill. inndekning økt eiendomsskatt

Verbale forslag:

Arbeidet med å bygge om gamle Selfors sykehjem for å romme Helsepark, Legevakt osv., skal ha en tidsplan som gjør at det kan tas i bruk når leieavtalen for dagens Helsepark og Legevakt utgår 1 oktober 2018.

Eiendomsskatt innføres for kommunen som helhet fra 2018, og i 2017 takseres bygningsmasse utafor dagens eiendomsskatteområder.

Fellesforslag fra SV, AP, KrF og R v/ Hilde Birgitte Rønningsen:

Det er ei målsetting å øke bruken av heltid, men Rana kommune bruker i økende grad vikarbyråer/innleie i omsorgssektoren. Dette er kostnadsdrivende og gir ikke samme kvalitet på tjenestene. I 2017 og ut økonomiplanperioden må arbeidet for å øke bruk av heltid og større stillingsbrøker for deltid intensiveres. Rana kommune må jobbe systematisk for å sikre seg sykepleiere gjennom egen rekruttering.

Verbalforslag fremmet av Mats Hansen (V):

Gratis parkering for elbiler videreføres.

Atle Hiller la frem forslag fra Rødt :

Rådmannens forslag til budsjett vedtas med følgende endringer og tillegg:

1.Drift:

Omsorg:	Hjemmetjenester og sykehjem	4,9 mill.
Helse-/Sosial:	Ingen stillingsreduksjon barnevern	0,7 mill.
	Ingen tjenestereduksjon MTA	2,7 mill.
	Ingen reduksjon boligtjeneste	1,1 mill.
	Økt bemanning	4,5 mill.
Skole:	2 stillinger	1,5 mill.
Teknisk:	Partnerskapsavtale med Åga Idrettslag	0,19 mil.
	Tilskudd Radio Rana	0,03 mill.
	Tilskudd lag og foreninger	0,70 mil.
Økte utgifter		16,32 mill.

Inndekning:

Redusert driftsresultat:	16,5 mill.
1 promille eiendom skatt	6,6 mill.
Bunnfradrag kr. 500 000,-	23,1 mill.

2.Investeringer/Vedlikehold:

Ny stigebil (inndekning disp.fondet):	6,5 mill.
Veier/anlegg/bygg:(inndekn. eiend.skatt):	6,6 mill.

Atle Hiller fremmet felles verbalforslag for Rødt, AP, SV og KrF:

Det er ønskelig å fullføre Sjøfronten fra Havmannplassen i retning Statens Innkrevingsssentral (K2-tomta) så snart som det lar seg økonomisk gjennomføre. Fortrinnsvis i løpet av 2017.

I budsjett for 2017 vises det til at kommunen ikke har økonomi til å gjennomføre de planlagte investeringer i Havmannsaksen.

Et attraktivt sentrum tjener både innbyggerne og næringslivet. Det er derfor viktig at Rana kommune går i dialog med næringslivet med mål om å få en finansieringsløsning for prosjektene. På denne måten vil begge prosjektene kunne stå ferdig om forholdsvis kort tid.

Votering:

Det ble gjort positiv votering over de fire endringsforslagene.

Forslaget fra Rødt fikk 1 stemme (R).

Forslaget fra SV fikk 3 stemmer (SV).

Fellesforslaget fra H, SP, FrP og V fikk 14 stemmer (H, SP, FrP og V).

Fellesforslaget fra AP og KrF fikk 19 stemmer (AP og KrF).

Fellesforslaget fra AP og KrF ble dermed vedtatt med 19 stemmer.

Det ble votert over verbalforslagene:

Det ble votert over fellesforslagene fra AP og KrF:

- Helsepark: I påvente av avklaring om framtidig sykehusstruktur på Helgeland vurderes deler av det gamle Selfors sykehjem til bruk til midlertidig helsepark, alternativt ombygging til Helsepark før deler tas i bruk. Prosjekteringen av ny helsepark i gamle Selfors sykehjem slutføres i løpet av 2017.
Forslaget ble vedtatt med 34 (AP, SV, R, KrF, H, SP, FrP,) mot 3 (SV) stemmer.
- Tilskuddsordning vedlikehold og brøyting private veger. Kriteriene for tilskudd til private veger tas opp til politisk behandling. Følgende momenter vektlegges:

-barn i skolepliktig alder

-uførhet

-økonomi

-få personer å dele på kostnadene

Forslaget ble vedtatt med 24 (AP, SP, R, KrF,) mot 13 (H, SV, FrP, V) stemmer.

- Feiebil: Feiebil innarbeides i neste rullering av økonomiplan.
- Forslaget ble vedtatt med 23 (AP, SV, R, KrF) mot 14 (H, SP, FrP, V) stemmer.
- MTA. Kommunestyret ber rådmannen om å utrede om en omorganisering/strukturendring i MTA kan gi en bedre og mer effektiv drift.
Enstemmig vedtatt.
- Bygg og eiendom: Kommunestyret ber rådmannen komme tilbake med en oversikt over hva som vil være naturlig at kommunen selger av kommunal eiendom.
(Bygninger/tomtegrunn). Enstemmig vedtatt.
- Renhold: Kommunestyret ber rådmannen utrede hvilken effekt det kan oppnås med å samle renhold i ei avdeling. Forslaget ble vedtatt med 23 (AP, SV, R, KrF) mot 14 (H, SP, FrP, V) stemmer.

Det ble votert over fellesforslagene fra H, FrP, SP og V:

- Reduksjon drift til private veier fra 2018 gjennomføres ikke. Enstemmig vedtatt.
- Det skal i løpet av økonomiplanperioden innføres en ordning med to timers gratis parkering i sentrum. Forslag falt med 14 (H, SP, FrP, V) og 23 (AP, SV, R, KrF).
- Det skal etableres en ny målestasjon for måling av luftforurensning. Forslag falt med 14 (H, SP, FrP, V) og 23 (AP, SV, R, KrF).
- Det etableres et bondens marked i sentrum. Enstemmig vedtatt.
- Oppgradering av Talvikparken utredes slik at parken framstår som mer attraktiv for barnefamilier. Enstemmig vedtatt.

Det ble votert over forslag fra SV:

- Arbeidet med å bygge om gamle Selfors sykehjem for å romme Helsepark, Legevakt osv., skal ha en tidsplan som gjør at det kan tas i bruk når leieavtalen for dagens Helsepark og Legevakt utgår 1. oktober 2018. Forslag falt med 4 (SV, R) mot 33 (AP, KrF, H, SP, FrP, V)
- Eiendomsskatt innføres for kommunen som helhet fra 2018, og i 2017 takseres bygningsmasse utafor dagens eiendomsskatteområder. Forslag falt med 4 (SV, R) mot 33 (AP, KrF, H, SP, FrP, V)

Felles verbal forslag for SV, AP, KrF og Rødt:

- Det er ei målsetting å øke bruken av heltid, men Rana kommune bruker i økende grad vikarbyråer/innleie i omsorgssektoren. Dette er kostnadsdrivende og gir ikke samme kvalitet på tjenestene. I 2017 og ut økonomiplanperioden må arbeidet for å øke bruk av heltid og større stillingsbrøker for deltid intensiveres. Rana kommune må jobbe systematisk for å sikre seg sykepleiere gjennom egen rekruttering. Forslaget ble vedtatt med 23 (AP, SV, R, KrF) mot 14 (H, SP, FrP, V) stemmer.
- Det er ønskelig å fullføre Sjøfronten fra Havmannplassen i retning Statens Innkrevingssentral (K2-tomta) så snart som det lar seg økonomisk gjennomføre. Fortrinnsvis i løpet av 2017. I budsjett for 2017 vises det til at kommunen ikke har økonomi til å gjennomføre de planlagte investeringer i Havmannsaksen. Et attraktivt sentrum tjener både innbyggerne og næringslivet. Det er derfor viktig at Rana kommune går i dialog med næringslivet med mål om å få en finansieringsløsning for prosjektene. På denne måten vil begge prosjektene kunne stå ferdig om forholdsvis kort tid. Enstemmig vedtatt.

Det ble votert over forslag fra V:

- Gratis parkering for elbiler videreføres. Forslaget ble vedtatt med 34 (AP, SV, R, KrF, H, SP, V) mot 3 (FrP, H (S. Tovås)) stemmer.

RÅDMANNENS FORSLAG TIL VEDTAK

Årsbudsjett 2017 for Rana kommune vedtas med en inntektsramme på 1 960 051 000 kr.

1. Rammen for tjenesteproduksjon settes til netto 1 347 807 000 kr med slik avdelingsvis fordeling:

Sentrale støttetjenester	96 180 000
Skoleavdelingen.....	250 539 000
PPT.....	8 273 000
Barnehageavdelingen.....	172 526 000
Helse- og sosialavdelingen	225 367 000
NAV kommune	45 090 000
Omsorgsavdelingen	308 709 000
Kulturavdelingen.....	33 544 000
Teknisk avdeling	163 240 000
Kirkelig Fellesråd	14 927 000
Fellesområde drift.....	29 412 000

2. Investeringsbudsjett for 2017 vedtas med en total investeringsramme på 355,0 mill. kr. Samlet låneopptak til finansiering av investeringer vedtas med inntil 161,3 mill. kr fordelt med 25,1 mill. kr i ordinære lån og 136,2 mill. kr til selvfinansierende prosjekt.
3. Rådmannen gis fullmakt til å avhende kommunal eiendom som ikke har kommunal anvendelse. Salgsgevinsten avsettes til ubundne kapitalfond.
4. Det tas opp 50 mill. kr i startlån i Husbanken.
5. Det kommunale skattøret settes til høyest tillatt sats.
6. Kommunale gebyrer og betalingssatser reguleres pr 1. januar 2017 i henhold til prisstigning i kommunal sektor anslått av Kommunal- og moderniseringsdepartementet til 2,5 prosent for 2017, dersom ikke annet er spesielt nevnt.
7. Foreldrebetalingen i barnehagene øker til 2 730 kr (2 655 kr).
8. Semesteravgiften for kulturskoleundervisning øker til 1 640 kr (1 550 kr).
9. Husleiereguleringer: Gjennomgangsboliger som kommunen eier samt helse-, sosial- og omsorgsboliger reguleres i henhold til Husleieloven dersom ikke annet er avtalt. Leiligheter kjøpt av MOBO settes til samme pris som MOBO fastsetter for tilsvarende leiligheter, med tillegg for dekning av utgifter til indre vedlikehold og strøm.
10. Satser for korttids- og dagplass i institusjon endres til 155 kr (150 kr) pr døgn og sats pr. dag/natt holdes uendret på 80 kr.
11. Gebyr for trygghetsalarm økes 3,0 prosent. For GSM-alarmer og IP- alarmer tilkommer en ekstra avgift på henholdsvis 50 kr og 34 kr pr. mnd.
12. Vask av ytre rom i bosenter økes til 266 kr (257 kr) pr. mnd. Vask av privat tøy for beboere i bosenter, når kommunens vaskemaskiner og vaskemiddel brukes, øker fra til 184 kr (179) pr. mnd.
13. Betalingssatser for hjemmehjelp/praktisk bistand økes i henhold til tabell (2016 pris i parentes).

<i>Husstandens samlede nettoinntekt før særfradrag</i>	<i>Minstepris og pris pr. time</i>	<i>Makspris pr. mnd.</i>
Under 2G: (185 151 kr)	100 kr pr. time (95 kr)	200 kr (190 kr.)
	<i>Minstepris og pris pr. time for hjelp inntil 7 timer pr. mnd.</i>	<i>Pris for abonnement, hjelp fra 7 timer pr. mnd.</i>
2G til 3G: (185 152 kr til 277 727 kr)	209 kr (202 kr)	1 463 kr (1 414 kr)
3G til 4G: (277 728 kr til 370 303 kr)	335 kr (324 kr)	2 345 kr (2 268 kr)
	<i>Minstepris og pris pr. time for hjelp inntil 8 timer pr. mnd.</i>	<i>Pris for abonnement, hjelp fra 8 timer pr. mnd.</i>
4G til 5G: (370 304 kr til 462 879 kr)	379 kr (366 kr)	3 032 kr (2 928 kr)
	<i>Minstepris og pris pr. time for hjelp inntil 9 timer pr. mnd.</i>	<i>Pris for abonnement, hjelp fra 9 timer pr. mnd.</i>
Over 5G: (462 880 kr)	379 kr (366 kr)	3 411 kr (3 294 kr)

G = Grunnbeløpet i folketrygden. Pr. 1.5.2016 er 1G 92 576 kr (reguleres årlig i mai måned).
Betalning pr. time skal ikke overstige selvkost, som i 2016 er 379 kr pr. time.

14. Parkeringsavgiften øker med to kroner, til 22 kr (20 kr) pr. time.
15. Frikjøpsbeløp parkering fastsettes til 350 000 kr (50 000 kr) for parkeringsplass. Innbetalte frikjøpsbeløp avsettes til investeringsfond og skal brukes til (del)finansiering av nye parkeringsplasser for sentrum, og til oppgradering og fornyelse av parkeringstilbudet i sentrum.
16. Feie- og tilsynsavgift holdes uendret.
17. Avgiften for vann og avløp økes med henholdsvis 15 prosent og 10 prosent jf. vedlegg.
18. Renovasjons- og septikgebyr fastsettes i henhold til vedtak i styret i HAF.
19. Festeavgiften etter Gravferdslovens § 21 for 2017 vedtas slik:

Festeavgift 20 år 1. festeperiode	4 600 (4 400)
Festeavgift 20 år, 21-40 år	5 600 (5 400)
Festeavgift 20 år, 41-60 år	6 600 (6 400)
20. Gebyrendringer innenfor teknisk avdeling økes i henhold til forventet lønnsvekst på 2,7 prosent og øvrige endringer vedtas i henhold til vedlegg 1.3 – Gebyrregulativ Byplan.
21. Det innføres gebyr for bruk av kommunale skuterløyper, et årlig sesongkort på 700 kr. Gebyr er fastsatt med hjemmel i forskrift for bruk av motorkjøretøy i utmark og på islagte vassdrag og forskrift om kommunalt løypenett for snøskuter.
22. Rådmannen gis følgende fullmakter innenfor budsjettets rammer:
 - a. Budsjettreguleringer som følger av sentrale og lokale lønnsoppgjør.
 - b. Budsjettreguleringer innenfor avdelingenes rammer med utgangspunkt i produksjonssjefenes forslag eller eventuelt andre effektiviseringstiltak.
 - c. Beslutte oppstart av investeringer finansiert av ubundne kapitalfond, driftsmidler, næringsfond, lån og tomtefond.
 - d. Fordeling av bevilgning til småinvesteringer innenfor rammen på 10,0 mill. kr.
 - e. Regulering mellom avdelinger av teknisk art.

INNHALDSFORTEGNELSE

RÅDMANNENS FORSLAG TIL VEDTAK.....	1
INNLEDNING OG SAMMENDRAG.....	5
NÅSITUASJON.....	8
Økonomi	8
Økonomisk styring.....	8
Investeringer og lånegjeldsutvikling.....	8
Fond.....	9
Økonomisk bærekraft.....	9
Organisasjon og medarbeidere	9
Tjenester	10
KOSTRA	10
Kommunebarometeret.....	11
Samfunn.....	11
FORUTSETNINGER OG RAMMEBETINGELSER	13
Helhetlig langsiktig styring.....	13
Utfordringsbildet Rana mot 2040	13
Kommunens tjenester.....	13
En kommune i endring.....	13
Den digitale kommunen.....	14
Helhetlig styring.....	14
Overordnet planverk.....	14
Fokus på styring og resultat.....	14
Fokusområder og resultatmål.....	15
Forutsetninger i økonomiplan.....	17
Handlingsregel bærekraft.....	17
Usikre finansinntekter.....	17
Investeringsrammer.....	18
Salg av eiendommer.....	18
Realkapital.....	19
Inntektsrammer.....	20
Statsbudsjett 2017	20
Frie inntekter	20
Eiendomsskatt.....	22
Demografiske rammer.....	23
BUDSJETT OG ØKONOMIPLAN	24
Investeringer.....	24
Mindre investeringer	25
Skoleinvesteringer.....	25
Investeringer pleie og omsorg.....	26
Teknisk – infrastrukturinvesteringer.....	26
Investeringstilskudd Rana kirkelige fellesråd	27
Omstillingsbehov	28
Økonomisk utfordring	28
Økonomiske drivere	28
Rammereduksjoner for avdelingene.....	28
Hovedtall årsbudsjett og økonomiplan.....	29
Budsjett 2017	29

Økonomiplanperioden 2018 - 2020.....	30
Finans	31
Låneopptak og renteutvikling	31
Renter og avkastning på aksjer og andeler	32
Likviditetsutvikling og fond	33
Konsesjonskraft og konsesjonsavgift	34
Pensjonskostnader	34
Startlån.....	35
Tjenesteproduksjon	36
Realendringer budsjett 2017.....	37
Skoleavdelingen.....	39
PPT.....	41
Barnehageavdelingen	42
Helse- og sosialavdelingen.....	44
NAV kommune	47
Omsorgsavdelingen	49
Kulturavdelingen.....	52
Teknisk avdeling.....	55
Vann og avløp.....	58
Feiing	58
Støttetjenester	59
Tilskudd	62
Kirkelig Fellesråd	62
DRIFT OG INVESTERING I ET LANGSIKTIG PERSPEKTIV	63
Perspektivanalyse	63
Befolkningsprognose.....	64
Aldersbæreevne	64
Behovsprofil tjenester	65
Langsiktig driftsanalyse.....	66
VEDLEGG	68
Vedlegg 1. Gebyrregulativ.....	68
Vedlegg 1.1 Vann- og Avløp.....	68
Vedlegg 1.2. Frikjøpsordning parkering	70
Vedlegg 1.3. Gebyrregulativ Byplan.....	70
Vedlegg 2. Budsjettskjema 1A	86
Vedlegg 3. Budsjettskjema 2A	86
Vedlegg 4. Hovedoversikt investering	87
Vedlegg 5. Utgiftsutjevning 2017	88
Vedlegg 6. KOSTRA nøkkeltall.....	89
Vedlegg 7. Befolkningsutvikling 1990-2025.....	91
Vedlegg 8. Befolkning plansoner.....	92
Vedlegg 9. Sysselsatte etter bosted, arbeidssted og næring Rana	92
Vedlegg 10. Eiendomsskatt og skattebelastning satser 2016.....	93
Figur- og tabelloversikt.....	94

INNLEDNING OG SAMMENDRAG

Rådmannens forslag til budsjett og økonomiplan innebærer stram prioritering som vil medføre endringer i kommunens tjenestetilbud. Det er nødvendig å styrke økonomien slik at den blir bærekraftig på sikt.

De samlede behovene øker mer enn kommunens inntekter. Driftsnivået må derfor tilpasses reduserte driftsrammer gjennom videre omstilling og investeringsplaner må avstemmes i forhold til kommunens økonomiske situasjon.

Det legges opp til et bærekraftig investeringsløft i skolesektoren.

Budsjett og økonomiplanen for 2017-2020 er innrettet på å møte fremtidens utfordringer.

Offentlig sektor, som innbyggerne i Rana først og fremst møter gjennom tjenestene kommunen leverer, står overfor store utfordringer de nærmeste tiårene. Viktige stikkord er en aldrende befolkning, bortfall av oljeinntekter, klima-utfordringer, teknologiskiftet og urbanisering.

Lokalt vil spesielt demografi stille nye krav til innretning på tjenestene og utløse store investeringsbehov spesielt innenfor skole og omsorgsbygg. Det er også opparbeidet et betydelig vedlikeholdsetterslep.

Rana kommune leverer gode tjenester. Innbyggerne, særlig barn og unge, og personer som trenger særskilt støtte eller omsorg skal også ha gode tjenester i fremtiden - om 20 og 40 år. Det krever systematisk og aktivt forbedringsarbeid av tjenestene, nødvendig kapasitet og kompetanse blant medarbeiderne og god brukermedvirkning. Budsjett og økonomiplanen for perioden 2017-2020 er innrettet på å møte langsiktige utfordringer med fokus på helhet og økonomisk bærekraft.

Utfordringer knyttet til å opprettholde en bærekraftig kommuneøkonomi er i stor grad knyttet til demografisk utvikling og betydelige investeringsbehov.

Det legges opp til et maksimalt investeringsløft på 400 mill. kroner i skolesektoren i planperioden. Gjeldsgraden øker fra 81 prosent i 2016 til 96,5 prosent ved utgangen av 2020.

Omstilling og nye behov

Budsjettet for 2017 har en samlet inntektsramme på 1,96 mrd. kr, og inneholder omstillingstiltak tilsvarende 44,7 mill. kr i 2017, som øker til 88,7 mill. kr i 2020. Samtidig ligger det inne forslag om å utvikle tjenestene og dekke nye behov og utfordringer knyttet til demografi. Netto driftsresultat (NDR) er på 2,4 prosent, 0,6 prosent (12,6 mill. kr) svakere enn målsetningen på 3 prosent.

Rana kommune er inne i et langsiktig omstillingsløp som videreføres utover i planperioden. Ved utgangen av økonomiplanperioden vil driften fra 2011 -2020 ha omstilt for 252 mill. kr (12,8 prosent). Demografi og omprioritering i drift er de største omstillingsdriverne. Statlige overføringer dekker ikke i tilstrekkelig grad økte kostnader til pensjon, demografi, nye brukere, eller kostnader til investeringer og opprettholdelse av realkapital. I tillegg til drift, handler kommuneøkonomi også om å ha midler til nye formål og nyskaping. Kommunen skal yte gode og forsvarlige tjenester og det skal tilrettelegges for vekst og utvikling i Rana samfunnet.

Hovedelementene i omstillingstiltakene handler i stor grad om å gjøre strukturelle endringer i tjenestene. Innenfor de store tjenesteområdene skal driften optimaliseres, for å oppnå økt kvalitet og reduserte kostnader.

Nye konsepter for tjenestene er under utvikling, blant annet gjennom bruk av velferdsteknologi og digital skolehverdag. Bedre arealutnytting og administrative innstramminger og effektivisering er andre grep som gjennomføres.

Store investeringer

I perioden 2017 til 2020 foreslår Rådmannen investeringer på til sammen 1,2 mrd. kr. Dette er et høyt investeringsnivå. Nye «*Rana skolen*» er det store satsingsprosjektet på investeringssiden.

Rådmannen har satt en samlet grense for investeringer i skolebygg på 400 mill. kr i økonomiplanperioden. Investeringsrammen er strukket maksimalt og finansieres med låneopptak og bruk av ubundne investeringsfond. Dette løftet innebærer at gjeldsgraden øker til 96,5 prosent i 2020. Det setter begrensninger for nye investeringer i lang tid fremover og forutsetter at fremtidige inntekter av salg av kommunal eiendom går direkte til styrking av investeringsfond.

Driftsfond styrkes i opplegget for å ivareta driftsmessig og samfunnsmessig handlingsrom i perioden.

Ambisjonsnivået i investeringsplanen er dermed nedjustert i forhold til opprinnelige vedtak i skolestruktursaken. Etter bestilling fra Kommunestyret har rådmannen lagt frem en ny gjennomgang av mulige alternative løsninger for skolebygg (Rana-skolen - eget dokument). Rådmannen lanserer et nytt helhetlig skolealternativ – *Ranaskolen*, som ivaretar skolefaglige og økonomiske hensyn på en god måte. Løsningen gir én ungdomsskole fordelt på to bygg (Mo ungdomsskole og Moheia) for ungdomsskoleelevene. I tillegg omgjøres nye Ytteren ungdomsskole til barneskole for elever på Ytteren. Båsmo bygges ut for barneskoleelever fra Båsmoen og Alteren. Forslaget støtter opp under lokalskoleprinsippet for barnetrinnet og utnytter kompetanse og ressurser som legger til rette for en god overgang til videregående skole. Det vil bli lagt frem egen sak om skolebygg og skolestruktur.

Videre i perioden vil det kreves store investeringer innenfor pleie og omsorg. Selv om det allerede nå er et økende antall eldre – har veksten ennå ikke satt inn for alvor. Dette gir kommunen nødvendig handlingsrom for endring. Strategien fra forrige økonomiplan videreføres ved å tilrettelegge for langsiktig bærekraft. Økonomisk sett innebærer dette å skape et driftsresultat som kan bære et høyt investeringsnivå, samt omstille til kostnads- og ressurseffektive driftsformer som kan gjøre det mulig å fortsatt levere kvalitativt gode tjenester når andelen omsorgstrengende innbyggere øker.

Om dokumentet og prosessen

Rådmannens forslag til budsjett og økonomiplan for 2017 -2020 bygger på følgende forutsetninger:

- Vedtatt økonomiplan for 2016-2019.
- Vedtak i Kommunestyret i løpet av året.
- Kommuneproposisjon og forslag til statsbudsjett 2017.
- Kommunestyrets bestillinger - herunder perspektivanalyse og skolestruktursak.

Det har vært bred involvering i årets budsjett-prosess. I politiske møter er det redegjort for økonomiske forutsetninger og det er gjennomført felles budsjettsamling med politikere, administrasjon og tillitsvalgte høsten 2016.

Det er utarbeidet fire grunnlagsdokumenter som følger prosessen; Kommunaløkonomisk analyse, KOSTRA- analyse, kommunebarometer og perspektivmelding. Disse dokumentene står på

egne ben og bare utdrag av analysene gjengis i budsjett og økonomiplanen. Underveis i prosessen har Kommunestyret gitt administrasjonen bestillingsoppdrag som er fulgt opp. Kommunestyre sak 71/16 vedr. prosjekt skolestruktur er fulgt opp i eget vedlegg til økonomiplanen.

Fakta om budsjett og økonomiplan

	2017	2020
➤ Brutto driftsinntekter	1 960	1 967
➤ Omstillingsbehov	-45,0	-89,0
➤ Omstillingsbehov i prosent av tjenesteproduksjon	-3,2 %	-6,5 %
➤ Omstillingsbehov omgjort i årsverk	-50,0 1)	-100
➤ Driftsrammer tjenesteproduksjon	1 348	1 316
➤ Lønnsutgifter	1 035	1 016
➤ Antall faste årsverk	1 712	
➤ Brutto driftsresultat (BDR)	-72,0	-92,0
➤ Netto driftsresultat (NDR)	-46,0	-59,0
➤ Netto driftsresultat i prosent av driftsinntekter	2,4 %	3,0 %
➤ Disposisjonsfond (akkumulert)	200	237
➤ Investeringer (akkumulerte tall)	341	1 195
➤ Gjeldsgrad	84,6 %	96,5 %
➤ Renter og avdrag i prosent av brutto driftsinntekter	6,1 %	6,5 %
➤ Fondsutvikling	562	571
➤ Lønns- og prisstigning 2016-2017	2,5 %	

1) Reduserte årsverk illustrerer omstillingsoppgaven omdefinert i årsverk. Tall i mill. kroner, dersom annet ikke er nevnt.

Handlingsregel for økonomisk bærekraft skal bidra til å sikre fremtidige generasjoner den samme muligheten til å skape sitt samfunn.

KØB (Kommunal økonomisk bærekraft)

Rana kommune inngikk våren 2016 forsknings-samarbeid med NORD Universitet med tanke på å utvikle modellen for kommunal økonomisk bærekraft. Rana anvender modellen spesielt i sammenheng med budsjett og planleggingsarbeid, fortrinnsvis tilknyttet årsbudsjettet og økonomiplan.

Modellen er en trekantmodell, og den må videreutvikles før den kan være robust nok til å gi et solid nøkkeltall for hvor god balansen i en kommunes økonomi er. Ambisjonen er å utvide modellen med en skala, slik at man kan se bærekraft i kommunen over tid. NORD Universitet har deltatt som observatør i årets budsjettprosess.

Lovgrunnlag

Økonomiplan

Rådmannen velger innledningsvis å understreke økonomiplanens juridiske status med hensyn til balansering og behandling. Dette fremkommer av KommuneLOVEN § 44:

1. Kommunestyret og fylkestinget skal en gang i året vedta en rullerende økonomiplan.
2. Økonomiplanen skal omfatte minst de fire neste budsjettår.
3. Økonomiplanen skal omfatte hele kommunens eller fylkeskommunens virksomhet og gi en realistisk oversikt over sannsynlige inntekter, forventede utgifter og prioriterte oppgaver i planperioden. Planen skal være satt opp på en oversiktlig måte.
4. I økonomiplanen skal det for hvert enkelt år økonomiplanen omfatter, anvises dekning for de utgifter og oppgaver som er ført opp, jf. § 46 nr. 6.
5. Planer som omfatter avgrensede deler av kommunens eller fylkeskommunens virksomhet, skal integreres i økonomiplanleggingen og bruken av midler innarbeides i planen
6. Kommunestyret og fylkestinget vedtar selv økonomiplanen og endringer i denne. Vedtaket

treffes på grunnlag av innstilling fra formannskapet eller fylkesutvalget. Ved parlamentarisk styreform skal rådet avgi innstilling som nevnt

7. Innstillingen til økonomiplan, med de forslag til vedtak som foreligger, skal legges ut til alminnelig ettersyn minst 14 dager før den behandles i kommunestyret eller fylkestinget. Dette gjelder likevel ikke ved innstilling som gjelder endringer i økonomiplanen
8. Økonomiplanen og endringer i denne oversendes departementet til orientering.

Budsjett

Årsbudsjettet er derimot et bevilgningsvedtak, og dermed en bindende plan for kommunens midler og anvendelsen av disse i budsjettåret. Kommunen kan ikke foreta utbetalinger eller pådra seg utgifter i året ut over de bevilgninger som er fastsatt i årsbudsjettet for budsjettåret, med unntak av eventuelle rettslige forpliktelser. Kommunestyrets bevilgninger i budsjettet er bindende for underordnede organer. Budsjettet skal være realistisk og fastsettes på grunnlag av de inntekter og utgifter som kommunen kan forvente i det aktuelle budsjettåret.

NÅSITUASJON

I dette kapittelet gis en kort oppsummert status innenfor områdene økonomi, organisasjon, tjenester og samfunn.

Økonomi

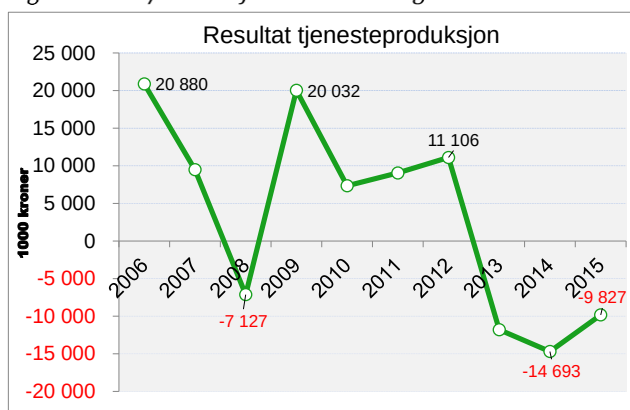
En sunn kommuneøkonomi karakteriseres av evnen til å håndtere uforutsette hendelser og ha handlingsrom til å kunne foreta egne valg på kort og på lang sikt. Rana kommune innførte i 2015 handlingsregler for økonomisk bærekraft basert på at gjeldsnivå, driftsresultat og disposisjonsfond må sees i sammenheng.

Økonomisk styring

Rana kommune har hatt en tilfredsstillende balanse mellom utgifts- og inntektsveksten. Kommunen har stort sett klart å tilpasse utgiftene til inntektsgrunnlaget. Når det gjelder økonomisk mål-oppnåelse, har tjenesteproduksjonen levert. I siste ti år har avdelingene i snitt hatt et årlig positivt resultat på 3,5 mill. kr. Rana kommune har heller ikke de store svingningene i resultat som en del sammenlignbare kommuner har.

De siste 3 årene er bildet endret. Driften er inne i en omstilling hvor driftsnivået skal nedjusteres. Resultatet viser at det tar tid å iverksette driftsreduksjoner. Ressursbruken kommer tidvis i utakt med årsbudsjettrammene. 2. tertialrapport for 2016 melder at tjenesteproduksjonen skal kunne overholde årets budsjettramme.

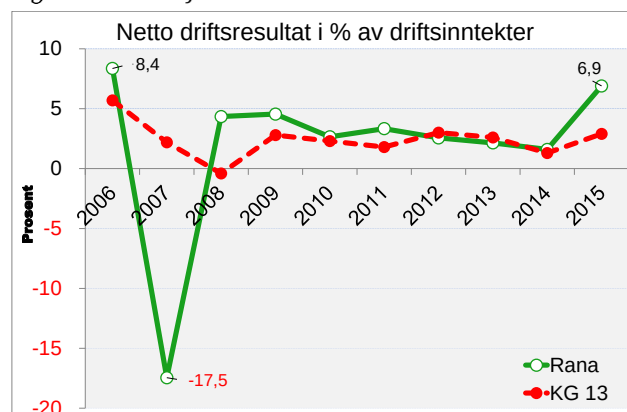
Figur 1. Mer/mindreforbruk avdelinger

Handlefriheten har bedret seg kraftig etter Terra-saken i 2007, men brutto driftsresultat har hatt en fallende tendens de siste årene. Dette skyldes blant annet negativt resultat i tjenesteproduksjonen. Det er viktig å ha et stabilt netto

driftsresultat over tid som kan bidra med egenkapital til investeringer, styrking av likviditeten og som økonomisk buffer for å møte framtidige utfordringer. Netto driftsresultat i 2015 påvirkes betydelig av oppgjøret etter Terra.

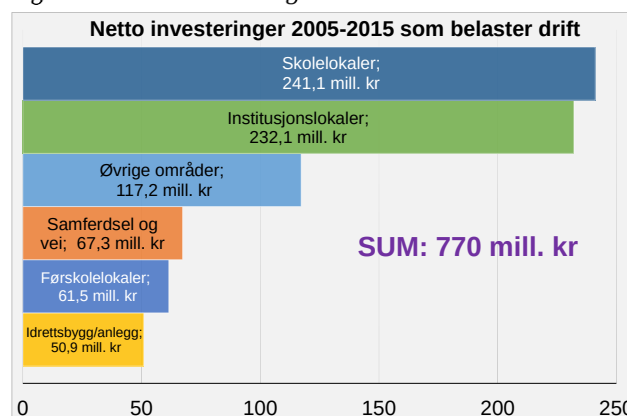
Figur 2. Handlefrihet

Investeringer og lånegjeldsutvikling

Grafen viser netto investeringsvolum i Rana kommune i perioden 2005-2015. Kommunen har investert betydelig spesielt de siste årene. Skolelokaler og institusjonslokaler utgjør de største investeringsområdene med henholdsvis 31 og 30 prosent av investeringene som belaster driften i perioden.

Figur 3. Netto investeringer

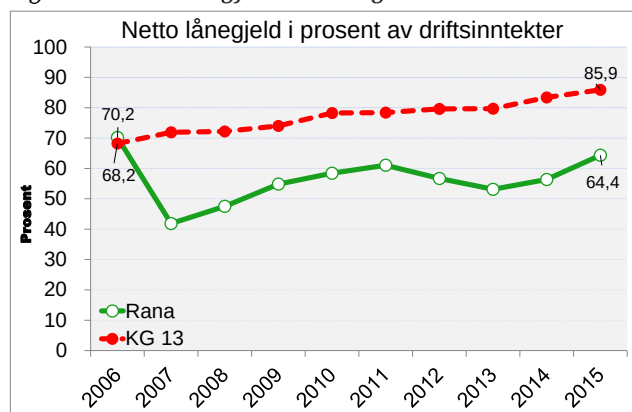

Fra 2006 har den nominelle lånegjelda i Rana kommune økt med 930,5 mill. kr. eller hele 91,1 prosent. Samtidig har Rana en lavere netto lånegjeld i prosent av driftsinntekter (gjeldsgrad) enn gjennomsnittet for kommunene i KG 13 (i 2015 64,4 prosent i Rana kommune mot 85,9 prosent i KG 13). Rana kommune er inne i en høyere

veksttakt enn sammenligningskommunene, noe som blant annet skyldes ulikheter i demografien.

I 2015 var netto lånegjeld 48 126 kr pr. innbygger. Sett i forhold til økt driftsnivå bør ikke kommunen øke lånegjelda nevneverdig. Kommunen er sårbar for endringer i rentenivået, spesielt i en situasjon med svekket likviditet.

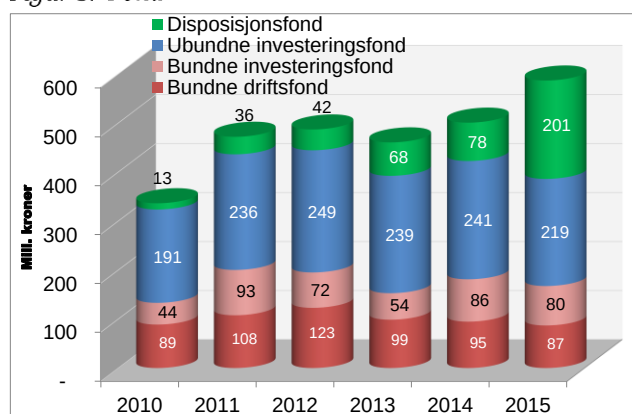
Figur 4. Netto lånegjeldsutvikling

Fond

Det har samlet sett vært en god oppbygging av fond i perioden fra 2006. Den samlede fondsbeholdningen i Rana vurderes som tilfredsstillende når en sammenligner med andre kommuner. Disposisjonsfondet fikk via Terra-oppgjøret i 2015 en betydelig tilførsel og er med 10,3 prosent av driftsinntektene på et tilstrekkelig nivå. Netto driftsresultat kan fremover i stedet anvendes som egenkapital til investeringer.

Figur 5. Fond

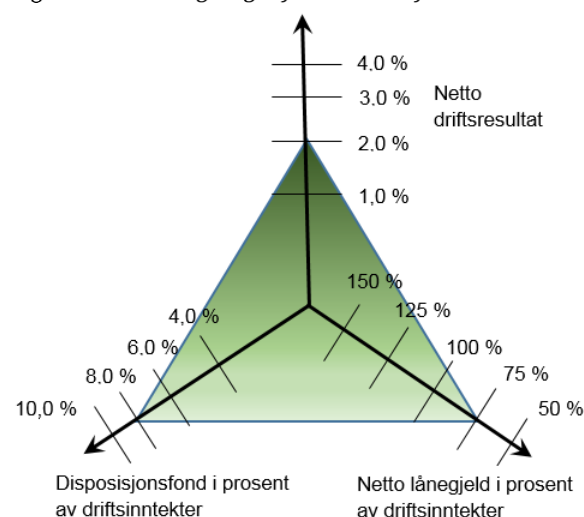

Økonomisk bærekraft

Handlingsregelen for økonomisk bærekraft illustrert i figur 6, er dynamisk. Dersom gjeldsnivået er høyere enn 75 prosent eller disposisjonsfondet er lavere enn 8 prosent, må driftsresultatet settes høyere enn 2 prosent. Nivået på driftsresultatet må

settes høyere enn 2 prosent inntil gjeldsnivået er 75 prosent eller lavere og disposisjonsfondet er 8 prosent eller høyere. Når disse forholdene er på plass og de økonomiske forhold er i balanse, kan driftsresultatet settes ned til 2 prosent. Driftsresultatet settes høyere enn 2 prosent for å nå nivået for bærekraft. Jo høyere en setter driftsresultatet, jo forttere vil kommunen nå bærekraftnivået.

Figur 6. Handlingsregel for bærekraft

Regnskapet 2015 viser balanse i forhold til handlingsregelen. 31.12.2015 har Rana kommune et disposisjonsfond på 200,8 mill. kr, tilsvarende 10,3 prosent av driftsinntektene. Disposisjonsfondet har økt med 122,6 mill. kr i 2015 som i hovedsak tilskrives oppgjøret etter Terra.

Tabell 1. Måltall økonomisk bærekraft

	Måltall økonomiplan	Regnskap 2015
Netto driftsresultat	2,0 %	6,9 %
Disposisjonsfond	8,0 %	10,3 %
Netto lånegjeld	75,0 %	64,4 %

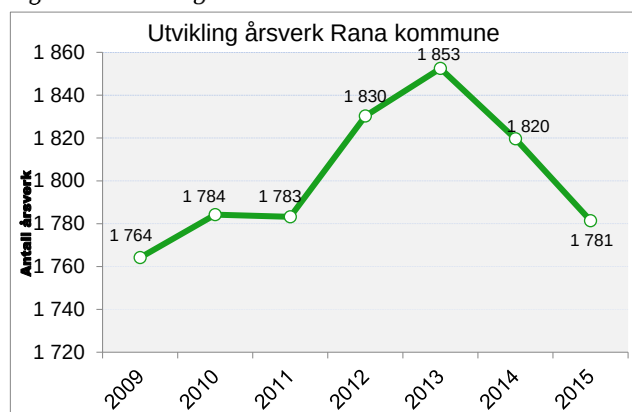
Gjeldsgraden nærmer seg måltallet med 64,4 prosent i 2015 mot 56,3 prosent året før.

Organisasjon og medarbeidere

Årsverk/ansatte

I de siste årene er antall årsverk redusert i Rana kommune. Dette er en styrt og ønsket utvikling som følge av omstilling. Ved inngangen til 2016 hadde Rana kommune 2 183 ansatte fordelt på 1 781,4 årsverk. 398 var midlertidig ansatt.

Figur 7. Utvikling årsverk 2009-2015

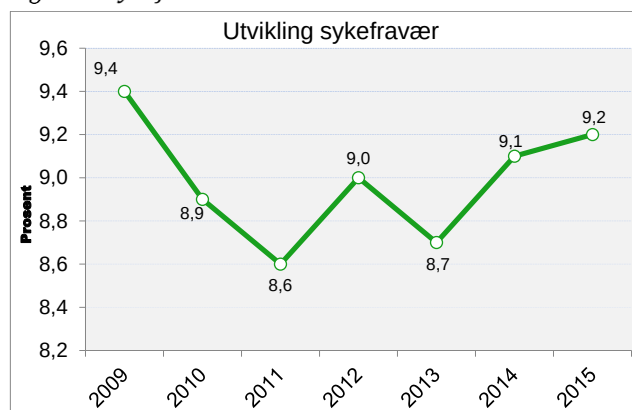
Rana kommune er en kvinnedominert arbeidsplass og kjønnsfordelingen har vært stabil over lang tid. 77,5 prosent av de ansatte i Rana kommune er kvinner og 22,5 prosent menn. Nasjonalt er fordelingen i kommunal sektor 78 prosent kvinner og 22 prosent menn. I Rana kommune går over 50 prosent av de kvinnelige ansatte i deltidsstillinger.

Hovedtrenden er at ansatte i Rana kommune blir stadig eldre og at det blir færre ansatte i alderen 18- 39 år. Andel ansatte i alderen 62 + øker.

Sykefravær

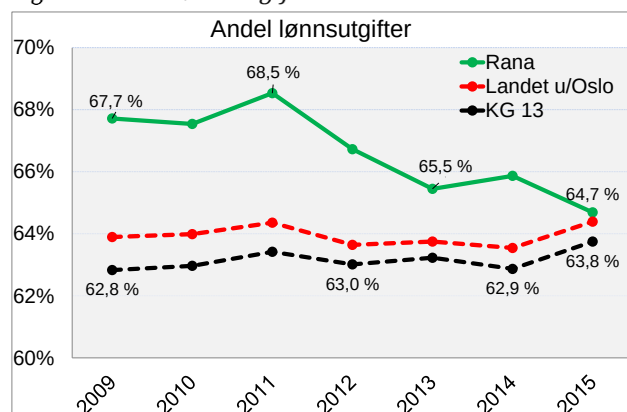
Rana kommune har hatt et høyt sykefravær over tid. Pr. 31.12.2015 var samlet sykefravær i Rana kommune på 9,2 prosent. Det jobbes systematisk med sykefravær i organisasjonen og det registreres en positiv trend med økt nærvær.

Figur 8. Sykefravær 2009-2015

Lønnsutgifter

Figur 9. Andel lønnsutgifter 2008-2015

Figuren viser kommunenes brutto lønnsutgifter i prosent av driftsutgifter. Driftsutgiftene er korrigert for avskrivninger og arbeidsgiveravgift. Lønnsutgiftene er korrigert for arbeidsgiveravgift. Rana har en lønnsandel i 2015 på 64,7 prosent. Landet uten Oslo samt KG 13 har en lønnsandel på henholdsvis 64,4 prosent og 63,8 prosent.

Staten finansierer ikke differansen i lønnsandel i forhold til landet gjennom inntektssystemet, slik at Rana må dekke deler av den årlige lønnsveksten på andre måter.

Reduksjon i andel lønnsutgifter i prosent av brutto driftsutgifter, viser at Rana har gjennomført stillingsreduksjoner i perioden 2011 til 2015.

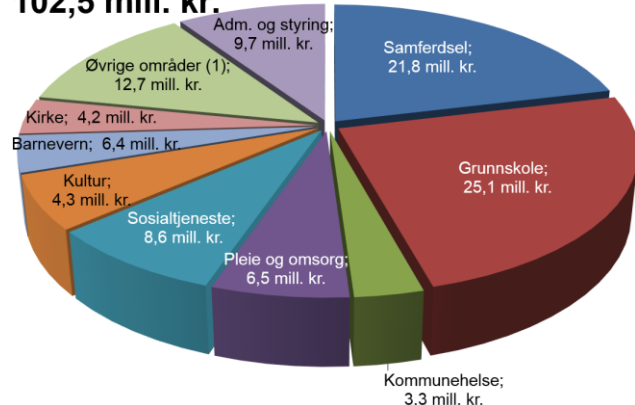
Tjenester

KOSTRA

KOSTRA tallene viser hvor stor ressursbruken i Rana er sammenlignet med andre kommuner på de ulike sektorene.

Rana kommune er plassert i KOSTRA gruppe 13 (KG 13) som defineres som «store kommuner utenom de fire største byene». Gruppen består av 49 kommuner med innbyggertall over 20 000.

Figuren under viser ressursbruken i Rana i 2015 på tjenesteområdene sett i forhold til KG 13 og viser områder der Rana har høyere ressursbruk målt i forhold til målgruppene. Dersom Rana kommune hadde tilsvarende netto driftsutgifter pr. innbygger som KG 13 på disse områdene, ville ressursbruken i Rana vært 102,5 mill. kr. lavere.

Figur 10. Netto driftsutgifter Rana diff. KG 13 (2015)
102,5 mill. kr.

Innenfor områdene grunnskole og samferdsel har Rana høyest ressursbruk, sett i forhold til gjennomsnittet i KG 13.

Kommunebarometeret

Kommunebarometeret har utviklet seg til å bli en sentral kunnskapsbase for status og sammenligning av kommunale tjenester i Norge. Rana har hatt en positiv fremgang på kommunebarometeret siste år.

Barometeret er utarbeidet av Kommunal Rapport og hensikten er å gi et oversiktlig bilde av hvordan kommunens nøkkeltall er, i forhold til resten av Kommune-Norge. Barometeret tar utgangspunkt i SSBs rapportering i KOSTRA. Kommunebarometeret er en rangering, ikke en vurdering om tjenesten fortjener stempel god nok eller ei.

Tabell 2. Plassering kommunebarometeret 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
Totalplassering	295	239	231	301	165
Plassering	2012	2013	2014	2015	2016
Grunnskole	331	327	357	365	378
Eldreomsorg	251	207	95	109	69
Barnevern	114	170	305	328	180
Barnehage	103	68	74	165	112
Helse	308	181	326	334	213
Sosial	385	286	305	253	197
Kultur	89	136	81	87	114
Økonomi	335	267	164	156	123
Kostnadsnivå	235	200	218	168	188
Miljø og ressurser	19	56	175	180	243
Saksbehandling	232	225	133	182	57
Vann, avløp og renovasjon	209	249	77	113	187

Kostra og Kommunebarometeret

KOSTRA tallene viser liten sammenheng mellom ressursbruk på tjenestemålingene sett opp mot resultatene i Kommunebarometeret. Høyere ressursbruk betyr nødvendigvis ikke bedre kvalitet og resultat i tjenestene.

På noen områder der Rana har en gjennomsnittlig eller lavere ressursbruk enn KG 13, oppnår Rana gode resultater i Kommunebarometeret. Dette gjelder områder som barnehage, kultur og eldreomsorg samt saksbehandling.

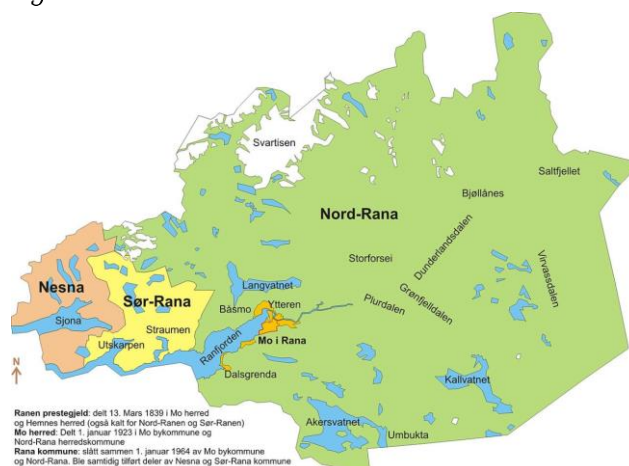
Til tross for at Rana bruker betydelige ressurser til grunnskoleopplæring, får kommunen bunn-plassering i Kommunebarometeret.

Rana er blant kommunene som bruker mest ressurser til kommunehelse, og havner midt på treet i Kommunebarometeret med plass 213.

Ressursbruken på barnevern og sosialtjenesten er også høy sammenlignet med KG 13. I kommunebarometeret havner Rana midt på treet innenfor sosialtjeneste (plass 197), og noe bedre enn landsgjennomsnittet innen barnevern (plass 180).

Samfunn

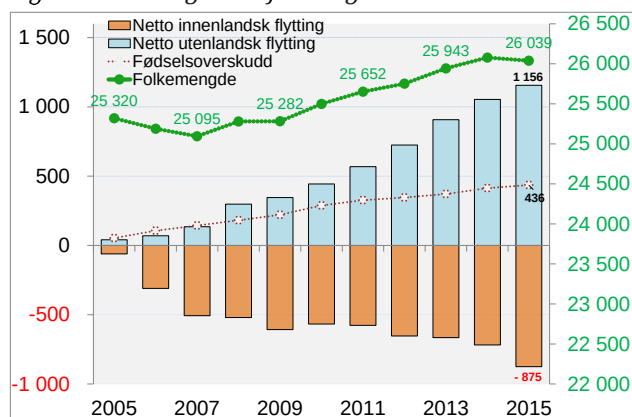
Rana ble etablert som egen kommune i 1964. Pågående kommunereform har ikke ført til endring av kommunegrensene. 5,42 prosent av Nord-Norges befolkning er bosatt i Rana og 33,3 prosent av de som bor på Helgeland er ranværing.

Figur 11. Dannelsen av Rana kommune i 1964

Ved utgangen av 2015 hadde Rana en befolkning på 26 039 personer. Dette er en økning på 719 personer fra 2005, men 257 personer færre enn da Rana hadde sitt høyeste folketall noensinne med 26 296 innbyggere i 1974.

Økning av befolkningen de siste ti årene har i hovedsak kommet som følge av en netto tilflytting fra utlandet (1 156 personer i perioden). Fødsels-overskuddet har vært positivt og gitt en vekst på 436 personer, mens netto innenlandsk flytting har vært negativ på 875 personer.

Figur 12. Endringer i befolkningen akkumulert 05-15

Rana har i dag en demografi med utviklingstrekk som mange distriktskommuner.

Fødselsoverskuddet er synkende som følge av færre fødte og flere døde. 1. halvår 2016, ble det kun født 120 barn. Hvis dette bildet skal endres, må flere unge i etableringsfasen og barnefamilier bosette seg i kommunen. Andelen eldre er økende i befolkningen og det har de siste 10 årene vært en betydelig vekst i antall eldre over 90 år. Det har blitt betydelig færre barn og unge i kommunen. Totalt har aldersgruppene under 16 år blitt redusert med 1 905 personer siden 1980. Antall yrkesaktive er på samme nivå, mens personer i alderen over 67 år har økt med 2 156 personer.

Tabell 3. Aldersfordelt befolkningsutvikling

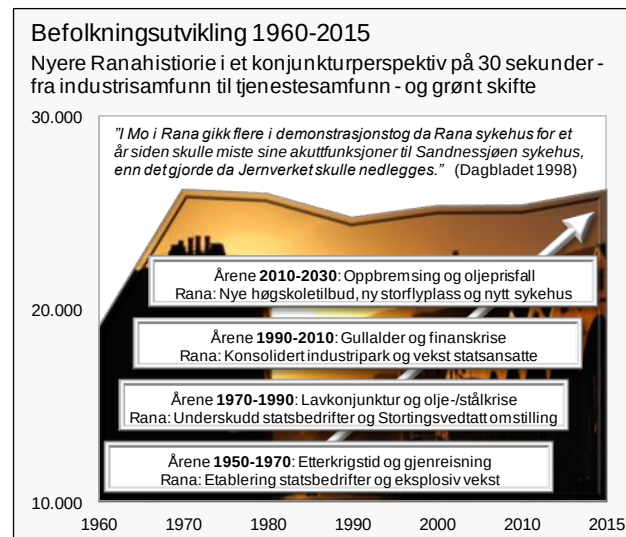
Alder	1980	1990	2000	2015	Endring
0-5 år	2 014	1 911	2 103	1 673	-341
6-15 år	4 634	2 987	3 382	3 070	-1 564
16-66 år	17 110	16 708	16 345	17 072	-38
67-79 år	1 679	2 410	2 434	2 960	1 281
80-89 år	339	563	905	1 024	685
90 +	50	62	109	240	190
	25 826	24 641	25 278	26 039	213

Sysselsetting og vekst

Settes nyere Rana historie inn i et konjunkturperspektiv, har Rana beveget seg fra et industrisamfunn til et tjenestesamfunn.

Figuren under illustrerer nyere Rana historie i et konjunkturperspektiv, fra industrisamfunn til tjenestesamfunn – og grønt skifte.

Figur 13. Fra industrisamfunn til tjenestesamfunn 1960 - 2015

Pr. 4 kvartal 2015 var 12 688 personer sysselsatt i Rana, en nedgang på 2,5 prosent sammenliknet med samme periode i 2014. Pr. juli var det registrert 365 helt ledige i Rana. Dette utgjør 2,7 prosent av arbeidsstyrken.

NHO (næringslivets hovedorganisasjon) rangerer årlig kommunene etter attraktivitet og lokal vekstkraft basert på forhold ved næringsliv, arbeidsmarked, demografi, kompetanse og kommunal økonomi. Rana er rangert på 168 plass på landsbasis og har falt 11 plasser fra 2014 til 2015. Rana scorer «best» på kompetanse (56. plass i landet) og på kommunal økonomi (nr. 134 landet) og næringsliv (nr. 157).

Veksten i folketall og verdiskaping er for svak i Rana-regionen for å nå målet i strategisk næringsplan om 30 000 innbyggere i 2030. Skal dette endres må økt sysselsetting i større grad gi befolkningsvekst.

Bedre omdømme og økt attraktivitet skapes primært gjennom konkrete resultat. På kort og mellomlang sikt er det avgjørende å få gjennomført store private og offentlige investeringer og unngå tap av større virksomheter.

FORUTSETNINGER OG RAMMEBETINGELSER

Helhetlig langsiktig styring

Utfordringsbildet Rana mot 2040

Offentlig sektor, som innbyggerne først og fremst møter gjennom de tjenestene kommunen leverer, står overfor endring i rammebetingelser.

I det store bildet tar globaliseringen nye former og gir økt usikkerhet om den videre utviklingen i internasjonal politikk og økonomi. Oljeprisen har falt dramatisk, noe som på sikt vil redusere handlingsrommet i offentlige budsjetter. Migrasjonsstrømmene til Europa har økt markert og må møtes med tiltak nasjonalt og lokalt. Teknologiskiftet innebærer redusert etterspørsel etter ufaglært arbeidskraft, noe som kan bli krevende når nye grupper med lavere kvalifikasjoner skal integreres i arbeidsmarkedet. Samtidig stiller digitaliseringen av samfunnet forventninger og krav til kommunen om nye måter å løse oppgavene på. Også klimautfordringene vil sette vår omstillingsevne på prøve.

Den mest sentrale utfordringen for Rana kommune er først og fremst knyttet til endring i demografi. Dette stiller nye krav til innretning på tjenestene og utløser investeringsbehov til demografi og strukturtilpasninger.

Rana må finne gode lokale svar og løsninger på disse utfordringene. Kommunestyret har bestilt en økonomisk perspektivanalyse i et 40 års perspektiv som inngår som del av dette dokumentet.

Kommunens tjenester

Mindre inntekter fra olje og en eldrebølge i anmarsj betyr strammere økonomiske rammer for Rana kommune i tiden som kommer. Samtidig har innbyggere og næringsliv stadig større forventninger til kommunens tjenester.

Rana kommune leverer gode tjenester. Det skal kommunen også gjøre fremover. Tjenestene skal være bærekraftige og gi innbyggerne mulighet for økt selvhjelpenhet, mestring og læring. For å møte fremtidens behov må tjenestene utvikles og fornyes. Forventningsavklaring og avstemming av innhold i de kommunale tjenestene er nødvendig for å tydeliggjøre hva innbyggerne kan forvente av Rana kommune som tjenesteleverandør fremover.

Gjennom omstillingsmål foreslår rådmannen vesentlige nedtrekk i hele organisasjonen.

Hovedelementene i omstillingstiltakene handler i stor grad om å gjøre strukturelle endringer i tjenestene. Det handler om å utnytte stordriftsfordeler, og drifte med økt kvalitet og reduserte kostnader. Nye konsepter for tjenestene er under utvikling, blant annet gjennom bruk av teknologi. Bedre arealutnytting og administrative innstramminger er andre grep som skal gjennomføres.

Rana kommune har siden 2013 redusert med ca. 70 årsverk og har ved utgangen av 2015 ca. 1 780 årsverk. Antall årsverk vil reduseres ytterligere i årene som kommer.

I kapittelet som omhandler de enkelte tjenestene beskrives utfordringer og satsinger for hovedområdene detaljert. Her gis det kun en kort oppsummering av de mest sentrale hovedtrekkene:

- Omsorgstjenestene er i en omstillingsprosess for å møte nye krav til innhold, utvidede tjenester, nye brukergrupper og eldrebølgen.
- Skole omstiller for å oppnå optimal drift og sikre elevene gode rammevilkår for læring.
- Barnehagene må innrette driften fleksibelt for å tilpasse seg til svingninger i barnetall og nye krav til innhold /utvidede tjenester.
- Helse- og sosial videreutvikler tjenestene og har fokus på nye reformer.
- Det er store etterslep på kommunale veger og bygg.
- Det er forventninger til at kommunen skal ha en aktiv rolle som samfunnsutvikler. Sentrale fokusområder er flyplass, sykehus, samt byutvikling.

En kommune i endring

Det er et stort endringstrykk i offentlig sektor. Når samfunnet endrer seg må også kommunal sektor endre seg. Regjeringen vil ha fornying og effektivisering i det offentlige. Det forventes at kommunesektoren skal øke eget handlingsrom gjennom å jobbe smartere og mer rasjonelt samtidig som kvaliteten på tjenestene opprettholdes.

I statsbudsjettet for 2017 ligger det inne føringer og forventninger til at kommunesektoren skal klare å ta ut effektiviseringsgevinster. Dette kommer til uttrykk gjennom endring i inntektssystemet, berammede reformer og gjennom krav og kvalitet til kommunal tjenesteyting. Dette utfordrer kommunen fremover ikke bare økonomisk, men

også organisatorisk og kulturelt. Det må tenkes utenfor boksen for å finne løsninger i fremtiden som gir økt handlingsrom og økonomisk bærekraft.

Den digitale kommunen

Bruk av teknologi er en nøkkel for å oppnå effektivisering i kommunal tjenesteyting. Det ligger et stort uforløst potensiale i bruk av IKT teknologi i organisasjonen. Gjennom å koble teknologi og arbeidsprosesser oppnås effektiviseringsgevinster.

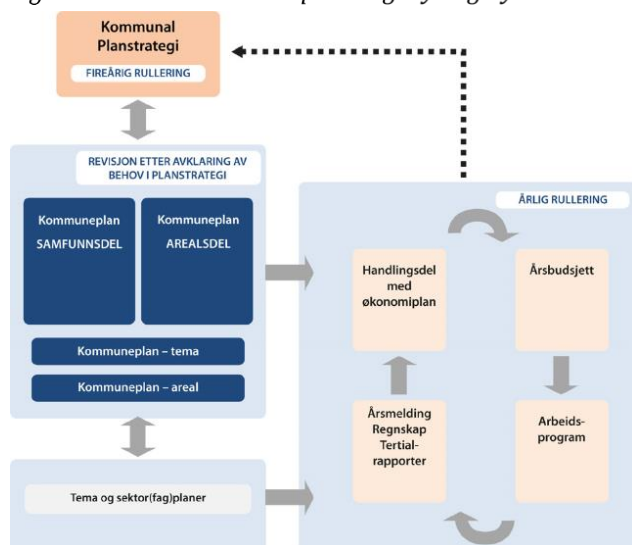
IKT er et strategisk virkemiddel og sentralt verktøy som organisasjonen må utnytte maksimalt. Målet er at innbyggere og næringsliv skal møte en mer effektiv kommune og at ansatte skal ha tilgang til velfungerende IKT-system som forenkler arbeidet.

En ekstern evaluering av kommunens IKT funksjon i 2016, viser at kommunen må løfte seg betydelig på dette området. Organisasjonens evne til strategisk og helhetlig IKT styring må styrkes. For å få til fornying gjennom økt digitalisering, må det prioriteres ressurser, samtidig som det stilles krav til gevinstrealisering ved innføring av ny teknologi. Første kvartal 2017 ferdigstilles Rana kommunes digitaliseringsstrategi som vil gi føring for satsing og prioritering i planperioden.

Helhetlig styring

Et velfungerende og effektivt kommunalt plan-system rettet mot gjennomføring er nødvendig for utøvelse av kommunens rolle som demokratisk arena, tjenesteyter, samfunnsutvikler og myndighetsutøver.

Figur 14. Rana kommunes plan- og styringssystem.

Systemet må være helhetlig for å ivareta folkevalgtes ansvar for strategisk styring og prioritering, og rådmannens ansvar for å iverksette politiske

vedtak og styringssignaler. Plansystemet består av kommunens overordnede og politisk vedtatte planer og omfatter en rekke plan- og styringsprosesser.

Overordnet planverk

For å sikre et godt kommunalt plan- og styringssystem rettet mot gjennomføring og tilpasset behovet i kommunen, må det være en tydelig logisk kobling mellom kommuneplanens samfunnsdel og handlingsdel med økonomiplan. Denne koblingen er ikke på plass i dag og kommunen er svak på målstyring.

Figur 15. Sammenheng styringsdokumenter.

Den kommunale planstrategien (jf. paragraf 10-5 i plan- og bygningsloven) for 2016-2019 behandles politisk høsten 2016. Arbeidet med planstrategien anses som starten på prosessen med å få etablert et plan- og styringssystem som ivaretar lovkrav og sikrer kapasitet og kontinuitet. Det forventes også å bli en innledende del av revisjonen av kommuneplanens strategiske del. Planen ble sist revidert i 2007 og er dermed ikke oppdatert i forhold til dagens og fremtidens utfordringer.

Fokus på styring og resultat

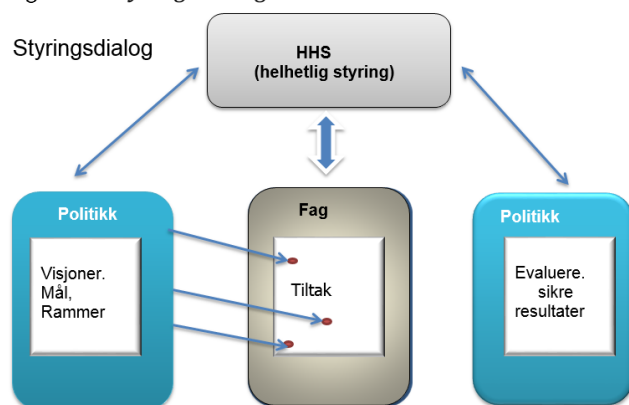
Kommunen skal forvalte felleskapets midler effektivt med bakgrunn i politisk vedtatte mål og rammer med et klart og tydelig brukerfokus.

Styringssystemet (virksomhetsstyringen) er rådmannens verktøy for å iverksette og følge opp politisk vedtatte planer, og øvrige politiske vedtak, mål og prioriteringer. Virksomhetsstyringen skal sikre at kommunen løser oppgavene og når målene på en effektiv måte innenfor gjeldende lover, regler og økonomiske rammer. Innebygd i systemet ligger mekanismer for resultatstyring og kontinuerlig forbedring.

Det er tydeliggjort et behov for å få på plass overordnede mål og styringsparametere. Denne erkjennelsen er forankret både administrativt og politisk. Rana kommune har over tid hatt sterk fokus på økonomistyring og økonomiske parametere/ indikatorer. Det må settes mål på tjenesteleveransen, ikke bare på virkemidlene kommunen rår over.

Helhetlig styring innebærer tre ting: Resultatfokusering, styring på flere dimensjoner enn økonomi og etablering av styringsdialog (verktøy for å måle og evaluere). Styringsdialog handler om å gi politikerne mulighet til å sette mål, definere rammer og sikre resultater. I styringsdialogen involveres administrasjon, politikere og innbyggere.

Figur 16. Styringsdialog

I 2017 implementeres et helhetlig styringssystem i Rana kommune. Arbeidet forankres politisk og administrativt. Budsjett 2018 og tilhørende økonomiplan utarbeides med basis i nytt styringssystem.

Fokusområder og resultatmål

I budsjett og økonomiplanen for 2017-2020 foreslås det definert fire gjennomgående fokusområder som skal legges til grunn for videreutvikling av resultatmål og indikatorer i 2017. Basert på kommunens verdikjede utledes følgende fokusområder:

Økonomi- Organisasjon- Tjenester- Samfunn

Med bakgrunn i analyse av utfordringsbildet defineres gjennomgående resultatmål og satsningsområder for hvert av de fire fokusområdene. For å få grunnlag for utvikling av et operativt planlegging og rapporteringssystem

inviteres Kommunestyret i budsjett- og økonomiplanbehandlingen å ta stilling til innledende forslag til måleindikatorer. Med utgangspunkt i organisasjonskunnskap og etablert praksis, er det satt gjennomgående mål og resultatindikatorer innenfor fokusområdene økonomi, tjenester og organisasjon. Mål for fokusområde samfunn utledes gjennom en egen prosess i 2017. Dette kobles opp mot revidering av kommuneplanens strategiske samfunnsdel.

Mål for økonomi

Utfordringsbildet for det økonomiske området:

- Tilpasse driftsnivå til reduserte rammer.
- Etablere en bærekraftig økonomi som gir langsiktighet.

Økonomisk handlingsrom er avgjørende for å opprettholde og videreutvikle tjenestetilbudet til kommunens innbyggere. En god og bærekraftig økonomi sikres gjennom god økonomistyring og handlingsregler for driftsbudsjettet, investeringsbudsjettet og finansforvaltningen. Stabilitet og forutsigbarhet i den økonomiske politikken gir grunnlag for god kvalitet i tjenestene, fornøyd brukere, innbyggere og ansatte.

Fokusmål:

«Rana kommune skal ha en bærekraftig kommunal økonomi».

Fokusområder:

- Godt økonomisk handlingsrom.
- God økonomistyring.
- Effektiv tjenesteproduksjon.

Tabell 4. Utvalgte styringsparametere økonomi.

Utfordring	Indikator	Mål
Godt økonomisk handlingsrom	- Netto driftsresultat - Disposisjonsfond - Gjeldsgrad	2 prosent 8 prosent 75 prosent
God økonomi styring	Avvik i forhold til budsjett (drift)	0 prosent avvik
Effektiv tjeneste produksjon	Andel utvalgte produktivitets- indikatorer (KOSTRA) med resultat bedre enn gjennomsnittet i sammenligningskommunen	Defineres i 2017

Mål medarbeidere og organisasjon

I Rana kommune er de ansatte organisasjonens viktigste ressurs og en forutsetning for god tjenestekvalitet. En god arbeidsgiverpolitikk er avgjørende for å møte fremtidens utfordringer med å rekruttere kvalifisert arbeidskraft, stille krav til lederskap, utvikle medarbeidernes kompetanse og bygge en felles organisasjonskultur. Våre verdier legges til grunn for dette arbeidet:

«ÅPENHET - RESPEKT – SAMARBEID – TILLIT»

Utfordringsbildet for kommuneorganisasjonen oppsummeres slik:

- Økte krav og forventninger til effektivisering og kontinuerlig endring.
- Økt konkurranse om arbeidskraft.
- God ledelse på alle nivå i organisasjonen avgjørende for resultatoppnåelse.
- Høyt sykefravær.

Fokusbål:

«Rana kommune er en attraktiv arbeidsgiver, og en innovativ, dynamisk lærende organisasjon».

Fokusområder:

- Medarbeiderskap og lederskap.
- Økt nærvær. Utvikle heltidsskulturr.
- Rekruttere og beholde arbeidskraft.
- Mangfold og inkludering.
- Styrke organisasjonens evne til omstilling.

Rana kommune har over 2 000 dyktige medarbeidere og gode ambassadører for kommunen som arbeidsplass og tjenesteyter. Kommunen er avhengig av et godt omdømme for å rekruttere og beholde gode ledere og medarbeidere.

Tabell 5. Utvalgte styringsparametere organisasjon.

Utfordring	Indikator	Mål
Økt nærvær	Sykefraværspersent	7 persent innen utgangen av 2018
	Andel virksomheter som har oppnådd sitt differensierte mål for sykefravær.	80 -100 persent
Godt arbeidsmiljø.	Medarbeidertilfredshet (skala fra 1 -6, der 6 er best)	Min. 4,5
God ledelse	God ledelse (skala fra 1 -6, der 6 er best)	Min. 4,5
Redusere uønsket deltid	Reduksjon i antall ansatte som oppgir å ha uønsket deltid.	Defineres i 2017.
Øvrige indikatorer	Defineres i prosjekt 2017.	

God ledelse på alle nivåer med evne til å mobilisere kompetente medarbeidere til effektiv tjenesteproduksjon i god dialog med brukerne er en kritisk suksessfaktor. Lederopplæring med utgangspunkt i felles lederplattform skal videreutvikles og bidra til å tydeliggjøre kommunalt lederskap.

For å vurdere resultat og måloppnåelse skal det gjennomføres gjennomgående medarbeiderundersøkelser basert på en forskningsbasert metode utviklet av KS kalt 10 – faktor. Kommunekompasset (evalueringsverktøy KS) tas i bruk for å vurdere om kommunen er en lærende organisasjon som fremmer utvikling gjennom involvering, styringsdialog og resultatfokus.

Rana kommune har over tid hatt et høyt sykefravær. Det er startet opp et systematisk arbeid som videreføres med full styrke i planperioden. Et godt og inkluderende arbeidsmiljø skal bidra til trivsel og høyt nærvær.

Det er satt mål om at sykefraværet i Rana kommune innen utgangen av 2018 ikke skal overstige 7 persent. Dette tilsvarer en reduksjon i sykefraværet på 22 persent ut fra et snitt 4 siste år på 9 persent sykefravær. I tabellen under er reduksjonen på 22 persent fordelt over 2 år på avdelingene ut fra snitt sykefravær for 2012-2015.

Tabell 6. Måltall sykefravær

Måltall sykefravær pr avdeling	Snitt 2012-2015	Mål 2017	Mål 2018
Støttetjenesten	5,2	4,6	4,1
Skole	8,3	7,4	6,5
Barnehage	6,3	5,6	4,9
Helse- og sosial	10,4	9,2	8,1
NAV-kommune	5,1	4,5	4,0
Omsorg	11,2	10,0	8,7
Kultur	7,0	6,2	5,4
Teknisk	8,1	7,2	6,3
Sum sykefravær	9,0	8,0	7,0

Mål for tjenestene

Utfordringsbildet for de kommunale tjenestene er mangfoldig og dels varierende fra tjenesteområde til tjenesteområde. Fellesutfordringene oppsummeres slik:

- Dokumentere og synliggjøre resultat og kvalitet av tjenesteleveranse.
- Sikre god brukermedvirkning og løpende utvikling i tjenesteytingen.
- Digital tilgjengelighet, innovasjon og anvendelse av ny teknologi.

Rana kommune skal levere gode og effektive tjenester med riktig kvalitet til brukere og

innbyggere, og arbeide systematisk med å sikre dette gjennom mål- og resultatstyring.

Fokusb mål:

«Rana kommune skal levere gode tjenester med fokus på kvalitet, tilgjengelighet og bruker-medvirkning».

Fokusområder:

- God kvalitet på tjenestene
- Tilgjengelige tjenester
- God brukermedvirkning

Tabell 7. Utvalgte styringsparametere tjenester

Utfordring	Indikatorer	Mål
God kvalitet på tjenestetilbudet	Brukertilfredshet med tjenestetilbudet (skala fra 1 -6, der 6 er best)	4,5 - 6
	Plassering kommune-barometeret.	Blant de 50 beste kommunene.
Tilgjengelige tjenester	Service og tilgjengelighet-kommunetest forbrukerrådet.	Blant de 50 beste kommunene i landet.
	Tilgjengelighet nettside (norge .no test).	4 stjerner ★ eller mer.
	Opplevd god service. (skala fra 1 -6, der 6 er best)	4,5 - 6
Effektiv tjeneste - produksjon.	Opplevd god brukermedvirkning (skala fra 1 -6, der 6 er best)	4,5 - 6

Målmålene er gjennomgående for tjenesteyting i organisasjonen og gir føring for målstyringen for alle tjenesteområder. I tillegg til de generelle målene, skal tjenesteområdene definere spesifikke mål som sikrer riktig kvalitet og utvikling av de enkelte tjenestene. I årets budsjett og økonomi-plan synliggjøres første versjon av tjeneste-områdenes spesifikke resultatmål under drifts-avdelingenes kommentarer.

Brukerundersøkelser skal gjennomføres jevnlig for å oppnå kunnskapsbasert styring og utvikling innenfor tjenestene. Rådmannen avgjør hvilke undersøkelser som skal gjennomføres og det etableres plan for årlig gjennomføring.

Mål for samfunn

Kommunens samfunnsoppdrag defineres slik:

- Demokratiutvikling
- Samfunnsutvikling
- Tjenesteyting/Myndighetsutøving

Utfordringer, prioriteringer, mål og satsinger knyttet til kommunens rolle som samfunnsutvikler forankres primært i kommunedelplanens strategiske del. Etablering av mål og styringskort

for fokusområdet samfunn defineres i egen prosess i 2017.

Forutsetninger i økonomiplan

Handlingsregel bærekraft

I økonomiplanperioden kommer kommunen i følgende situasjon:

Tabell 8. Bærekraftindikatorer

	Mål	2015	2020	Avvik mål 2020
Netto driftsresultat	2,0 %	6,9 %	3,0 %	1,0 %
Disposisjonsfond	8,0 %	10,3 %	12,1 %	4,1 %
Netto lånegjeld	75,0 %	64,4 %	96,5 %	21,5 %

Det oppnås ikke balanse i forhold til handlings-regelen om økonomisk bærekraft. Mens disposisjonsfondet er på et godt nivå, vil store investeringer føre til en betydelig økning i lån. Avviket på netto lånegjeld i 2020 på 21,5 prosent tilsvarer et avvik på 423 mill. kr.

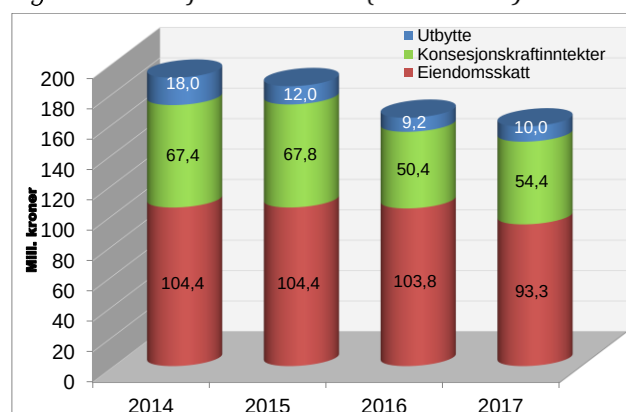
Rana kommune må bruke mer tid for å komme i balanse i forhold til handlingsregelen for bærekraft. NDR beholdes på 3 prosent.

Usikre finansinntekter

Kommunens økonomiske opplegg bør baseres på drift finansiert av løpende overføringer fra staten og egne driftsinntekter, mens de variable finansinntekter i hovedsak bør gå til utgifter som vedrører kommunens samfunnsutviklerrolle.

Rana kommune har gjort seg sårbar og utsatt, ved å balansere driften med usikre finansinntekter.

Figur 17. Usikre finansinntekter (2017 kroner)

Budsjettforutsetningene for 2017 understreker igjen utfordringen med at disse inntektene varierer og ikke sikrer driften i et langsiktig perspektiv. I tillegg utfordres kommunen med at inntekter som

eiendomsskatt og naturressursskatt over tid taper sin verdi. Verditapet bidrar alene til et årlig løpende omstillingsbehov på 3,5 mill. kr.

Rana kommune mister 10,6 mill. kr, tilsvarende 10 prosent av eiendomsskatten neste år, på grunn av lavere verdivurdering av kraftverk.

Kommunen måtte i 2016 redusere sin avhengighet av usikre finansinntekter ved at inntektsanslagene ble redusert med samlet 34 mill. kr. Dette åpnet for å bruke senere økning i finansinntektene til andre formål enn løpende drift, som egenkapital til investeringer, samfunnsformål mv. I 2017 er det grunnlag for å øke budsjettanslaget på utbytte fra Helgeland Kraft og konsesjonskraftsinntekter med samlet 10 mill. kr. Dette dekker langt på vei opp inntektstapet på eiendomsskatten.

Investeringsrammer

Rana kommune har et høyt ambisjonsnivå på investeringssiden. Kommunens økonomiske handlingsrom sikres ved at veksten i lånegjelden ikke øker mer enn veksten i kommunens frie inntekter og økonomiske bæreevne. Planlagte investeringer må settes inn i et lengre tids-perspektiv enn de fire årene som følger av økonomiplanen og defineres med utgangspunkt i økonomisk bærekraft for å: Redusere fremtidig risiko, holde gjeldsbelastning nede og holde finansutgiftene nede.

Rana kommune skal:

- Tilpasse investeringsnivået i forhold til økonomisk bærekraft over tid.
- Planlegge langsiktig (utover fireårsperioden).
- Øke egenfinansieringen.
- Vurdere standard og arealeffektivitet i bygg.
- Ha fokus på kostnadseffektive bygg.
- Ha fokus på verdibevarende vedlikehold.

Vedtaket i skolestruktursaken i juni utfordrer kommunens investeringsrammer. Arbeidet med budsjett- og økonomiplan viser at alternativene fra saken i juni påfører kommunen større belastninger enn det driften vil kunne bære i årene framover.

Anbefalt nivå for gjeldsgrad på 75 prosent blir overskredet med investeringsprosjektene som er vedtatt og under realisering. Oppgaven fremover blir å begrense investeringsvolumet mest mulig, for å sikre det fremtidige tjenestetilbudet og kommunens økonomiske handlingsrom. Det er også viktig å skape rom for investeringsbehov på andre kommunale tjenesteområder, jf. behov

knyttet til vedlikeholdsetterslep, eldrebølge med mer.

Rådmannen foreslår en ramme på 400 mill. kr. i planperioden til skolebygg av en samlet investeringsramme på 1 199 mill. kr. Dette er en ekspansiv ramme som settes for å klare løftet som kreves for å få skolestruktursaken i havn. Reserve på ubundne investeringsfond tappes helt, med unntak av midlene som er øremerket kulturhus. Investeringsevnen etter 2020 blir kraftig redusert.

For møte denne situasjonen er det påkrevd å få gjenreist egenkapitalsituasjonen, slik at de årlige investeringene også på lengre sikt kan møte behovene. Dette må gjøres ved å få realisert kapitalmidler fra salg av kommunale eiendommer som ikke har kommunal anvendelse og ved å øke egenkapitalen fra driften.

I rådmannens forslag til økonomiplan for 2017–2020 er det gjort vesentlige endringer i forhold til gjeldende økonomiplan. Dette er spesielt i forhold til renovering og investeringer i skolebygg, som en oppfølging av vedtak i skolestruktursaken i juni.

Salg av eiendommer

Kommunestyret har bedt rådmannen om å utrede salg av kommunal eiendom som man ikke har behov for, for å bygge opp et fond som kan brukes til å øke egenkapitalen i framtidige investeringer.

Det er foretatt en gjennomgang av kommunal eiendom og identifisert potensielle salgsobjekter som på kort sikt kan frigis, med en samlet salgssum på ca. 80 mill. kr. Med fratrekk av innfrielse av restlån og verdi på hva tapte netto inntekter på eiendommene kan betjene av lån, antydes et potensiale på egenkapitaltilførsel på ca. 38 mill. kr. Anslagene er beheftet med usikkerhet.

Tabell 9. Salg av eiendommer

Eiendom	Bygge-/anskaffelsesår	Beregnet salgsverdi
Personalboliger/presteboliger (23 leiligheter, 2 boliger)	1952-1991	37 000
Salg av omsorgsleiligheter 50 stk *)	1985	30 000
Øvrige bygg	1970-1980	13 500
Sum		80 500
Restlån - stipulert 5 prosent		-4 000
Kompensasjon årlig inntektstap 2,7 mill. kr		-38 500
Potensiell egenkapitaltilførsel		38 000

*) Salg av kommunale omsorgsboliger til Eldres brl. ihht tidl. utredning; Fremtidig organisering av eldreboligene i Rana 1990

Salgsobjektene må behandles individuelt, herunder må det vurderes om objektene som kan frigis, kan ha anvendelse på andre kommunale områder. Dette må følges opp administrativt. I forslag til budsjettvedtak er det innarbeidet å gi rådmannen fullmakt til å avhende kommunal eiendom som ikke har kommunal anvendelse og å avsette salgsgevinsten til ubundne investeringsfond.

Salg av Campus Helgeland kan vurderes for å frigi kapital, enten gjennom salg av bygget eller salg av aksjene i selskapet. Dette betinger innfrielse av lån på 246,4 mill. kr og kompensasjon for tapte leieinntekter. En slik sak må utredes.

Realkapital

Det er en kjensgjerning at Rana kommune over år har styrket den driftsmessige del av virksomheten ved hjelp av finansinntekter og forbruk av realkapital. For lite midler til vedlikehold medfører at realkapitalen forbrukes. Bygg og anlegg slites ned til et nivå som gjør dem lite egnet til det bruk de er tiltenkt og en totalrenovering blir nødvendig. Vedlikeholdte og tidsmessige bygninger og anlegg gir grunnlag for rasjonell drift og fornøyde brukere. Totalrenovering kan sammenlignes kostnadmessig med et nytt investeringsprosjekt.

Kommunestyret vedtok i Økonomiplan 2016-2019 følgende:

«Kommunestyret ber rådmannen, som del av budsjettarbeidet, legge fram oversikt over driftsnødvendig vedlikehold og vedlikeholds- etterslepet på kommunens veier, anlegg og bygninger.»

Teknisk avdeling har foretatt en gjennomgang av saken i høst.

Kommunale veier

I 2008 ble vedlikeholdsetterslepet på veioverbygningen beregnet til 137 mill. kr på veier med faste dekker. Bevilgningene til spesielt slitedekke i perioden 2009-2015 har ikke redusert dette etterslepet. Etterslepet er heller økt. Dette gjelder også for veiobjekt, grusveger og fortau som ikke var beregnet i hovedplanen fra 2008. Status i slik sammenheng vil neste utgave av «Hovedplan veg» gi bedre svar på.

Hvor mye vedlikeholdsetterslepet / kapitalslitet utgjør pr, dato er vanskelig å anslå. Ut fra kunnskap om vegenes og objektenes tilstand, utviklingen de senere år og pristigning kan det antydes et vedlikeholdsetterslep på ca. 200 mill. kr.

I tillegg til dette etterslepet medfører økning i trafikk, klimaendringer med mer nedbør, og krav

om større grad av separering av trafikanter (gangveger, sykkelveger, tilrettelegging for kollektivtransport) behov for nyinvesteringer.

Kommunale bygg

Behovet for vedlikehold pr bygg eid og forvaltet av Rana Kommune er vurdert. Kvalitetssikkerheten i denne analysen er i beste fall på 75 prosent. Tallene er i 2016 kroner.

Det sees som hensiktsmessig å beskrive to analyseperspektiver. En til en vedlikehold innebærer et vedlikeholds nivå som opprettholder opprinnelig standard. Vedlikehold med oppgradering innebærer oppgradering opp til dagens krav og standard.

Tabell 10. Etterslep bygg «en til en» vedlikehold

Bygningstype	Brutto areal m ²	Etterslep vedlikehold i 1000 kr	Etterslep vedlikehold per m ² kr
Boliger	5 504	10 400	1 890
Adm.bygg	20 617	21 500	1 043
Skoler	63 261	165 200	2 611
Barnehager	6 219	21 100	3 393
Omsorg	32 847	54 300	1 653
Helse- /sosial	16 546	29 800	1 801
Andre bygg	9 986	17 600	1 762
Bydrift bygg	21 678	83 700	3 861
Sum	176 658	403 600	2 285

Tabell 11. Oppgraderingsbehov kommunale bygg

Bygningstype	Brutto areal m ²	Oppgraderings behov i 1000 kr	Oppgraderings behov per m ² kr
Boliger	5 504	30 400	5 523
Adm.bygg	20 617	157 400	7 634
Skoler	63 261	741 900	11 728
Barnehager	6 219	46 500	7 477
Omsorg	32 847	254 000	7 733
Helse- /sosial	16 546	118 800	7 180
Andre bygg	9 986	144 900	14 510
Bydrift bygg	21 678	307 900	14 203
Sum	176 658	1 801 800	10 199

Konklusjon bygg:

- ✓ «En til en» vedlikeholdsbehov: 404 mill. kr. (gjennomsnittlig 2 300 kr/m²)
- ✓ Vedlikehold med oppgradering 1 802 mill. kr (gjennomsnittlig 10 200 kr/m²)

Kost/nyttevennlige løsninger må legges til grunn for bygg som vurderes rustet opp. Formålsbygg med nye krav til funksjonell utforming, hvor det huses mennesker og hvor energiforbruket er stort vil i de fleste tilfeller lønne seg å oppgradere eller

rive for å bygge nytt. Bygg som ikke har nevneverdig energiforbruk og normalt ikke huser mennesker kan kun vedlikeholdes i forhold til «en til en» begrepet.

Inntektsrammer

Statsbudsjett 2017

Regjeringens budsjettforslag for 2017 innebærer en reell vekst i frie inntekter på 4,1 mrd. kr. Frie inntekter skal i hovedsak dekke merkostnader knyttet til demografi, pensjon og statlige satsinger. Statlige satsinger som i 2017 skal finansieres via frie inntekter er:

- Tidlig innsats skole.
- Opptrappingsplan rusfelt.
- Opptrappingsplan habilitering og rehabilitering.
- Skolehelsetjeneste og øvrige helsetjeneste.

Nytt inntektssystem for kommunene iverksettes fra 2017. Dette betyr:

- Endring i kostnadsnøklerne basert på nye statistiske analyser.
- Årlig revekting av delkostnadsnøklerne basert på sist avlagte regnskap.
- Innføring av et strukturkriterium for å gradere basistilskuddet.

- Omlegging av regionalpolitiske tilskudd med større vekt på innbyggertall og mindre vekt per kommune.

Inntektsutjevningen er uendret og innføring av eventuell selskapskatt utsatt. Det legges opp til en prisvekst på 2,5 prosent og en lønnsvekst på 2,7 prosent.

Frie inntekter

Målet med inntektssystemet er å utjevne forskjeller mellom kommunene som kan skyldes demografiske forhold, skatteinntekter og andre forhold, slik at alle kommuner settes i stand til å tilby gode og likeverdige tjenester til sine innbyggere.

Ved fordelingen tas det hensyn til forskjeller i kommunenes kostnader (utgiftsutjevning) og skatteinntekter (inntektsutjevning). I tillegg omfatter inntektssystemet elementer som Nord-Norge tilskudd og skjønnstilskudd.

Utover de frie inntektene har kommunen inntekter i form av statlig øremerkede tilskudd, gebyrer, brukerbetalinger, utbytte, eiendomsskatt mv.

Samlet øker de frie inntektene i 2017 med 36,1 mill. kr (2,74 prosent). Økningen skal dekke lønns- og prisvekst på 2,5 prosent, økte pensjonsutgifter, økte utgifter knyttet til endringer i befolknings-sammensetningen og nye oppgaver.

Tabell 12. Frie inntekter

Frie inntekter	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Endring fra 2016	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Innbyggertilskudd	594 000	608 650	14 650	610 000	612 000	614 000
Utgiftsutjevning	-29 111	-20 531	8 580	-20 000	-17 000	-16 000
Korr. statlige skoler	6 158	6 179	21	2 400	2 400	2 400
Inntektsgarantiordning	5 238	-2 634	-7 872	-2 500	-2 500	-2 500
Særskilt fordeling	3 346	3 981	635	4 000	4 000	4 000
Nord-Norge-tilskudd	44 046	44 527	481	44 700	44 700	44 700
Skjønnstilskudd	6 352	1 933	-4 419	1 800	1 800	1 800
Sum rammetilskudd	630 029	642 105	12 076	640 400	645 400	648 400
Skatt på inntekt og formue	615 000	633 895	18 895	636 000	636 000	636 000
Inntektsutjevning	71 895	77 000	5 105	77 000	77 000	77 000
Frie inntekter	1 316 924	1 353 000	36 076	1 353 400	1 358 400	1 361 400

Skatt og inntektsutjevning

Skatteinntektene i Rana anslås til 24 257 kr pr. innbygger i 2017, mens nasjonalt anslag er på 28 821 kr pr. innbygger. Ranas andel utgjør dermed 84,2 prosent av landsgjennomsnittet. Differansen mellom skatt pr innbygger nasjonalt og kommune, kompenseres gjennom inntektsutjevningen som forventes å bli 77 mill. kr. Samlet skatt og inntektsutjevning anslås til 27 217 kr pr. innbygger og utgjør 94,4 prosent av nasjonalt skattenivå.

Rammetilskudd 2017

Innbyggertilskudd

Alle kommuner mottar innbyggertilskudd som er et likt beløp pr innbygger. Deretter skjer en omfordeling mellom kommunene i form av utgiftsutjevning, inntektsgarantiordningen (INGAR), og saker med særskilt fordeling. Innbyggertilskuddet øker med 14,7 mill. kr.

Utgiftsutjevning

Gjennom utgiftsutjevningen omfordeles innbyggertilskuddet mellom kommunene. Midler omfordeles fra kommuner med lavt beregnet utgiftsbehov til kommuner med høyt beregnet utgiftsbehov og skal gi kompensasjon for forskjeller i utgiftsbehov som kommunene ikke kan påvirke selv.

Målet er å overføre midler fra lettdrevne kommuner til tyngre drevne kommuner. Gjennomsnittlig utgiftsbehov for landet er beregnet til 49 738 kr pr. innbygger. I Rana er kostnaden beregnet til 48 952 kr pr. innbygger, 786 kr lavere enn gjennomsnittskommunen. Utgiftsutjevningen gir dermed et samlet trekk i inntektssystemet på 20,5 mill. kr., som er 8,6 mill. kr lavere enn i 2016. Når Rana får en reduksjon i inntektsutjevningen, betyr dette at kommunen blir definert av staten som en mer tungdrevet kommune enn året før.

Vedlegg 5 viser nærmere detaljer rundt utgiftsutjevningen og hvilke komponenter som endres fra 2016 til 2017.

Korreksjonsordning for elever i statlige og private skoler

Enkelte kommuner har elever i statlige og private grunnskoler som kommunene ikke har utgifter for. Trekkordningen for statlige og private skoler medfører at kommuner med elever i statlige og private skoler trekkes 91 300 kr per elev for de elevene kommunene ikke yter grunnskoletjenester til. Summen av trekk fra kommuner med elever i statlige og private skoler fordeles ut igjen til alle landets kommuner etter kommunenes andel av beregnet utgiftsbehov (kostnadsnøkkel).

30 av Rana kommunes 6-15 åringer fikk ved registreringstidspunktet et annet tilbud enn kommunens grunnskoletilbud og fører dermed til et trekk i rammeoverføringen på 2,7 mill. kr. Det er i tillegg lagt inn et ytterligere trekk på 3,6 mill. kr fra 2018 for nye 40 elever som får alternativt grunnskoletilbud i Rana.

Inntektsgarantiordningen

Endringer i kriteriedata, befolkningsnedgang og systemendringer i inntektssystemet kan for enkeltkommuner føre til en brå nedgang i rammetilskuddet fra et år til det neste. Inntektsgarantiordningen (INGAR) skal skjerme kommunene mot slike endringer.

Endringer som omfattes av ordningen er strukturelle endringer i inntektssystemet, innlemming av øremerkede tilskudd, endringer i befolkningstall og kriteriedata, og endringer i regionalpolitiske tilskudd.

Ordningen er utformet slik at ingen kommune skal ha en vekst i rammetilskuddet fra et år til det neste som er lavere enn 300 kroner under veksten på landsbasis, målt i kroner pr. innbygger.

Veksten i rammetilskuddet fra 2016 til 2017 er på landsbasis 729 kroner pr innbygger. Dette innebærer at kommuner som har en vekst i rammetilskuddet som er lavere enn 429 kroner pr innbygger, vil bli kompensert opp til denne vekstgrensen.

Rana kommunes vekst i rammetilskuddet fra 2016 til 2017 er 706 kroner per innbygger, og kommunen får derfor 0 kroner per innbygger gjennom inntektsgarantiordningen.

Alle kommuner er med på å finansiere inntektsgarantiordningen og blir trukket med et likt beløp per innbygger i innbyggertilskuddet. For 2017 er trekket på -101 kroner pr innbygger, noe som betyr 2,6 mill. kr i trekk for Rana.

Særskilt fordeling

Under særskilt fordeling får Rana 3,6 mill. kr knyttet til helsestasjon og skolehelsetjeneste, samt 365 000 kr knyttet til overføring til frivillighets-sentraler.

Nord-Norge tilskudd

Nord-Norge tilskuddet i Nordland fylke er satt til 1 710 kr pr innbygger, og gir en samlet en overføring til Rana på 44,5 mill. kr.

Ordinært skjønnstilskudd

Ordinært skjønnstilskudd fordelt av Fylkesmannen utgjør 1,9 mill. kr som gis som en kompensasjon

for høye driftsutgifter knyttet til barnevern og sosialtjenester.

Nedgangen i skjønnsmidler på 4,4 mill. kr fra 2016 skyldes utfasing av 3 mill. kr som ble gitt til kommuner som tapte på forrige omlegging av inntektssystemet, deriblant Rana. I tillegg til en reduksjon på 1,4 mill. kr i ordinære skjønnsmidler knyttet til kommunens utgiftsnivå på sosialtjenester.

Eiendomsskatt

Det ble budsjettet med 103,8 mill. kr i 2016, mens forventet eiendomsskatt vil bli på ca. 96,8 mill. kr. Dette har sammenheng med avslutning av Rana Gruber saken. Kommunens eiendomsskattinntekter forventes samlet å bli 93,2 mill. kr i 2017.

Rana kommune ble stevnet av Rana Gruber AS i forhold til utskrevet eiendomsskatt i 2016. Rana kommune tapte saken. Det er vedtatt ny takst for selskapet og selskapet har fått tilbakebetalt for mye innbetalt eiendomsskatt i perioden 2011-2014. Selskapet hadde betalingsfrihet fra 2015 inntil ny takst forelå. Den nye taksten medfører en vesentlig lavere eiendomsskatt.

Eiendomsskatten fra kraftverk er blitt redusert med 10,6 mill. kr, fra 50,0 mill. kr i 2016 til 39,4 mill. kr i 2017. Grunnlaget for eiendomsskatten for kraftverkene fastsettes av Skatteetaten. Verdigrunnlaget for kraftverk er redusert med ca. 0,5 mrd. kr, blant annet som følge av lavere kraftpriser de siste årene.

I revidert nasjonalbudsjett ble det mulighet for kommunene til å frita fritidseiendommer, noe som har liten betydning for Rana. Videre kom det regler for utskrivningssats for boliger og fritidsboliger første året det utskrives eiendomsskatt, noe som har betydning ved kommunesammenslåing. Ved en kommunesammenslåing har en to år på å samordne de sammenslåtte kommunene.

I framlegget til statsbudsjettet for 2017 ble det ikke fremmet forslag om endringer i eiendomsskatteloven, bortsett fra at myndigheten til å fastsette forskrift om renter på tilgodebeløp i eiendomsskatt flyttes fra «Kongen» til departementet.

Dette betyr at det ikke fremmes forslag om endringer i reglene om beskatning av verker og bruk. Finansdepartementet sendte i juni 2015 ut et høringsnotat med forslag om store endringer på dette området.

Det er varslet to lovendringer på eiendomsskatteområdet. I Prop. 1 LS (2016-2017) er det under «Omtalesaker» varslet to lovendringssaker som gjelder kraftanlegg. Den ene gjelder eiendomsbeskatning av produksjonslinjer, den andre gjelder kommuners innsyns- og klagerett i saker om taksering av kraftanlegg.

Tabell 13. Utvikling eiendomsskatteinntekter, i mill. kr

R-2010	R-2014	R-2015	B-2016	B-2017
69,5	104,3	104,4	103,8	93,2

Øvrige inntekter

Budsjettopplegget forutsetter en oppjustering av betalingssatser i tråd med prisstigningen, for å unngå at budsjettets inntektsside sakker akterut i forhold til utgiftene.

Prisstigningen i kommunal sektor er i statsbudsjettet anslått til 2,5 prosent i 2017.

De fleste betalingssatsene i budsjettet er regulert med denne satsen. Det vises forøvrig til forslag til budsjettvedtak og vedlagt forslag til gebyrregulativ for 2017.

Det budsjetteres med 66,8 mill. kr i brukerbetaling i 2017. Det vises også til en større omlegging av gebyrregulativ innenfor Teknisk avdeling, se vedlegg.

Demografiske rammer

Tabell 14. Demografiske rammer

	1.7.2015	1.1.2016	1.7.2016	Endring	Ramme overføring	SUM endring
Innbyggere	26 075	26 039	26 108	33		73 000
0-1	510	511	506	-4	-15 000	60 000
2-5	1 159	1 162	1 134	-25	122 000	-3 050 000
6-15	3 080	3 070	3 065	-15	84 000	-1 260 000
16-22	2 572	2 550	2 542	-30	-14 000	420 000
23-66	14 574	14 522	14 587	13	-18 000	-234 000
67-79	2 928	2 960	2 989	61	0	0
80-89	1 020	1 024	1 041	21	85 000	1 785 000
90 +	232	240	244	12	196 000	2 352 000
PU 16+	100		106	6	655 000	3 930 000

Rammeoverføringen fra staten baseres på sammensetningen av befolkningen 1.juli året før. Tabellen over viser endring i overføring fra staten basert på inntektssystemet knyttet til endring i befolkningssammensetningen fra 2015 til 2016.

Samlet øker folkemengden fra 1.7.2015 til 1.7.2016 med 33 personer, som samlet sett gir en økt overføring på 73 000 kr fra staten. Tabellen viser hvordan de ulike aldersgruppene er priset i inntektssystemet og viser for eksempel at barn i alderen 2-5 år er priset til 122 000 kr.

Endringer i befolkningssammensetningen gir endret etterspørsel etter kommunale tjenester og endret overføring fra staten. Inntektssystemet er lagt opp slik at staten overfører mest midler til kommunen for innbyggere som krever ulike tilbud fra kommunen i form av barnehageplasser, grunnskoleopplæring og pleie- og omsorgstjenester.

Aldersgruppen 0-1 år gir et trekk i rammeoverføringen på 15 000 kr pr barn. Som følge av at antall 0-1 åringer reduseres med 4 personer, får kommunen et redusert trekk på 60 000 kr.

Aldersgruppen 2-5 år reduseres med 25 personer og gir en redusert rammeoverføring på 3,1 mill. kr. Aldersgruppen 6-15 år reduseres med 15 personer og gir en redusert rammeoverføring på 1,3 mill. kr.

Antall personer i alderen 16-22 år reduseres med 30 personer og aldersgruppen 23-66 år øker med 13 personer. Samlet reduseres disse gruppene med 17 personer. Disse aldersgruppene gir et trekk i rammeoverføringen, siden aldersgruppen ikke utgjør store kostnader for kommunen, men enten er under videregående opplæring finansiert av fylkeskommunen eller er i arbeid og skal generere skatteinntekter til kommunen. Rammeoverføringen økes netto med 186 000 kr.

Aldersgruppen 67-79 øker med 61 personer men er priset så lavt at det gir ingen utslag på endringer i rammeoverføringen.

Andel av befolkningen over 80 år gir høyere utgifter til pleie og omsorg. Antall personer i alderen 80-89 år øker med 21 personer og gir en økt rammeoverføring på 1,8 mill. kr. Antall personer over 90 år øker med 12 personer og gir en økt rammeoverføring på 2,4 mill. kr.

Antall psykisk utviklingshemmede øker med 6 personer og gir en økt rammeoverføring på 3,9 mill. kr.

Endringer i befolkningssammensetningen følges opp i økonomiplanperioden ved justering av avdelingsrammene.

BUDSJETT OG ØKONOMIPLAN

Investeringer

I rådmannens forslag til økonomiplan for 2017–2020 er det gjort vesentlige endringer i forhold til

gjeldende økonomiplan. Dette er spesielt i forhold til renovering og investeringer i skolebygg.

Tabell 15. Investeringer i planperioden

Prosjekter	Totalt kalkyle	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Økplan 2018	Økplan 2019	Økplan 2020
Flyplass	80 000		50 000	18 000		
Flyplass - vannforsyning Steinbekkhaugen	20 000	20 000				
Havmannplassen og sjøfronten	22 000	5 000	4 000	4 000		
Trafikksikkerhetstiltak	Årlig ramme	3 750	3 750	3 750	3 750	3 750
Ekstern infrastruktur boligfelt	6 000		6 000	9 000		
Intern infrastruktur boligfelt	10 000		2 000	5 000		
Småinvesteringer - under 1 mill. kr	Årlig ramme	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Kjøp av tomtegrunn	Årlig ramme	4 000	4 000	1 000	1 000	1 000
Egenkapitalinnskudd ny pensjonsordning	Årlig ramme	5 730	6 000	6 000	6 000	6 000
Investeringsprosjekter finansiert av fond/egenkapital		37 750	80 750	51 750	15 750	15 750
Skolebygg oppgradering/investeringer 2011 - 2021						
Hauknes skole	116 800	29 500	2 400			
Ny ungdomsskole - Ytteren	221 000	132 600	75 400			
Skoleinvesteringer - udefinert	322 200	5 000	6 000	37 500	138 500	123 500
Nytt Selfors sykehjem	321 000	71 000				
Selfors sykehjem - ombygging helespark	153 000	5 000			68 000	80 000
Brannbil	4 500	4 500				
Utskifting kvikksølvarmaturer	7 000	3 500	3 500			
Enøk/tak Ranahallen	34 000		4 000	30 000		
Kommunale veier	Årlig ramme		4 000	4 000	4 000	4 000
Rana Kirkelig Fellesråd - investeringstilskudd	28 210	13 550	5 460	2 170	20 580	
Investering i driftsmidler og inventar >1 mill. kr	Årlig ramme	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Investeringsprosjekter lånefinansiert - brutto før fratrekk av mva		269 650	105 760	78 670	236 080	212 500
Hovedplan vannforsyning		25 000	42 000	30 000	30 000	25 000
Hovedplan avløp		33 000	35 000	30 000	35 000	35 000
Selvfinansierende investeringsprosjekter - VA		58 000	77 000	60 000	65 000	60 000
Selfors omsorgsboliger	148 000	25 000	70 000	48 000		
Bofellesskap 1 - Kløverbakken	25 750	10 250				
Bofellesskap 2 - Per Persaveien	28 750	18 250	10 500			
Tilskudd kjølerom, visningsrom mv. Gruben	8 200	8 200	11 000			
Selvfinansierende investeringsprosjekter - øvrige		61 700	91 500	48 000	-	-

Tabell 16. Finansiering av investeringer

<i>Finansiering</i>	Totalt 2017-2020	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Økplan 2018	Økplan 2019	Økplan 2020
Salg AM, tilskudd	-107 100	-146 550	-15 400	-52 900	-4 400	-34 400
Brutto investeringsutgifter	1 198 510	427 100	355 010	238 420	316 830	288 250
MVA kompensasjon	-159 563	-64 670	-40 250	-30 250	-44 850	-44 213
Netto investeringer	931 847	215 880	299 360	155 270	267 580	209 637
Bruk av tomtefond	-28 300	-3 650	-13 600	-12 700	-1 000	-1 000
Bruk av ubundne kapitalfond	-191 000	-52 780	-100 000	-18 000	-50 000	-23 000
Avsetning til ubundne kapitalfond	18 400	87 250	5 000	9 400	2 000	2 000
Selvfinansierende VA- lån	-262 000	-58 000	-77 000	-60 000	-65 000	-60 000
Selvfinansierende øvrig	-59 200	-43 000	-59 200			
Ordinære lån	-262 573	-119 350	-25 129	-37 510	-112 980	-86 954
Overført fra drift	-147 174	-26 350	-29 431	-36 460	-40 600	-40 683
Netto finansiering	-931 847	-215 880	-299 360	-155 270	-267 580	-209 637

I første kolonne i investeringstabellen vises antatt totalkostnad for prosjektene. Tallene er kvalitets-sikret i varierende grad og usikkerheten er høy inntil det foreligger konkrete anbud. I andre kolonne vises vedtatt budsjett for 2016. I de påfølgende kolonnene vises forslaget til budsjett for 2017 og økonomiplan 2018-2020.

På grunn av tidsforskyvninger på prosjektene i forhold til budsjett 2016, stemmer ikke total-kostnaden for prosjektene med summering av beløpene i årene 2016–2020. Der summen av kolonnene 2016-2020 er høyere enn totalkostnaden for prosjektet, betyr det avvik mellom bevilgningen i 2016, og det som faktisk vil bli forbrukt, eller overførte bevilgninger fra tidligere år. For større prosjekter som er planlagt startet i slutten av perioden, vil en del av planlagt forbruk havne utenfor planperioden. I henhold til regnskaps-reglene skal det budsjetteres med påregnelige utgifter i budsjettåret.

Brutto investeringsutgifter i planperioden utgjør 1,2 mrd. kr. Netto investeringsutgifter etter inntektsført momskompensasjon, tilskudd og øvrige inntekter beløper seg til 931,8 mill. kr.

Forslaget til økonomiplan forutsetter bruk av kommunens fondsmidler med netto 200,9 mill. kr, overføring fra driften med 147,2 mill. kr og opptak av lån med 583,8 mill. kr. Av dette utgjør lån til selvfinansierende prosjekter 321,2 mill. kr. Dette fordeler seg med 262 mill. kr til vann og avløp og 59,2 mill. kr til prosjekter innenfor omsorg. Renter og avdrag på låneopptak til disse prosjektene skal betjenes av brukerne gjennom gebyrer og husleie.

Låneopptak som belaster driftsbudsjettet fullt ut med renter og avdrag i perioden utgjør 262,6 mill. kr. Andelen egenfinansiering via overføring av

driftsmidler og bruk av fond utgjør 37,3 prosent av netto investeringsutgifter.

Bruken av fondsmidler er økt vesentlig i forhold til tidligere planer. Det budsjetteres å bruke over 200 mill. kr av ubundne investeringsfond. Beholdningen reduseres til 95 mill. kr ved utgangen av 2020. I opplegget skjermes fondene som tidligere er avsatt til kulturhusformål, som utgjorde 76 mill. kr pr 31.12.2015. Kapitalinntekter fra salg av eiendom eller andre driftsmidler bør disponeres til styrking av kommunen investeringsfond.

Det er heller ikke i planen for perioden 2017-2020 funnet rom for å foreslå investeringer i nytt kulturhus, krematorium eller barnehage.

De finansielle konsekvensene av investeringene og utvikling i fond er omhandlet i avsnittet om finans.

Mindre investeringer

Det budsjetteres med en årlig ramme på 5 + 5 mill. kr, tilsammen 10 mill. kr til finansiering av mindre investeringer. 5 mill. kr for investeringer som oppfyller kravene til minimumsbeløp og levetid, men som ikke kan lånefinansieres (investeringer under 1 mill. kr) og 5 mill. kr for mindre investeringer over 1 mill. kr. Fordelingen av beløpet prioriteres av rådmannen, etter fullmakt fra kommunestyret.

Skoleinvesteringer

Oppfølgingen av vedtaket i skolestruktursaken i juni, gjennom arbeidet med budsjett og økonomiplan og fylkesmannens lovlighetskontroll av vedtaket, har vist at det er behov for å gå en ny runde i saken før endelig beslutning tas.

Budsjett- og økonomiplanarbeidet har vist at gjennomføring av de ulike alternativene i saken fra juni, vil påføre større belastninger på driften enn det rådmannen vil anbefale. I forslaget er det derfor foreslått en ramme på 400 mill. kr i planperioden til investeringer i skolebygg. Denne inkluderer ferdigstillelse av ny ungdomsskole på Ytteren og restarbeider på uteanlegget på Hauknes, mens 322 mill. kr er uspesifisert i investeringsprogrammet. Rådmannen viser til vedlegg til forslaget til budsjett og økonomiplan som omhandler ulike alternativer til endringer i skolestrukturen i Rana, jf. kommunestyrets bestilling i sak 71/16

Investeringer pleie og omsorg

Bofellesskap psykisk utviklingshemmede - Per Persaveien

Bofellesskapet ferdigstilles i første halvdel av 2017. Husleien beboerne i bofellesskapet betaler betjener utgiftene til renter og avdrag. De øvrige driftskonsekvenser er det tatt høyde for i driftsbudsjettet.

Selfors gamle sykehjem – regional helsepark

Ombyggingen av gamle Selfors sykehjem til ny regional helsepark utsettes til slutten av planperioden. Prosjektet har en kostnadsramme på 153 mill. kr. Forprosjektet gjennomføres imidlertid som planlagt.

Bakgrunnen er det pågående sykehusstrukturprosjektet på Helgeland. En vesentlig begrunnelse for dagens helsepark – og en framtidig helsepark – er en tett integrasjon og samarbeid mellom kommune- og spesialisthelsetjenesten.

Risikoen er at Helgelandssykehuset kan komme til å tømme lokalene på Selfors ved en alternativ sykehuslokalisering. Dermed faller fundamentet ut av tanken bak helseparken.

I tillegg kan det åpnes muligheter for helt nye og bedre lokaler i sykehusbygningen som forutsettes stilt gratis til disposisjon ved en annen lokalisering av sykehuset enn i Rana.

Det er fortsatt uklart hva som planlegges av LMS/DMS (lokalmedisinsk senter/distrikts medisinsk senter) i regi av spesialisthelsetjenesten. Kommunen har gitt helseforetaket beskjed om at dagens leieavtaler – helsepark og legevakt – ikke kan opphøre før sykehussaken er besluttet. Dagens avtale utgår 1. oktober 2018. Det er helseforetakets ansvar at situasjonen er blitt uforutsigbar.

Selfors omsorgsboliger

Byggingen av omsorgsboligene ble startet i september, i tide før fristen 1. oktober, som Husbanken hadde satt etter utsettelsen i fjor høst. Utbyggingskostnaden er økt til 148 mill. kr og Husbanken har innvilget tilskudd på 42,8 mill. kr. Prosjektet er selvfinansierende der husleien skal betjene både utgifter til drift og til renter og avdrag.

Teknisk – infrastrukturinvesteringer

Polarsirkelen Lufthavn og flyplass

Kommunestyrevedtaket fra høsten 2007 følges opp i planen. I henhold til vedtaket vil kommunen bidra med 100 mill. kr til utbygging av ny storflyplass. Det er hittil brukt 12 mill. kr fra næringsfondet til prosjektet.

Prosjekt vannforsyning Steinbekkhaugen på 20 mill. kr er gjennomført i 2016 i tråd med rekkefølgebestemmelsene i reguleringsplanen. Noe av kostnaden kan finansieres av gebyrer.

Resterende bevilgning på 68 mill. kr holdes på vent inntil det foreligger et positivt vedtak og en finansieringsløsning for ny flyplass. Beløpet er blant annet tiltenkt vann og avløp langs E12, med mål om å opparbeide nye næringsfelt nær flyplassen og vannforsyning til flyplassen.

Havmannplassen og Sjøfronten

Fase 1 av Sjøfronten fra Havmannplassen i retning Småbåthavna er gjennomført til en kostnad av 16 mill. kr. Totalrammen er 22 mill. kr og finansieres over tomtfondet. Nordland fylkeskommune har bidratt med 4,35 mill. kr.

Resterende beløp på 6 mill. kr er tiltenkt fase 2 fra Havmannplassen i retning Statens Innkrevings-sentral (K2-tomta). Erfaringen fra fase 1 viser at dette beløpet kan være for lavt og det vil bli fremmet en sak når prosjektet er kalkulert. Det vil bli søkt om tilskudd fra fylkeskommunen som bidrag til finansiering av fase 2.

I et byutviklingsperspektiv prioriteres det å gjøre ferdig Sjøfronten før nye prosjekt iverksettes.

Med knappe investeringsrammer må for eksempel Havmannaksen og nytt byrom (Jernbaneparken) utsettes inntil investeringsrammene gjør det mulig. Dette er et prosjekt på over 40 mill. kr.

Forutsetningen for gjennomføring av Havmannakseprosjektet var at dette skulle være et spleiselag mellom offentlig og privat kapital. Så langt er det bare Helgeland Sparebank som har gitt tilsagn på 4,7 mill. kr, mens Sparebank 1 Nord-Norge har bevilget 0,25 mill. kr.

AMFI-konsernet og øvrig handels-/næringsliv har ikke bidratt så langt. Ranaregionen Næringsfor-
ening prioriterer for øvrig flere parkeringsplasser i
sentrum. Dermed er fundamentet i prosjektet ikke
på plass.

Trafikksikkerhetstiltak

Nordland fylkeskommune finansierer nå 80 prosent
av prosjektkostnaden eks. mva. For å kunne søke
tilskudd til prosjekter innenfor maksimal ramme, er
det avsatt på 3,75 mill. kr. Av dette finansieres 0,6
mill. kr av kommunen.

Dette er en svært gunstig tilskuddsordning. Den
kommunale egenandelen forutsettes finansiert med
driftsmidler. Prioriterte tiltak fremgår av gjeldende
Trafikksikkerhetsplan.

Boligfelt Brennåsen

Investeringsplanen tar høyde for at kommunen skal
tilby byggeklare boligtomter i utbyggingsområder.

Kommunedelplan Mo og omegn viser to områder
for boliger hvor kommunen kan tenkes å være
utbygger – Stenneset og Brennåsen. Brennåsen er
prioritert og nå regulert.

Ekstern infrastruktur boligfelt: Gang og sykkelveg
med et beløp på 6 + 9 mill. kr som betyr videre-
føring av prosjektet inn i det regulerte boligfeltet.

Intern infrastruktur boligfelt: Opparbeiding av
tomter med et beløp på 2 + 5 mill. kr (boligfelt
Hallvegen med 5-7 tomter er klargjort).

Kjøp av tomtegrunn: Grunnerverv med et beløp på
7 mill. kr i perioden. De beskjedne beløpene
reflekterer usikkerhet rundt etterspørsel og vekst i
Rana framover (flyplass og sykehus).

Intern infrastruktur og kjøp av tomtegrunn vil være
selvfinansierende gjennom tomt salg, og
finansieres over tomt fondet.

Vann og avløp

Planene for utbedring av vann- og avløpssystemet i
kommunen er fulgt opp med årlige bevilgninger i
planperioden. Samlet bevilgning i planperioden er
262 mill. kr.

Kommunale veger

Et årlig beløp på 4 mill. kr til veg (nyanlegg, utstyrs-
fornying og omklassifisering). Kommunen må sikre
framkommelighet og sikkerhet samtidig som noen
vegstreknings deretter kan omklassifiseres fra
offentlig til privat. For 2017 er planen å oppgradere
Ildgruben bru og anskaffe en ny hjullaster.

Modernisering Ranahall

Modernisering av bygget har en total kostnad på
58,6 mill. kr. Det er utarbeidet en tilstands-
beskrivelse og en plan for oppgradering med
kostnadsoverslag. Lånebehov er 25,3 mill. kr
hensynstatt momskompensasjon og spillemidler.

Prosjektet kan tredeles og gjennomføres over tid:
Tak/enøk 34,5 mill. kr (reduerte energikostnader
på 0,3 mill. kr), gulv/dekke 14,6 mill. kr og garde-
rober 9,5 mill. kr. I denne omgang bevilges midler
til takreparasjon og enøk.

Investeringsstilskudd Rana kirkelige fellesråd

Investeringsstilskudd til Rana kirkelige fellesråd
utgjør 28,2 mill. kr planperioden. I tillegg er tilskudd
til nytt bygg med kjølerom til 11 mill. kr, som skal
bygges i fellesrådets regi tatt inn i budsjettet for
2017. Bygget skal erstatte dagens kjølerom i
Hagforsgården som ikke lenger er egnet til
formålet. Prosjektet er beregnet å være selv-
finansierende via innkreving av gebyr pr. bære.

Tilskuddet lå inne i budsjett for 2016 med 8,2 mill.
kr, men er økt etter at det ble gjennomført et
anbud på bygget i sommer. Rådmannen foreslår at
det bevilges tilskudd til bygging av kjølerom.
Kostnaden på 11 mill. kr inkluderer 50 prosent av
kostnaden til ny garasje på kirkegården, som må
rives i forbindelse med nybygget.

I 2018 er det planlagt utvidelse av kirkegården på
Ytteren med gjennomføring i 2019. Tilskuddet til
dette utgjør 20,6 mill. kr.

Omstillingsbehov

Økonomisk utfordring

Tabell 17. Måloppnåelse

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Omstillingsmål akkumulert	-11,7	-22,4	-47,5	-88,5	-117,9	-163,1	-207,7	-233,4	-244,9	-252,2
Avvik omstillingsmål (resultat drift)	-9,1	-11,1	11,8	14,7	9,8	0,0				
Akkumulert måloppnåelse	-20,8	-33,5	-35,7	-73,8	-108,1	-163,1				

Rana kommune står overfor en stor utfordring med å tilpasse driftsnivået til reduserte driftsrammer.

Tabellen ovenfor viser omstillingsoppgaven for perioden 2011-2020 på 252,2 mill. kr. I 2015 var omstillingsmålet 117,9 mill. kr og resulterte i en måloppnåelse på 108,1 mill. kr etter at merforbruket i driftsregnskapet 2015 på 9,8 mill. kr er trukket fra. Ut fra denne oversikten, kan det konkluderes med at de økonomiske omstillingsmål langt på vei er oppfylt. Tjenesteproduksjonen har evnet å tilpasse seg reduserte driftsrammer og regnskapet pr september 2016 tilsier at omstillingsmålet for 2016 skal kunne nås.

For å møte næringslivet og befolkningens forventninger er det behov for gode prioriteringer og stram økonomisk styring. Tjenestetilbudet må tilpasses reduserte driftsrammer, endringer i samfunnet og innbyggernes behov. Det er derfor viktig å få til en langsiktighet i planleggingen som gir forutsigbarhet.

Med omstillingsbehov menes at driftsnivået må justeres ned, slik at kommunens økonomi blir bærekraftig.

Omstillingsutfordringen er lik det som ble skissert i økonomiplan 2016-2019.

Økonomiske drivere

Omstillingsbehovet skyldes at veksten i utgiftsbehovet er større enn inntektsveksten.

Tabell 18. Økonomiske drivere

	2017		2020	
	Mill kr	andel i %	Mill kr	andel i %
Pensjonskostnader	1,4	3	23,4	26
Frie innt./nye oppg. Statsbudsj.	5,1	11	-2,4	-3
Demografi	8,6	19	18,9	21
NDR	5,8	13	17,1	19
Drift	18,3	41	20,2	23
Renter/avdrag	4,0	9	10,5	12
Finans	1,5	3	1,5	2
	44,7	100	89,2	100

De statlige overføringene dekker ikke økte kostnader knyttet til pensjon, demografi og nye

brukere, samt kostnader til nødvendige investeringer som kompensasjon for etterslep på vedlikeholdet av realkapitalen.

Videre må det skapes grunnlag for økt driftsresultat for å forbedre kommunens handlingsrom og soliditet.

Tabell 19. Omprioriteringer drift

	2017		2020	
	Mill. kr	andel i %	Mill. kr	andel i %
Konsekvensjustering	11,7	26	13,6	15
Nye brukere	6,6	15	6,6	7
Demografi	8,6	19	18,9	21
	26,9	60	39,1	44

Omprioriteringer i drift er den største økonomiske omstillingsdriveren i 2017. Sammen med demografi utgjør drift 60 prosent, tilsvarende 26,9 mill. kr av omstillingstillingsbehovet i 2017. Av dette utgjør konsekvensjusteringer 11,7 mill. kr (økt driftsutgift Selfors sykehjem, valg, Microsoftlisenser, barnevern, flerbrukshall Ytteren mv), nye botilbud MTA 6,6 mill. kr og demografi omsorg 8,6 mill. kr.

Også samlet i økonomiplanperioden fremstår drift/demografi som den største omstillingsdriveren med 44 prosent av omstillingsutfordringen, tilsvarende 39,1 mill. kr. Pensjonskostnader, styrking egenkapital (NDR) og kapitalkostnader øker sin andel som driver utover økonomiplanperioden.

Rammereduksjoner for avdelingene

I tabell 20 er det lagt inn administrasjonens forslag til rammereduksjoner i omstillingen. Rammereduksjonene er revidert i forhold til endringer i de økonomiske forutsetninger siden budsjett og økonomiplanarbeidet forrige år.

Rammereduksjonene er fortsatt basert 70 prosent på budsjetttrammen og 30 prosent på differansen mellom sektoren og gjennomsnittet i KOSTRA-gruppe 13.

Tabell 20. Rammereduksjoner 2017-2020

Avdeling	Budsjett 2016	Reduksjon 2017	Reduksjon 2018	Reduksjon 2019	Reduksjon 2020	Reduksjon i %
Støttetjenester	95 588	-3 097	-5 164	-6 092	-6 679	-7,0 %
Skoleavdelingen	259 103	-9 642	-15 182	-17 670	-19 245	-7,4 %
PPT	8 082	-	-	-	-	-
Barnehageavdelingen	175 687	-4 448	-7 003	-8 151	-8 877	-5,1 %
Helse og sosialavdelingen	220 033	-7 887	-12 418	-14 454	-15 742	-7,2 %
NAV kommune	45 639	-1 813	-2 855	-3 323	-3 619	-7,9 %
Omsorgsavdelingen	307 704	-9 673	-15 230	-17 727	-19 306	-6,3 %
Kulturavdelingen	34 216	-1 052	-1 657	-1 928	-2 100	-6,1 %
Teknisk avdeling	164 610	-5 785	-9 109	-10 602	-11 546	-7,0 %
Kirkelig fellesråd	15 297	-783	-1 233	-1 435	-1 563	-10,2 %
Netto	1 325 959	-44 180	-69 851	-81 382	-88 677	-6,7 %

Det er lagt opp til en rammereduksjon på i 2016 på 44,7 mill. kr, i tillegg trekkes engangsbevilgningene gitt i 2016 på 12,7 mill. kr ut av rammene for avdelingene barnehage, skole og omsorg. 0,5 mill. kr er lagt inn på Finansområdet. Videre i perioden øker omstillingsbehovet på avdelingene i forhold til året før med henholdsvis 25,7 mill. kr i 2018, 11,5 mill. kr i 2019 og 7,3 mill. kr i 2020.

Samlet gir det et effektiviserings- og omstillingsbehov i 2020 på 88,7 mill. kr sett i forhold til basis budsjett 2016.

Hovedtall årsbudsjett og økonomiplan

Budsjettet for 2017 er balansert med totale driftsinntekter på 1 960,1 mill. kr. Driftsrammen for tjenesteproduksjon er på 1 347,8 mill. kr. Netto driftsresultat (NDR) er i forslaget på 2,4 prosent som er 0,6 prosent eller 12,6 mill. kr svakere enn målsetningen på 3 prosent. I tillegg er budsjettet «saldert» med rammereduksjoner som må tas i hele perioden.

Budsjett 2017

Driftsinntektene øker med 44,4 mill. kr i 2017. Økningen er i hovedsak knyttet til økning i frie inntekter på 36,1 mill. kr. Brukerbetalinger og salgs- og leieinntekt øker med samlet 17,0 mill. kr. Vekst utover prisvekst skyldes økte konsesjonskrafts-inntekter på 5 mill. kr. og økte avgifter på 7,4 mill. kr knyttet til selvkostområdet Vann og avløp.

Overføringer med krav til motytelse øker med 2,6 mill. kr. Eiendomsskatten reduseres med 10,6 mill. kr. og naturressursskatten reduseres med 1,0 mill.

kr. Eiendomsskattereduksjonen skyldes lavere verddivurdering av kraftverk.

Driftsutgiftene øker med 22,1 mill. kr i 2017. Til sammenligning utgjør lønns- og prisstigningen 35,5 mill. kr. Lønnsutgiftene øker med 10,2 mill. kr. Sosiale utgifter øker med 4,7 mill. kr. Kjøp av varer og tjenester øker med 8,7 mill. kr, mens kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal tjenesteproduksjon øker med 1,2 mill. kr. Overføringer reduseres med 3,9 mill. kr og forklares i hovedsak med engangsbevilgning til omsorgsavdelingen i 2016 som i opprinnelig budsjett er plassert på arten reservert tilleggsbevilgning.

Samlet gir dette et økt brutto driftsresultat på 22,3 mill. kr. Brutto driftsresultat i prosent av driftsinntektene øker fra 2,6 prosent i 2016-budsjettet til 3,7 prosent i 2017-budsjettet

Finansinntektene øker med 5 mill. kr og forklares med budsjettøkt utbytte i Helgeland Kraft.

Finansutgiftene øker med 6,2 mill. kr på grunn av økte renteutgifter og økte avdrag.

Netto driftsresultat øker med 22,3 mill. kr i 2017, en økning fra 1,2 prosent i 2016 til 2,4 prosent i 2017.

Bruk av avsetninger reduseres med 13,8 mill. kr og skyldes redusert bruk av fondsmidler på selvkost områdene og bruk av disposisjonsfond i 2017 på 11,0 mill. kr til engangsbevilgninger i driften. Sum avsetninger øker med 8,5 mill. kr. Frie midler fra netto driftsresultat på samlet 36,4 mill. kr, er i budsjettopplegget fordelt med 29,4 mill. kr i overføring til investeringsregnskapet (egenkapitalmidler) og 7,0 mill. kr som avsetning til disposisjonsfond. 7,0 mill. kr avsettes da som mulige buffermidler i et meget stramt økonomisk opplegg i 2017.

Økonomiplanperioden 2018 - 2020

Endringer i perioden 2018-2020 er knyttet til endringer på finans (styrking av netto driftsresultat, frie inntekter, pensjonskostnader og rente

og avdragsutgifter), driftsfølggevirkninger av investeringer, demografiske forhold og reduksjon driftsrammer som følge av omstillingsbehov. For ytterligere detaljer vises det til tabellene «endring rammer finans» og «endring driftsrammer».

Tabell 21. Hovedoversikt drift

	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	ØkPI 2018	ØkPI 2019	ØkPI 2020
Driftsinntekter						
Brukerbetalinger	-66 924	-65 383	-66 777	-66 194	-66 211	-66 333
Andre salgs- og leieinntekter	-201 329	-195 543	-211 144	-211 732	-211 394	-210 952
Overføringer med krav til motytelse	-240 979	-181 637	-184 213	-183 079	-182 741	-182 524
Rammetilskudd	-686 620	-701 924	-719 105	-717 400	-722 400	-725 400
Andre statlige overføringer	-45 257	-41 907	-42 157	-42 387	-42 687	-42 687
Andre overføringer	-380	0	0	0	0	0
Skatt på inntekt og formue	-561 305	-586 000	-604 895	-607 000	-607 000	-607 000
Eiendomsskatt	-104 385	-103 760	-93 260	-93 260	-93 260	-93 260
Andre direkte og indirekte skatter	-39 982	-39 500	-38 500	-38 500	-38 500	-38 500
SUM DRIFTSINTEKTER (B)	-1 947 161	-1 915 654	-1 960 051	-1 959 552	-1 964 193	-1 966 656
Driftsutgifter						
Lønnsutgifter	1 018 942	1 022 264	1 032 430	1 017 445	1 013 128	1 010 424
Sosiale utgifter	205 230	222 165	226 872	233 411	240 054	243 656
Kjøp av varer og tjenester som inngår i komm tjenesteprod	318 722	273 386	282 097	280 659	278 705	277 635
Kjøp av varer og tjenester som erstatter komm tjprod	150 126	143 942	145 147	145 114	145 408	145 059
Overføringer	169 489	147 526	143 630	141 087	140 626	140 095
Avskrivninger	57 635	56 958	58 119	58 119	58 119	58 119
Fordeelte utgifter	-348	-90	-90	-90	-90	-90
SUM DRIFTSUTGIFTER (C)	1 919 796	1 866 151	1 888 205	1 875 745	1 875 950	1 874 898
BRUTTO DRIFTSRESULTAT (D = B-C)	-27 365	-49 503	-71 846	-83 807	-88 243	-91 758
Finansinntekter						
Renteinntekter, utbytte og eieruttak	-40 826	-31 500	-36 500	-36 500	-36 500	-36 500
Gevinst på finansielle instrumenter	-109 141	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån	-1 976	-2 200	-2 200	-2 200	-2 200	-2 200
SUM EKSTERNE FINANSINTEKTER (E)	-151 943	-33 700	-38 700	-38 700	-38 700	-38 700
Finansutgifter						
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	56 286	62 923	63 842	66 544	63 255	64 477
Avdrag på lån	44 969	50 699	55 998	58 228	60 188	62 398
Utlån	1 935	2 672	2 672	2 672	2 672	2 672
SUM EKSTERNE FINANSUTGIFTER (F)	103 190	116 294	122 512	127 444	126 115	129 547
RESULTAT EKSTERNE FINANSIERINGSTRANSAKSJONER	-48 753	82 594	83 812	88 744	87 415	90 847
Motpost avskrivninger	-57 637	-56 958	-58 119	-58 119	-58 119	-58 119
NETTO DRIFTSRESULTAT (I)	-133 755	-23 867	-46 153	-53 182	-58 947	-59 030
Interne finanstransaksjoner						
Bruk av tidligere års regnskapsmessig mindreforbruk	-14 246	0	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	-15 620	-12 625	-1 625	-1 625	0	0
Bruk av bundne fond	-30 258	-13 596	-10 834	-10 834	-10 834	-10 834
SUM BRUK AV AVSETNINGER (J)	-60 124	-26 221	-12 459	-12 459	-10 834	-10 834
Overført til investeringsregnskapet	21 608	16 216	29 431	36 460	40 600	40 683
Avsetninger til disposisjonsfond	138 187	12 700	7 000	7 000	7 000	7 000
Avsetninger til bundne fond	22 473	21 173	22 181	22 181	22 181	22 181
SUM AVSETNINGER (K)	182 268	50 089	58 612	65 641	69 781	69 864
REGNSKAPSMESSIG MER- MINDREFORBRUK (L = I+J-K)	-11 611	0	0	0	0	0

Finans

Låneopptak og renteutvikling

Renteutvikling

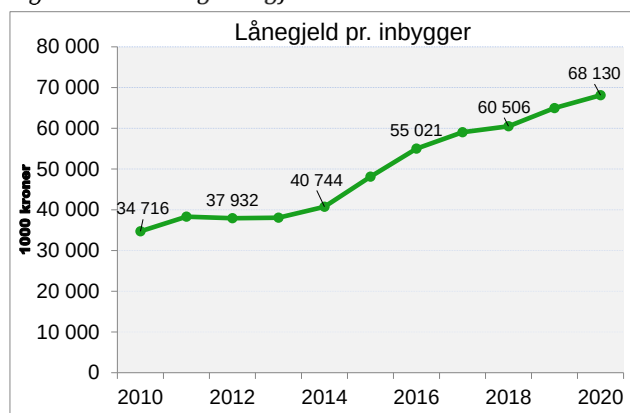
I forslaget til budsjett og økonomiplan er markedets forventninger for renteutviklingen lagt til grunn. Det er forventet at de korte markedsrentene vil ligge rundt 1 prosent både ved inngangen til og ved utgangen av økonomiplanperioden. Det forventes en liten nedgang til under en prosent i løpet av perioden. Med nåværende margin på kommunale lån på 0,7 prosent, vil innlånskostnad for nye lån være ca. 1,7 prosent i perioden. Gjennomsnittlig rente i låneporteføljen inkl. fastrenteposisjonene vil i perioden reduseres fra ca. 2,7 prosent i 2016 til ca. 2,2 prosent i 2020. Grunnen til nedgangen er opphør av de fleste av kommunens relativt dyre fastrentekontrakter i perioden.

For nye låneopptak er det forutsatt en budsjettrente som tilsvarer markedets forventninger med tillegg av marginen ovenfor. Avdragstiden på nye lån er beregnet i samsvar med økonomisk levetid (avskrivningstid) på investeringsobjektene.

Lånegjeld

Kommunens samlede gjeld, inklusive lån til videreutlån (startlån, Campus Helgeland), ekskl. pensjonsforpliktelser vil være 2,1 mrd. kr 31.12.2016. Det er tatt opp 230,5 mill. kr i lån til finansiering av investeringsprogrammet i 2016 og lån til videreutlån (startlån) fra Husbanken, med 50 mill. kr.

Figur 18. Utvikling lånegjeld 2010-2020

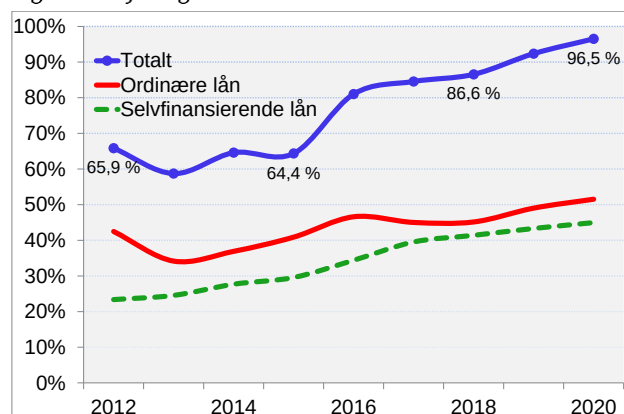

Korrigert for innlån til videreutlån (KOSTRA-definisjon) vil kommunens netto lånegjeld pr 31.12.2016 være 1,6 mrd. kr, eller ca. kr 55 000 pr innbygger (48 126 pr 31.12.2015). Forslaget til økonomiplan vil øke kommunens netto lånegjeld til nærmere 1,9 mrd. kr ved utgangen av 2020, eller i overkant av kr 68 000 pr innbygger. Figur 18 viser utviklingen i kommunens lånegjeld pr. innbygger fra 2010 og fram til 2020.

Gjeldsgrad og lånegjeld etter formål

Gjeldsgraden, som ved utgangen av 2016 vil ligge på 81 prosent av brutto driftsinntekter, vil med rådmannens forslag øke til 96,5 prosent i 2020. Dette er et høyt nivå og gjeldsgraden vil øke med mer enn 32 prosentpoeng fra 31.12.2015. Omgjort i kroner utgjør dette 423 mill. kr over et nivå på 75 prosent.

Figur 19. Gjeldsgrad

Lånegjelden er fordelt på ulike formål. Lån til selvfinansierende formål betjenes via gebyrinntekter fra innbyggerne (vann og avløp) eller husleieinntekter fra beboere i omsorgsboliger. Lån til andre prosjekter må finansieres av kommunens frie inntekter. Fordelingen av lånegjelden fra 2015 til 2020 i henhold til rådmannens forslag fremgår av tabellen nedenfor:

Tabell 20 viser at andelen av lånegjelden som finansieres av frie inntekter reduseres i perioden fra 58 til 53 prosent. Disse lånene bidrar med 5 prosentpoeng av økningen i gjeldsgraden i perioden.

Figur 20. Fordeling av netto lånegjeld etter formål, akkumulerte tall

Fordeling netto lånegjeld etter formål	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Vann og avløp	257 600	281 232	316 788	342 614	388 814	452 414	496 914	544 814	586 114
Øvrige selfinansierende lån	182 547	202 869	221 102	233 418	270 418	322 718	314 518	306 418	298 518
Ordinære lån	799 657	673 451	716 742	677 121	892 783	882 214	884 649	962 968	1 013 445
Netto lånegjeld	1 239 803	1 157 551	1 254 631	1 253 153	1 552 014	1 657 345	1 696 081	1 814 200	1 898 077
Andel ordinære lån	63,5 %	58,4 %	55,8 %	58,0 %	57,5 %	53,2 %	52,0 %	53,7 %	53,3 %

Tabell 22. Endring rammer finans

	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	ØkPI 2018	ØkPI 2019	ØkPI 2020
Sum utgifter	377 816	236 172	258 205	273 936	280 947	288 462
Sum inntekter	-1 697 296	-1 590 436	-1 606 012	-1 600 412	-1 601 912	-1 604 912
Rammeendring			6 457	27 788	33 299	37 814
Netto driftsramme	-1 319 480	-1 354 264	-1 347 807	-1 326 476	-1 320 965	-1 316 450
Nye tiltak/endringer						
Rammereduksjon 2017-2020			-500	-500	-500	-500
Frie inntekter			-36 076	-40 076	-45 076	-48 076
Utbytte Helgeland Kraft			-5 000	-5 000	-5 000	-5 000
Salg av konsesjonskraft			-5 000	-5 000	-5 000	-5 000
Kapitalkostnader selvkostområder			-1 540	-1 540	-1 540	-1 540
Rentekompensasjon skolebygg			-100	-330	-630	-630
Premieavvik			19 000	25 000	28 500	28 500
Styrking NDR: Overføring til investeringsregnskapet			13 215	20 244	24 384	24 467
Eiendomsskatt verker og bruk			10 500	10 500	10 500	10 500
NDR			5 300	5 300	5 300	5 300
Kapitalkostnader låneportefølje 2016			4 804	5 110	-29	-3 077
Redusert naturressurskatt			1 000	1 000	1 000	1 000
Kapitalkostnader investeringsprogrammet 2017-2020			854	5 480	9 290	15 770
Amortisering tidligere års premieavvik			0	4 000	8 500	12 500
Reduksjon frie inntekter privatskole				3 600	3 600	3 600
Sum rammeendring			6 457	27 788	33 299	37 814

Endringer i tall (tiltaks og rammeendring) viser endringer i forhold til budsjett 2016 og akkumulerte tall videre.

Renter og avkastning på aksjer og andeler

Renteinntekter

Planlagte investeringer i perioden med fondsbruk og forskuttering av investeringstilskudd presser også likviditeten noe i perioden. Det er ikke tatt fult ut høyde for nedgangen i renteinntektene i planperioden, og rådmannen viser til behovet for tilstrekkelig handlingsrom (NDR), slik at tjenesteproduksjonen ikke blir berørt av endringer på finansområdet.

Avkastning på aksjer og andeler

Kommunen har mottatt 8,6 mill. kr. i utbytte fra Helgeland Kraft i 2016. Det er tidligere orientert om arbeidet med ny eierskapsstrategi i forbindelse

med omdannelse av selskapet. I tillegg melder selskapet i resultatvarsler om et høyere resultat etter skatt i år. I forslaget til budsjett og økonomiplan er derfor nivået på fremtidig utbytte økt fra 5 til 10 mill. kr.

Rente- og avdragsbelastning

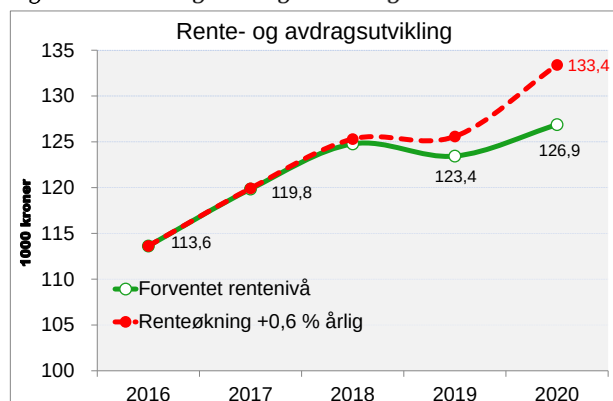
Brutto rente- og avdragsbelastningens andel av kommunens driftsinntekter øker fra 5,2 prosent i regnskap 2015 til 6,5 prosent i 2020.

Investeringsplanen i forslaget vil gi en økning i rente- og avdragsbelastningen på brutto 20,3 mill.

kr. fram til 2020. Av dette er det 13,3 mill. kr som belaster driftsbudsjettet med renter og avdrag.

I planleggingen har det vært sett på hva en renteøkning utover det markedet forventer, vil bety for rentebelastningen. I simuleringen forutsettes at renten øker med 0,6 prosent mer enn markedet forventer hvert år i perioden. Kortrenten vil da ligge på et nivå på over 4 prosent ved utgangen av 2020, mens kommunal innlånsrente alt annet likt vil være ca. 4,7 prosent. Dette gir en økning i rentebelastningen fram til 2020 på mellom 6 og 7 mill. kr på nye lån utover det som ligger i forslaget til økonomiplan. I simuleringen er det ikke sett på effekten av en renteøkning i hele låneporteføljen. I en slik simulering måtte det tas hensyn til fastrente og effekten på inntektssiden mv.

Figur 21. Rente og avdragsutvikling

Kommunen har i dag noe over 39 prosent av brutto lånegjeld på fastrente gjennom fastrenteavtaler. Den flytende delen av låneporteføljen har fram til nå stort sett tilsvart kommunens likviditetsbeholdning, som også er plassert på flytende vilkår. Betingelsene er knyttet til den korte markedrenten (NIBOR). Ved endringer i rentenivået vil effekten på innskudd og flytende lån i stor grad ta ut hverandre. Ved en nedgang i kommunens likviditetsbeholdning kan risikoen ved renteendringer gjøres mindre ved å øke fastrenteandelen i låneporteføljen. Vurdering av tilpasninger til endringer i markedet gjøres løpende.

Likviditetsutvikling og fond

Kommunens beholdning av likvide midler var 509 mill. kr pr. 31.12.2015. I løpet av perioden vil kommunens likviditetsbeholdning ligge noenlunde konstant mellom 500 og 600 mill. kr. Dette er i henhold til det økonomiske opplegget i budsjett og økonomiplan.

Anbefalt minimumsnivå på driftslikviditeten bør tilsvare to måneders utbetalinger. Utbetalingene i 2020 til drift er beregnet til ca. 1,8 mrd. kr. Det

betyr at den gjennomsnittlige likviditetsbeholdningen bør være opp mot 300 mill. kr. Utbetalingene fra investeringsbudsjettet kommer i tillegg.

Tabellen under viser sammensetningen av kommunes fondsmidler pr 31.12.2015 og utviklingen på fondene i planperioden.

Tabell 23. Utvikling fondsmidler

Fond	2015	2017	2020
Disposisjonsfond	200 792	217 858	237 233
Bundne driftsfond	86 877	103 801	137 842
Sum driftsfond	287 669	321 659	375 075
Ubundne investeringsfond	218 635	140 126	95 301
Bundne investeringsfond	80 434	100 604	100 604
Sum investeringsfond	299 069	240 730	195 905
Sum fond	586 738	562 389	570 980

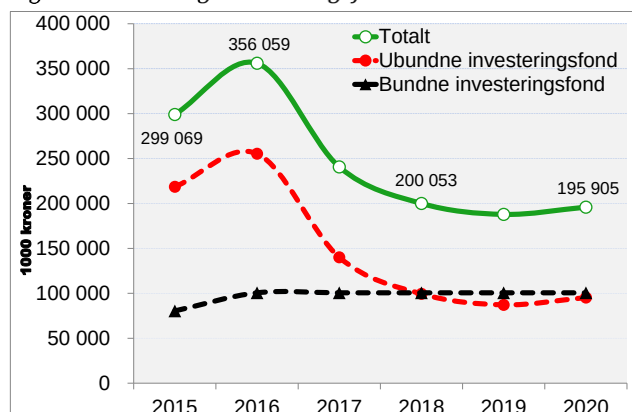
Kommunens totale fondsmidler utgjør 586,7 mill. kr. pr 31.12.2015. Av dette er det 200,8 mill. kr. som kommunestyret kan disponeres fritt til ulike formål (disposisjonsfond). Det økonomiske opplegget i forslaget til økonomiplan øker kommunens disposisjonsfond til vel 237 mill. kr i perioden eller 12 prosent av driftsinntektene.

Bundne driftsfond utgjør 92,5 mill. kr. Dette inkluderer forholdsvis begrensede beløp til ulike prosjekter og mottatte gavemidler. De bundne driftsfondene består bl.a. av næringsfondet med 48,7 mill. kr. og selvkostfond på 7,4 mill. kr. Investeringsfond består av avsatte kapitalinntekter, som bare kan disponeres til finansiering av investeringsprosjekter. Den ubundne delen av disse fondene utgjør 218,6 mill. kr. Her inngår avsatte midler fra ansvarlige lån til Helgeland Kraft. Avsatte midler er disponert til kulturhus – 76,2 mill. kr og til ny flyplass - 95 mill. kr. Dette er i henhold til tidligere vedtak (32 mill. kr av vedtaket på 100 mill. kr er disponert i tidligere budsjetter). Det er budsjettet med en tilførsel på 87,3 mill. kr i 2016, som er tilbakeføring av tidligere forskutteringer av tilskudd til blant annet nytt sykehus på Selfors. De ubundne investeringsfondene vil utgjøre 258 mill. kr ved inngangen til 2017.

Det vises til kommentaren om investeringer der det legges opp til bruk av fondsmidler på tilsammen brutto 219,3 mill. kr i planperioden. Dette fører til at ubundne investeringsfond samlet sett reduseres til 95 mill. kr i 2020. Reduksjonen i kommunens beholdning av ubundne investeringsfond i perioden er vesentlig. Til sammenligning er gjennomsnittlig beholdning av ubundne investeringsfond i KG 13 ca. 130 mill. kr. Frigjort kapital i forbindelse med

salg av eiendeler bør vurderes brukt til styrking av ubundne fondsmidler i perioden.

Figur 22. Utvikling investeringsfond

Den bundne delen av investeringsfondene utgjør 80,4 mill. kr. Det består også av mottatte avdrag på startlån med 26,5 mill. kr som bare kan benyttes til ekstraordinære avdrag på innlån fra Husbanken. Videre består fondene av 35,5 mill. kr. som er innbetalte innskudd fra salg av omsorgsboliger på Hauknes, som kun kan benyttes til ekstraordinære avdrag.

Konsesjonskraft og konsesjonsavgift

Tabell 24. Konsesjonskraft

Sjona kraftverk
18 733,4 MWh
Ildgruben kraftverk
1 699 MWh
Langvatn kraftverk
2 920,8 MWh
Rana kraftverk
136 995 MWh
Fagervollan kraftverk
5 359,2 MWh
Svartisen kraftverk
19 168,3 MWh
Total konsesjonskraftmengde
184 875,7 MWh

Konsesjonskraft og konsesjonsavgift

Eiere av større vannkraftverk plikter å levere en andel av kraften som produseres til kommunene som er berørt av kraftutbyggingen. Denne konsesjonskraft skal konsesjonær levere til en pris loven foreskriver. Plikten til å avstå konsesjonskraft gjelder kraftverk som benytter vann regulert etter industrikonsesjonsloven eller vassdragsreguleringsloven, jf. Ikl. § 2 nr. 12 og Vregl. § 12 nr. 15. Konsesjoner gitt etter vannressursloven har ikke vilkår om konsesjonskraft.

Konsesjonsavgiftene blir fastsatt som et fast beløp pr naturhestekraft og indeksreguleres automatisk hvert 5.år. Avgiftene tilføres næringsfondet med vedtekter godkjent av fylkesmannen. Kommunen fikk utbetalt konsesjonsavgifter med ca. 12 mill. kr. i 2014.

Totalt disponerer Rana kommune en konsesjonskraft mengde på 184 875,7 MWh. I 2016 er kraften solgt på fast pris til Salten Kraftsamband med 20,651 øre pr KWh. Prisen gir Rana kommune en nettoinntekt på 10,9 mill. kr i 2016.

Salg av kraften for 2017 skal gjennomføres i første halvdel av november. Slik markedsprisen har utviklet seg i løpet av 2016 forventes det en pris som er 5-7 øre høyere enn i år. Dette gir en netto inntekt som kan bli fra 5 til 8 mill. kr høyere i 2017. Det tas forbehold om en viss usikkerhet rundt OED-pris på kjøpet i 2017. Rådmannen vil komme med orientering til formannskap og kommunestyre i forbindelse med behandlingen av budsjett og økonomiplanen i november/desember.

Pensjonskostnader

Kommunale pensjonsordninger er i hovedsak sparing. Dette innebærer at det betales inn midler til pensjonsordningen til dekning av fremtidige pensjonsutbetalinger. Formålet med dette er å sikre at de ansatte har dekning for sine opptjente rettigheter til enhver tid.

Arbeids- og sosialdepartementet offentliggjorde i 2015 en utredning av ny pensjonsløsning for ansatte i offentlig sektor, samt overgangsordninger. Rapporten skal være grunnlag for å vurdere om man sammen med partene skal arbeide for å oppnå enighet om nye pensjonsordninger for offentlig ansatte. Partene i hovedtariffoppgjøret 2016 ble enige om å fortsette arbeidet med å tilpasse pensjonsordningen i KS-området til den nye folketrygden og pensjonsordningen i staten. De nye reglene kan tidligst tre i kraft fra 2018, og deler av det nye regelverket får trolig først virkning fra et senere tidspunkt. Det blir behov for overgangsordninger mellom gammel og ny pensjonsordning, blant annet av hensyn til opptjente pensjonsrettigheter.

Amortiseringstiden på premieavviket er 7 år fra og med 2014. Det akkumulerte premieavvik utgjorde ved inngangen til 2016 ca. 333,3 mill. kr. Rana kommune har på den annen side over år bygd opp et premiefond på ca. 269 mill.kr. Formannskapet vedtok i 2015 å gi rådmannen fullmakt til å tilpasse bruken av premiefondet til utviklingen av økonomien i pensjonsordningen. Det er brukt 20

mill. kr av fondet i 2015 og 2016. Dette videreføres i 2017.

Det er flere usikkerhetsmoment ved beregningskostnadene utover regulering for endring i årslønn og grunnbeløp. KLP viser til at kostnaden til brutto-garantien øker fra år til år på grunn av den individuelle garantien som slår inn ved 67 år. Denne garantien vil få økende betydning for hvert årskull inntil 1958-kullet fyller 67 år. Det vises videre til at rentenivået gjør det vanskelig å oppnå avkastning ut over garantert nivå.

Grunnlagsrente for ny opptjening av pensjonsrettigheter er uendret på 2,0 prosent. Dette er en rentesats som benyttes til å beregne hvilken rente kontoen må tilføres hvert år, for at saldoen skal bli stor nok til å kunne utbetale avtalte årlige pensjoner.

Tabell 25. Endring pensjonskostnader 2017 - 2020

	Budsjett 2017	ØkPI 2018	ØkPI 2019	ØkPI 2020
Premieavvik	19 000	25 000	28 500	28 500
Pensjonssatser	-17 563	-17 563	-17 563	-17 563
Amortisering tidl. års premieavvik	0	4 000	8 500	12 500
Sum	1 437	11 437	19 437	23 437

Startlån

Startlån er et sentralt boligpolitisk virkemiddel. En god bruk av startlån, boligtilskudd og bostøtte kan hjelpe flere til å eie sin egen bolig, eller til å etablere et stabilt boforhold i en utleiebolig. Stabil bosituasjon kan redusere behovet for kommunale tjenester på sikt.

Startlån kan brukes som toppfinansiering i kombinasjon med boliglån i private banker. Det kan også brukes til full finansiering og refinansiering av gjeld, dersom kommunen ønsker det. Kommunene foretar grundige vurderinger av den enkelte søker, men kommunen har begrensede muligheter til å vurdere den samlede risiko med utlån i et samfunnsøkonomisk perspektiv.

Regjeringen foreslår i forslaget til statsbudsjett for 2017 å videreføre Husbankens utlånsramme. Tilskudd til etablering og tilpasning foreslås på samme nivå som i 2016.

I statsbudsjettet for 2016 ble det fastsatt en ny modell for fastsettelsen av renten i Lånekassen, Statens Pensjonskasse og Husbanken. Beregningsmodellen tar utgangspunkt i basisrentene, som beregnes på grunnlag av de beste lånetilbudene i markedet, slik de er rapportert inn til Finansportalen.

Ved inngangen til 2016 var 47 lån på totalt 14,3 mill. kr gått til inkasso. Samlet utlån utgjorde da 305,7 mill. kr, fordelt på 708 lån. Ordningen med å sette av boligtilskudd til tapsfond ble stilt i bero fra KRD i 2011, og Rana kommunes tapsfond var ved inngangen til 2016 på 2,3 mill. kr. Kommunen har tatt opp 50 mill. kr i startlån for 2016. Utlånsnivået foreslås opprettholdt for 2017.

Tjenesteproduksjon

Driftsrammen til tjenesteproduksjon reduseres fra 1 354,3 mill. kr til 1 347,8 mill. kr i 2017, en reduksjon på 6,5 mill. kr. I økonomiplanperioden reduseres driftsrammen i forhold til året før med henholdsvis 21,3 mill. kr i 2018, 5,5 mill. kr i 2019 og 4,5 mill. kr i 2020.

Foruten omstillingstiltak er det blant annet lagt inn nye tiltak knyttet til demografiske forhold, endring

av oppgaver og driftsfølggevirkninger av nye investeringer.

På Fellesområde drift ligger ufordelte budsjettstyrkinger gitt med føringer fra statsbudsjett 2017, og midler knyttet til lokalt lønnsoppgjør 2016 og lønnsoppgjør i 2017.

Tabell 26. Utvikling driftsrammer

	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	ØkPI 2018	ØkPI 2019	ØkPI 2020
Støttetjenester	94 286	95 588	96 180	93 403	93 495	91 888
Skoleavdelingen	263 417	259 103	250 539	246 999	243 911	240 336
PPT	8 558	8 082	8 273	8 273	8 273	8 273
Barnehageavdelingen	170 928	175 687	172 526	169 971	168 823	168 097
Helse-og sosialavdelingen	215 432	220 032	225 367	220 836	218 800	217 512
NAV kommune	46 268	45 639	45 090	44 048	43 580	43 284
Omsorgsavdelingen	301 121	307 704	308 709	304 552	307 255	310 876
Kulturavdelingen	32 940	34 216	33 544	32 939	32 668	32 496
Teknisk avdeling	169 853	164 610	163 240	161 566	160 473	160 129
Kirkelig fellesråd	16 117	15 297	14 927	14 477	14 275	14 147
Fellesområde drift	560	28 306	29 412	29 412	29 412	29 412
Netto rammer tjenesteproduksjon	1 319 480	1 354 264	1 347 807	1 326 476	1 320 965	1 316 450

Tabellen ovenfor viser netto driftsrammer for tjenesteproduksjonen.

Realendringer budsjett 2017

Tabell 27. Realendringer avdelingsbudsjett

Tiltak/endring	Støtte- tjeneste	Skole	Barne- hage	Helse-og sosial	Omsorg	Teknisk	Øvrige	SUM
Statsbudsjettet								
IKT modernisering Husbanken	60							60
Bevilgning valgdirektoratet	60							60
Tidlig innsats		750						750
Ny naturfagstime		560						560
Gratis kjernetid 3-åringer			150					150
Opptrapping rusomsorg og psykiatri				1 500				1 500
Økt innslagspunkt ressurskrevende pas.				960	560			1 520
Øyeblikkelig hjelp rus og psykiatri				420				420
Helsestasjon og skolehelsetjeneste				300				300
Avvikling diagnoseliste for fysioterapi				-900				-900
Aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere							300	300
Habilitering og rehabilitering							500	500
Bostedssosiale tilskudd							80	80
Øvrige endringer								
Demografi					8 600			8 600
Microsoftlisenser	1 300							1 300
Valg 2017 og 2019	710							710
Tilskudd frivillighetssentraler	365							365
Bofellesskap Miljøterapeutisk avdeling				6 570				6 570
Barnevern				2 500				2 500
Selfors sykehjem					3 180	1 750		4 930
Flerbrukshall Ytteren						850		850
Husleie Campus Helgeland - Skatt Nord-avgjørelse						500		500
FDV Hauknes skole						280		280
Avinor mv.- økte festeavgifter						250		250
Drift sjøfronten						200		200
Boligfelt utenomhus						100		100
Ny bydelspark Selfors						50		50
Julegrantenning							20	20
Rammereduksjon	-3 097	-9 642	-4 448	-7 887	-9 673	-5 785	-3 648	-44 180
Engangsbevilgning 2016		-5 000	-2 000		-5 700			-12 700
Lønns- prisjustering mv.	1 194	4 768	3 137	1 871	4 038	435	2 454	17 897
Sum endringer	592	-8 564	-3 161	5 334	1 005	-1 370	-294	-6 458

Tabellen viser reelle endringstiltak/endringer fra 2016 til 2017 som påvirker driftsrammene. Under «øvrige» ligger avdelingene PPT, Kultur, Kirkelig Fellesråd og Fellesområde drift.

Tabell 28. Endring driftsrammer tjenesteproduksjon

	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	ØkPI 2018	ØkPI 2019	ØkPI 2020
Inntekter	1 839 401	1 796 451	1 801 793	1 780 912	1 775 603	1 771 216
Utgifter	-519 920	-442 187	-453 986	-454 436	-454 638	-454 766
Rammeendring			-6 458	-27 789	-33 300	-37 815
Netto driftsramme	1 319 481	1 354 264	1 347 807	1 326 476	1 320 965	1 316 450
Nye tiltak/endringer						
Lønnsvekst			31 883	31 883	31 883	31 883
Prisjustering inntekter/utgifter			3 577	3 577	3 577	3 577
Endring pensjon			-17 563	-17 563	-17 563	-17 563
Rammereduksjon 2017-2020			-44 180	-69 851	-81 382	-88 677
Støttetjenester						
Microsoftlisenser			1 300	1 300	1 300	1 300
Valg 2017 og 2019			710	0	1 020	0
Tilskudd frivillighetssentraler			365	365	365	365
Statsbudsjettet - IKT modernisering Husbanken			60	60	60	60
Statsbudsjettet - Bevilling valdirektoratet			60	60	60	60
Skole						
Engangsbevilgning 2016			-5 000	-5 000	-5 000	-5 000
Statsbudsjettet - Tidlig innsats			750	1 650	1 650	1 650
Statsbudsjettet - Ny naturfagstime			560	560	560	560
Demografi skole			0	1 100	500	-1 500
Barnehage						
Engangsbevilgning 2016			-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Statsbudsjettet - Gratis kjernetid 3 åringer helårseffekt			150	150	150	150
Helse- og sosial						
Bofellesskap Miljøterapeutisk avdeling - Per Persaveien			5 650	5 650	5 650	5 650
Barnevern			2 500	2 500	2 500	2 500
Statsbudsjettet - Opptopping for rusomsorg og psykiatri			1 500	1 500	1 500	1 500
Statsbudsjettet - Økt innslagspunkt ressurskrevende tjen.			960	960	960	960
Bofellesskap Miljøterapeutisk avdeling - Kløverbakken			920	920	920	920
Statsbudsjettet - Øyeblikkelig hjelp rus og psykiatri			420	420	420	420
Statsbudsjettet - Helsestasjon og skolehelsetjeneste			300	300	300	300
Statsbudsjettet - Avvikling av diagnoselista for fysioterapi			-900	-900	-900	-900
NAV kommune						
Statsbudsjettet - Aktivitetsplikt sosialhjelpsmottakere			300	300	300	300
Omsorg						
Engangsbevilgning 2016			-5 700	-5 700	-5 700	-5 700
Demografi omsorg			8 600	10 000	15 200	20 400
Selfors sykehjem			3 180	3 180	3 180	3 180
Statsbudsjettet - Økt innslagspunkt ressurskr. tjen. mottakere			560	560	560	560
Teknisk						
FDV Selfors sykehjem			1 750	1 750	1 750	1 750
Flerbrukshall Ytteren			850	2 300	2 300	2 300
Husleie Campus Helgeland - Skatt Nord-avgjørelse			500	500	500	500
FDV Haukes skole			280	280	280	280
Avinor mv.- økte festeavgifter			250	250	250	250
Drift sjøfronten			200	200	200	200
Boligfelt utenomhus			100	300	300	300
Ny bydelspark Selfors			50	50	50	50
Inntektsbortfall NFK leie Ranahallen			0	0	400	1 000
Fellesområde drift						
Statsbudsjettet - Habilitering og rehabilitering			500	500	500	500
Statsbudsjettet - Bostedssosiale tilskudd			80	80	80	80
Julegrantenning			20	20	20	20
Sum rammeendring			-6 458	-27 789	-33 300	-37 815

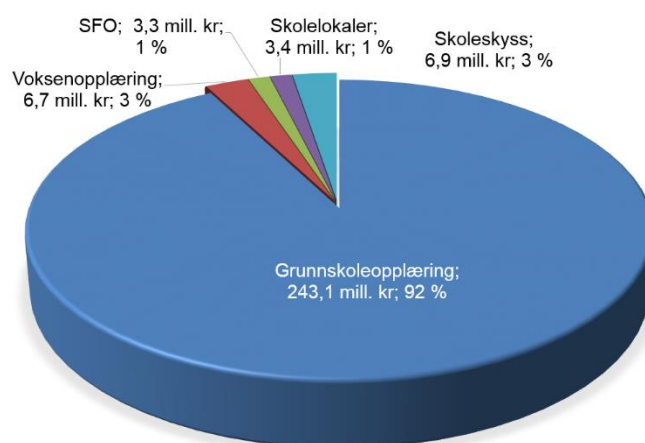
Skoleavdelingen

	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	ØkPI 2018	ØkPI 2019	ØkPI 2020
Sum utgifter	310 813	300 815	293 013	289 473	286 385	282 810
Sum inntekter	-47 396	-41 712	-42 474	-42 474	-42 474	-42 474
Rammeendring			-8 564	-12 104	-15 192	-18 767
Netto driftsramme	263 417	259 103	250 539	246 999	243 911	240 336
Nye tiltak/endringer						
Lønnsvekst			7 682	7 682	7 682	7 682
Prisjustering inntekter/utgifter			-46	-46	-46	-46
Endring pensjon			-2 868	-2 868	-2 868	-2 868
Rammereduksjon 2017-2020			-9 642	-15 182	-17 670	-19 245
Engangsbevilgning 2016			-5 000	-5 000	-5 000	-5 000
Statsbudsjettet - Tidlig innsats			750	1 650	1 650	1 650
Statsbudsjettet - Ny naturfagstime			560	560	560	560
Demografi skole			0	1 100	500	-1 500
Sum rammeendring			-8 564	-12 104	-15 192	-18 767
Årsverk	443	431	407			

PPT

	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017
Sum utgifter	13 320	12 703	13 014
Sum inntekter	-4 762	-4 621	-4 741
Rammeendring			191
Netto driftsramme	8 558	8 082	8 273
Nye tiltak/endringer			
Lønnsvekst			496
Prisjustering inntekter/utgifter			-88
Endring pensjon			-217
Sum rammeendring			191
Årsverk	17	17	17

Tjenesteleveranse 2015

Status

2016/2017 er det 3 006 elever som mottar grunnskoleopplæring ved telledato 1. oktober ved kommunens 14 skoler. Elevtallet har gått ned med ca. 30 elever i forhold til forrige skoleår. Hovedårsak til nedgangen er opprettelsen av montessori-skole i Dalsgrenda.

Nye Hauknes skole var ferdig og ble tatt i bruk høsten 2016. Skolen har kapasitet til å ta imot elevene fra Dalsgrenda.

Ved oppstart av skoleåret 2016/2017, er bemanningen redusert med ca. 10 årsverk. Reduksjonen i årsverk gjør at handlingsrom og fleksibilitet er redusert. Som følge av dette øker kostnadene til variabel lønn. Til tross for dette

arbeides det fortsatt godt med utvikling av kvaliteten på opplæringen.

Avdelingen styrer mot et resultat for 2016 innenfor budsjettrammen.

Plan for skole og kvalitetsutvikling har bidratt til at skolelederne ser for seg en mer helhetlig overbygging omkring hvordan skolene i Rana skal være. Med utgangspunkt i den overordnede planen på kommunenivå, lager skolene en egen strategisk plan for sin skole som skal bidra til målrettet utviklingsarbeid ved skolen.

Skoleeier gjennomfører en årlig styringsdialog med skolene hvor fokus er på oppnådde resultater og kollektiv refleksjon. Dialogen skal gjennom samarbeid og handlingsorientering bidra til kontinuerlig forbedring. Skolene skal over tid bli

dyktige i å vise hva de gjør, hvorfor de gjør det og hva arbeidet de legger ned fører til. Gjennom styringsdialogen er målet å sikre at kvalitetsstandarder tilfredsstilles, opprettholdes og utvikles.

I grove trekk gir elevene gjennom elevundersøkelsen tilbakemelding om de trives godt på skolen og at de har noen å være sammen med i friminuttene. I følge elevenes besvarer forekommer mobbing sjelden, men det finnes en liten gruppe elever som sier at de er blitt mobbet. Skolen skal være mobbefri. Et godt psykososialt miljø og et godt læringsmiljø forebygger mobbing. Det vil være et kontinuerlig behov for arbeid med positive læringsmiljø, trivsel og anti mobbearbeid.

På nasjonale prøver, skårer elevene på barne-trinnet gjennomgående svakere enn det nasjonale nivået, men har samlet sett hatt en liten fremgang i engelsk og regning sammenliknet med fjoråret. Også ungdomstrinnet ligger noe under nasjonalt nivå på sine prøver.

Resultatene på nasjonale prøver i regning avviker mest fra resultatene for nasjonalt nivå. Som realfagskommune har skoleavdelingen hatt tiltak både på elevnivå, lærernivå og ledelsesnivå i året som har gått.

Utfordringer

Elevtallet i kommunens skoler er stabilt sett mot forrige skoleår, men er over de siste 4 år redusert med i overkant av 200 elever, og gjennomsnittlig elevtall pr. skole er betydelig lavere enn for KG 13. Kvaliteten på opplæringen forringes når reduserte rammer ikke følges opp med strukturelle grep.

Av avdelingens totale ramme er i underkant av 90 prosent avsatt til lønn. Tiltak i avdelingen vil derfor i all hovedsak bety redusert bemanning. Når bemanningen reduseres, vil dette i første omgang redusere skolens evne til å drive system- og utviklingsarbeid og i neste omgang redusere kvaliteten på opplæringen generelt.

Ny forskrift til Opplæringsloven stiller krav til formalkompetanse knyttet til enkeltfag både på barne- og ungdomstrinnet. I 2016 har skoleavdelingen gjennomført en kartlegging av formalkompetansen hos lærerne, med tanke på å frem-skaffe oversikt over kompetansebeholdningen på fagnivå. HR avdelingen i kommunen gjennomfører også for tiden en kompetansekartlegging som vil kunne bidra til å utvide bildet. Tallmaterialet viser at skoleavdelingen har behov for en relativt omfattende etterutdanning av lærere, dersom kommunen skal fylle kompetansekravene som er satt. Frem til 2025 vil skolene kunne gi lærere

dispensasjon fra kravene basert på en realkompetansevurdering.

Konsekvensen av kompetansekravene vil være en sterkere orientering mot et faglærersystem. Dette gjelder både på barne- og ungdomstrinnet.

Tilstandsrapporten for grunnskolen i Rana viser at kommunens elever i grove trekk skårer svakere faglig enn sammenligningsgruppene. Det er likevel forskjeller mellom skolene. Noen av skolene er fullt på høyde med skoler i sammenlignbare kommuner.

Foreløpige tall viser at antall elever som gis rett til spesialundervisning går ned. Nivået er fortsatt høyere enn i KG 13. Ressurstilfanget til formålet er derimot betydelig redusert. Disse størrelsene følger ikke hverandre. Det er for tidlig å si om dette skyldes bedre tilpasset opplæring eller om det er en konsekvens av reduserte rammer.

Antall voksne som har rettigheter og som ønsker tilbud etter Opplæringslovens kap. 4A, Opplæring spesielt organisert for voksne, øker.

Skolens utrustning – inventar og læremateriell – er mangelfull. Særlig gjelder dette skolens IKT-utrustning. Målt mot sammenligningsgruppene avsettes det mindre til disse formålene i grunnskolen i Rana.

Budsjett og økonomiplan 2017-2020

Skoleavdelingens andel av omstillingsbehovet i økonomiplanperioden er på totalt 19,2 mill. kr. I tillegg kommer engangsbevilgningen fra 2016 på 5 mill. kr. I 2017 er rammereduksjonen på 9,6 mill. kr, noe som betyr et omstillingsbehov i 2017 på 14,6 mill. kr.

Føringer i statsbudsjettet til ekstra naturfagtime og tidlig innsats er lagt inn med henholdsvis 0,56 mill. kr, og 0,75 mill. kr. Sistnevnte med virkning fra skoleåret 2017/2018. Dette medfører nye oppgaver og gir ingen reell styrking av rammen.

Det er åpnet en Montessoriskole i Dalsgrenda og fra høsten 2016 startet 39 elever her. I tillegg går 30 elever i privatskole i Grønfjelldalen. For kommunen betyr dette en ytterligere reduksjon i rammetilskuddet fra 2018, på ca. 3,6 mill. kr.

Nedleggingen av Dalsgrenda skole er et av tiltakene for rammereduksjon og ligger inne med 4,6 mill. kr, videre ligger etablering av Ytteren ungdomsskole inne med virkning fra høsten 2017 med 2,5 mill. kr. Det øvrige nedtrekket vil måtte tas gjennom endring i skolestruktur/generell nedbemanning.

Vedtaket om skolestruktur fattet av kommunestyret i mai 2016 ble etter en lovlighetskontroll satt til

side av Fylkesmannen. Dette sammen med en erkjennelse om at målene for økonomisk bærekraft ikke vil tillate investeringer i den størrelsesorden som tidligere alternativer har lagt opp til, har medført at struktursaken nå må fremlegges på nytt for behandling 2017.

For å nå omstillingsmålene i perioden er strukturelle endringer et av de viktigste grepene.

PPT

PPT Rana har pr i dag 14,1 stillinger inkludert leder og sekretær. Fra skoleåret 13/14 og frem til høsten 2016 har tjenesten redusert bemanningen med 2,6 fagstillinger.

PPT Rana ligger an til å overholde budsjett-rammene for 2016.

PPT har lang ventetid på utredning av enkeltelever og førskolebarn. Når bemanningen reduseres, er utfordringen enda større for å imøtekomme det behov som skoler og barnehager har for hjelp fra tjenesten.

Et av PP- tjenestens fokusområder for skoleåret 2016/2017 er tidlig innsats og overgangen mellom barnehage og barneskole. PPT har søkt Fylkesmannen om skjønnsmidler og fått innvilget 0,5 mill. kr til arbeid på dette området.

PP tjenesten skal evalueres i 2017.

Mål

Utfordring	Indikator	Mål
Den tilpassede opplæringen skal styrkes. Elevenes rettigheter etter opplæringslovens § 1-3 skal styrkes. Det betyr at antall elever som gis rett til spesialundervisning skal reduseres til fordel for tilpasset opplæring. Antall elever som gis spesial undervisning på 8.-10. trinn er i følge KOSTRA 2015 på 17,5 %.	KOSTRA.	Antall elever som gis spesialundervisning på 8.-10. trinn reduseres til 14 %.
Grunnskolepoeng. Elever i Rana scorer i dag under gjennomsnittet i kommunegruppe 13. Nivå i dag 40,1 poeng	KOSTRA	Nivå heves til 41 poeng

Rammereduksjoner

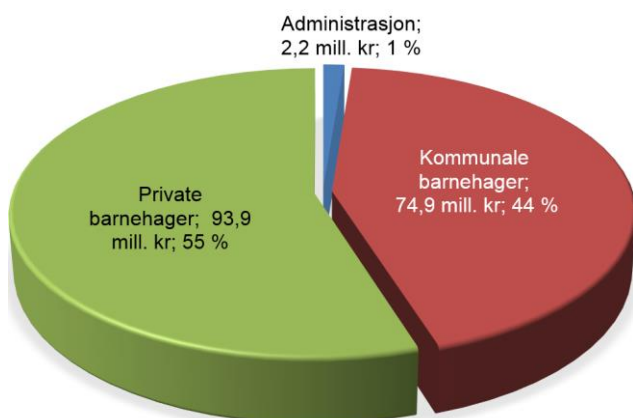
Tiltak	2017	2018	2019	2020
Dalsgrenda skole nedlagt 1.8.2016	-4 600	-4 600	-4 600	-4 600
Etablering ny ungdomsskole på Ytteren	-2 500	-5 000	-5 000	-5 000
Generell nedbemanning	-2 542	-5 582	-8 070	-9 645
Sum tiltak	-9 642	-15 182	-17 670	-19 245

Barnehageavdelingen

	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	ØkPI 2018	ØkPI 2019	ØkPI 2020
Sum utgifter	198 639	199 121	196 442	193 887	192 739	192 013
Sum inntekter	-27 711	-23 434	-23 916	-23 916	-23 916	-23 916
Rammeendring			-3 161	-5 716	-6 864	-7 590
Netto driftsramme	170 928	175 687	172 526	169 971	168 823	168 097
Nye tiltak/endringer						
Lønnsvekst			3 061	3 061	3 061	3 061
Prisjustering inntekter/utgifter			2 191	2 191	2 191	2 191
Endring pensjon			-2 115	-2 115	-2 115	-2 115
Rammereduksjon 2017-2020			-4 448	-7 003	-8 151	-8 877
Engangsbevilgning 2016			-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Statsbudsjettet - Gratis kjernetid 3 åringer helårseffekt			150	150	150	150
Sum rammeendring			-3 161	-5 716	-6 864	-7 590
Årsverk	180	170	163			

Status

Tjenesteleveranse 2015

Barnehageavdelingen består av 9 kommunale barnehager med 644 barn og 13 private barnehager med 689 barn pr. 15.12.2015. Det er en nedgang på 71 barn fra året før. I tillegg gis det et tilbud om åpen barnehage på 38 plasser.

Rana har siden 2007 oppfylt retten til barnehageplass i henhold til barnehageloven, og er gjennom statens rammeoverføring tilført midler for å opprettholde 100 prosent barnehagedekning. Rammeoverføringen er basert på befolkningsutvikling 0-5- åringer. I barnehageåret 2016/2017 får alle innen lovens rettighetskrav tilbud om plass og i tillegg får 24 barn, som fylte 1 år etter 1. november 2016 plass.

Pr. oktober er det 161 barn som ønsker plass i løpet av 2016 og 2017. Av disse er det 31 barn med behov for plass høsten 2016. Det er i tillegg 40 barn som ønsker oppstart før 1. juni 2017. De

resterende 90 av totalt 161 barn ønsker oppstart i forbindelse med hovedopptak for barnehageåret 2017/2018.

Avdelingen vil overholde årets budsjettramme.

Utfordringer

I 2017 og 2018 vil det være 283 og 285 skolebegynnere som i dag har barnehageplass. Fødselstallet for 2014 var 249 barn. Av disse er det pr. oktober 2016, 232 barn med barnehageplass.

Fødselstallet for 2016 kommer tidligst i løpet av mars/april 2017. Utviklingen på fødselstallet og skolebegynnere må følges tett opp i økonomiplanperioden. Dette vil kunne medføre til en omlegging av plasser fra store barn 3-5 år, til småbarns plasser 0-3 år. Ut fra Lov om Barnehager er det ulik bemanningsnorm og arealkrav for barn over og under 3 år.

Avdelingen er gjennom revidert nasjonalbudsjett i 2016 og i forslag til statsbudsjett 2017 kompensert for å etablere og drifte ordningen med rimeligere barnehageplass for 3-5 åringer for familier med dokumentert lav inntekt og behov for gratis kjerntid. Kompensasjonen dekker de faktiske kostnadene med ordningen for 1. halvår 2017. Det er knyttet noe usikkerhet til om 2. halvår 2017 vil dekkes da ny søkerunde er våren 2017.

For å kunne ivareta en fleksibel drift, er det viktig å ha tilstrekkelig ansatte med barnehagelærerutdanning. Dette vil også kunne ivareta regjeringens varsling om økt pedagogtetthet i barnehagene.

Nedleggelser av barnehageplasser i 2016 forutsettes tatt ut i eksisterende kommunale barnehager. Dette vil gi positivt utslag i forhold til kommunebarometeret da Rana får mer areal pr. barn. Samtidig har Rana hatt gode målinger i KOSTRA for god og effektiv drift. Ved å legge ned plasser uten å avvikle lokaler, vil enhetskostnadene pr. barn øke. Det blir derfor viktig å vurdere antall driftsenheter i avdelingen for å fortsatt ivareta en balansert og effektiv drift.

Budsjett og økonomiplan 2017-2020

Avdelingen skal i perioden gjennomføre en rammereduksjon på 10,8 mill. kr. Kommunen tilbyr i 2017 barnehageplasser ut over det som er rettighetsbasert. Det foreslås derfor å fortsette nedlegging av plasser i kommunale barnehager med inntil 45 småbarnsplasser fra august 2017 med helårseffekt fra 2018. Dette tilsvarer 17 årsverk. Nedleggelse av plasser gjennomføres i kommunale barnehager fordi lovverket ikke tillater kommunen å legge ned plasser i private barnehager som har driftsgodkjenning.

I statsbudsjettet foreslås det å videreføre maksimalprisen for foreldrebetaling i barnehage på

samme reelle nivå som i 2016. Maksimalprisen for en heltidsplass øker med 75 kroner og blir da 2 730 kroner per måned og 30 030 kroner per år. Dette gjelder fra januar 2017.

Ordningen med rimeligere barnehageplass for familier med lav inntekt videreføres i 2017, og innebærer at ingen familier betaler mer enn 6 prosent av samlet inntekt for en barnehageplass. I 2017 vil husholdninger med inntekt under 500 500 kroner ha rett til redusert foreldrebetaling.

Ordningen med gratis kjernetid videreføres for alle 3-, 4- og 5-åringer fra familier med lav inntekt. Fra 1. august 2017 er inntektsgrensen foreslått satt til 428 000 kroner.

I kommunestyrets vedtak i budsjettbehandling for 2016, ble det gitt bestilling på utredning av ny sentrumsnær barnehage. Ut fra dagens situasjon med synkende barnetall 0-5 år, anbefales det å forskyve denne utredningen frem til utviklingen i barnetallet øker.

På sikt bør det sees på en sentrumsnær tomt som er stor nok til å kunne gi effektiv stordriftsfordel, faglig, økonomisk og arealmessig.

Mål

Utfordring	Indikator	Mål
Brukerundersøkelser – hvor fornøyd er brukeren med det totale barnehagetilbudet	0,98	100 %
Pedagogtetthet , pedagoger pr barnegruppe. Antall barn pr. pedagog u/3 år 9 stk., og o/3 år 18 stk.	Ansatte som har pedagogisk utdanning 1 pedagog pr. barnegruppe	1,2 pedagog pr barnegruppe (9 små eller 18 store)

Rammereduksjoner

Tiltak	2017	2018	2019	2020
Effekt 45 plasser fra aug 2017 (17 årsverk)	-3 612	-8 772	-8 772	-8 772
Årlig budsjetttilpassning	0	2 605	1 457	731
Generelt rammenedtrekk	-836	-836	-836	-836
Sum tiltak	-4 448	-7 003	-8 151	-8 877

Helse- og sosialavdelingen

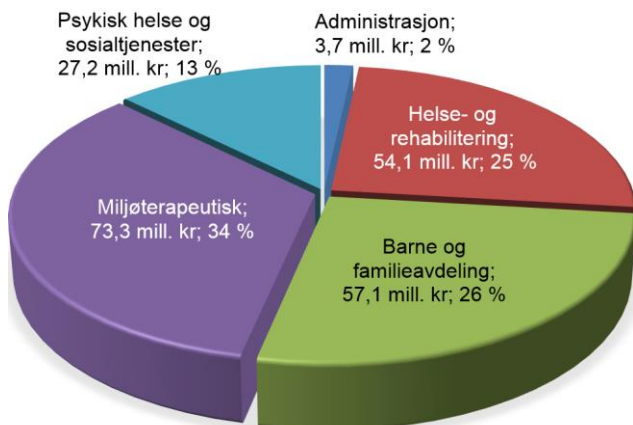
	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	ØkPI 2018	ØkPI 2019	ØkPI 2020
Sum utgifter	355 251	336 493	344 163	339 632	337 596	336 308
Sum inntekter	-139 819	-116 461	-118 796	-118 796	-118 796	-118 796
Rammeendring			5 334	803	-1 233	-2 521
Netto driftsramme	215 432	220 032	225 367	220 836	218 800	217 512

Nye tiltak/endringer

Lønnsvekst			6 774	6 774	6 774	6 774
Prisjustering inntekter/utgifter			-961	-961	-961	-961
Endring pensjon			-3 942	-3 942	-3 942	-3 942
Rammereduksjon 2017-2020			-7 887	-12 418	-14 454	-15 742
Bofellesskap Miljøterapeutisk avdeling - Per Persaveien			5 650	5 650	5 650	5 650
Barnevern			2 500	2 500	2 500	2 500
Statsbudsjettet - Opptrapping for rusomsorg og psykiatri			1 500	1 500	1 500	1 500
Statsbudsjettet - Økt innslagspunkt ressurskrevende tjen.			960	960	960	960
Bofellesskap Miljøterapeutisk avdeling - Kløverbakken			920	920	920	920
Statsbudsjettet - Øyeblikkelig hjelp rus og psykiatri			420	420	420	420
Statsbudsjettet - Helsestasjon og skolehelsetjeneste			300	300	300	300
Statsbudsjettet - Avvikling av diagnoselista for fysioterapi			-900	-900	-900	-900
			5 334	803	-1 233	-2 521
Årsverk	322	332	339			

Status

Tjenesteleveranse 2015

Helse- og sosialavdelingen er organisert med fire fagavdelinger. Strukturen speiler tjenestene logisk og fremtidsrettet, og gir godt grunnlag for styring, samordning og utvikling av kvalitet i tjenestene.

Avdelingen har iverksatt tiltak for å redusere merforbruket fra 2015 inn i 2016. Tiltakene er innenfor alle fagavdelinger men med et eget fokus innen kommunale legeoppgaver og barnevern.

Helse- og rehabilitering drifter i tillegg til Helseparken også Rana lokalmedisinske senter med kommunale legestillinger og turnuslegestillinger. Kommunale legeoppgaver som sykehjemsleger og helsestasjonsleger er underlagt

kommuneoverlegen. Rana kommune har samarbeidsavtale med Hemnes kommune om legevaktstjenester, og legevaktsformidling 24/7 selges som deltjeneste til kommunene Træna, Lurøy og Rødøy.

Strukturelle utfordringer og sosial ulikhet har hatt fokus i kommunens folkehelsearbeid i 2016. Det er gjort et omfattende arbeid for å kartlegge eksisterende strategier/tiltak og utarbeide nye. I arbeidet er det jobbet med å få på plass rutiner for løpende oversiktsarbeid. På tiltaksnivå kan vedtak om etablering av frisklivssentral, arbeid for etablering av BUA utstyrssentral og deltakelse i nærmiljøprosjektet nevnes.

Barn- og familieavdelingen har fokus på å komme tidligst mulig inn i risikofamilier, jf. føringer fra staten. Avdelingen har 10 ulike utviklingsprosjekt gående som resulterer i nye typer av tiltak. Blant annet er det opprettet et spe- og småbarnsteam i samarbeid med Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk. Det bygges egne boliger for unge i sårbare overganger der noen boliger prioriteres for småbarnsforeldre og resten for ungdommer. 14 Foyerleiligheter for ungdom ferdigstilles i slutten av 2016 og tas i bruk tidlig 2017. Det bosettes unge enslige flyktninger i 2016. Dette arbeidet fortsetter videre i økonomiplanperioden.

I Miljøterapeutisk avdeling står tjenestevridning mot åpning av flere botilbud i økonomiplanperioden sentralt. I tillegg gjennomføres en strammere

tildelingspraksis ved tildeling av tjenester. Rana opplever en økning i antall brukere med funksjons- og utviklingshemming. Toranesgata 69 er et omsorgsboligtilbud for personer med utviklingshemming og ble ferdigstilt og tatt i bruk i 2016. Arbeidet med forberedelse og innflytting til omsorgsboligene i Per Persaveien 3 startet høsten 2016, og innflytting er planlagt å skje i starten av 2017. Fra 2015 til 2016 var det en økning på 6 personer med psykisk utviklingshemming til 106 personer. Prognosen for 2017 og 2018 viser en ytterligere økning slik at det i 2018 ser ut for å bli 111 personer.

Innen Psykisk helse og sosiale tjenester gir sam-ordning av rus og psykisk helse en bedre administrativ styring og ledelse. Lavterskeltiltakene helseteam og dagsverk, rettet inn mot rusmiddel-avhengige, prøves ut i utviklingsprosjekt, finansiert av statlige prosjektmidler. Psykisk helse og sosiale tjenester hadde 626 aktive pasienter med ROP lidelser (rus/psykisk helse) høsten 2015. I oktober 2016 er antallet økt til 682, og det er ventelister på et halvt år. Enga bofellesskap, et omsorgsboligtilbud for personer innen psykisk helse, er tatt i bruk i 2016.

I 2016 og 2017 gjennomføres en utvidelse av introduksjonsordning for bosatte flyktninger med økt timetall knyttet til undervisning.

Utfordringer

Helse- og rehabilitering opplever utfordringer med rekruttering av leger til fastlegehjemler, sykepleiere og vernepleiere. Fastlegehjemler kan utilsiktet bli stående tomme. Kommunen har ansvaret for fastlegeordningen herunder pasient-listene og løsningen blir da bruk av legevikar fra vikarbyrå som er en kostbar ordning for kommune-helsetjenesten. Innen folkehelse har kommunens tjenester et godt utgangspunkt for å jobbe helse-fremmende men det er utfordringer i arbeidet med å utjevne sosiale ulikheter.

Barn- og familieavdelingen har kostnader innen barnevern som er krevende for driftsrammen. Rana vil erfaringsmessig ha mellom 50 og 60 barn under kommunal omsorg. Utvikling av kommunale barnevernstiltak, som eksempelvis ungdomsbolig, vil være et sentralt virkemiddel i kommende år.

I Miljøterapeutisk avdeling er det behov for flere boliger og avlastningsplasser for personer med omfattende funksjonshemninger.

Nye lovkrav stadfester rett til sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns

tjenester for pasientgruppen med ROP lidelser. Det er utfordrende å levere på lovkravene når tilbudet er lavere enn etterspørselen.

Personer med psykiske lidelser defineres tidligere i behandlingsforløpet som ferdigbehandlet i spesialisthelsetjenesten. De utskrives tidligere til kommunen noe som er utfordrende for driftsrammen når det ikke følger midler med oppgaven.

I 2016 gikk Hemnes kommune ut av samarbeidet om Rana krisesenter, noe som medfører bortfall av inntekter.

Budsjett og økonomiplan 2017-2020

Avdelingens rammereduksjon i 2017 på 7,9 mill. kr foreslås løst gjennom en rekke tiltak i fag-avdelingene:

- Reduksjon av helse- og sosialsjefens driftsramme knyttet til tilskudd og drift.
- Effektivisering og reduksjon av tjenester ved helse- og rehabilitering.
- Reduksjon av en 50 prosent privat fysioterapihjemmel.
- Merinntekter ved økt produksjon og statlige tilskudd til lokalmedisinsk senter.
- Redusere en hel stilling innen barnevernet.
- Redusere forebyggende hjelpetiltak innen barnevernet som omfatter støtte til barnehageplass.
- Redusere tjenester ved 16 driftsenheter i miljøterapeutisk avdeling.
- Redusere tjenester ved 4 bofellesskap innen rus og psykisk helsearbeid.

Avdelingen styrkes ved følgende tiltak:

- Helseparken styrkes med midler til øyeblikkelig hjelp (ØHD) innen rus og psykisk helsearbeid med 0,4 mill. kr.
- Helsestasjon og skolehelsetjeneste styrkes med 0,3 mill. kr.
- Barnevernet styrkes med 2,5 mill. kr som skal dekke prisøkning de siste årene knyttet til barn under kommunal omsorg i fosterhjem.
- Rus og psykisk helse styrkes med 1,5 mill. kr.
- Driftsmidler til helårs drift nye bofellesskap.

Rammereduksjonene for 2017 videreføres i økonomiplanperioden akkumulert til 15,7 mill. kr i 2020. Samlet utgjør tiltakene en betydelig utfordring for avdelingen som helhet og i de enkelte fagavdelingene. Dette gir et forsterket behov for å utvikle og tilpasse tjenesteområdene innen avdelingens gitte økonomiske rammer.

Mål

Utfordring	Indikator	Mål
Oppfylle lovens krav om opphold i bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester, for innbyggere som trenger dette for å sikre nødvendige og forsvarlige helse- og omsorgstjenester	Nivå på ventelister	Reduserte ventelister
Ventetid på tjenester for personer med psykisk helseproblemer og/eller rus skal ikke overstige 1 mnd. I 2016 er ventetid 3 måneder.	Intern rapportering	Innen 1 måned
Barneverntjenesten skal overholde lovens frister for gjennomgang av meldinger og undersøkelser. Melder 0-3 brudd i året.	Intern rapportering	0 brudd

Rammereduksjoner

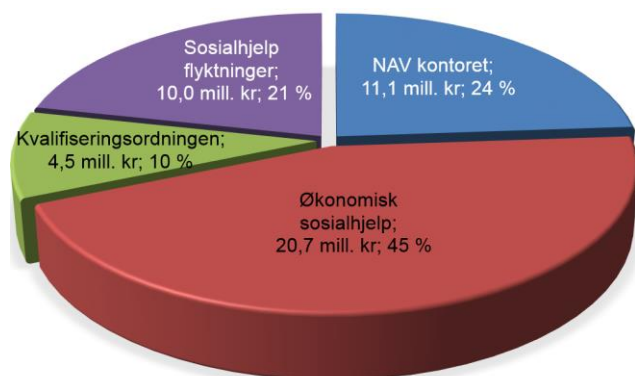
Tiltak	2017	2018	2019	2020
Helse- og sosialsjef - Effektivisering (rammejustering)	-198	-312	-363	-395
Helse- og rehabilitering - Effektivisering/reduksjon av tjenester	-1 354	-2 534	-3 064	-3 399
Helse- og rehabilitering - LMS økt produksjon	-500	-500	-500	-500
Helse- og rehabilitering - Reduksjon av 0,5 privat fysioterapihjemmel	-200	-200	-200	-200
Barne- og familieavdelingen - Stillingsreduksjon barnevern	-700	-700	-700	-700
Barne- og familieavdelingen - Reduksjon forebyggende (barnehage)	-1 131	-2 182	-2 655	-2 954
Miljøterapeutisk avdeling - Reduksjon av tjenester	-2 689	-4 234	-4 928	-5 367
Psykisk helse og sosiale tjenester - Reduksjon av boligjeneste	-1 115	-1 756	-2 044	-2 227
Sum tiltak	-7 887	-12 418	-14 454	-15 742

NAV kommune

	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	ØkPI 2018	ØkPI 2019	ØkPI 2020
Sum utgifter	50 237	48 247	47 757	46 715	46 247	45 951
Sum inntekter	-3 969	-2 608	-2 667	-2 667	-2 667	-2 667
Rammeendring			-549	-1 591	-2 059	-2 355
Netto driftsramme	46 268	45 639	45 090	44 048	43 580	43 284
Nye tiltak/endringer						
Lønnsvekst			327	327	327	327
Prisjustering inntekter/utgifter			861	861	861	861
Endring pensjon			-224	-224	-224	-224
Rammereduksjon 2017-2020			-1 813	-2 855	-3 323	-3 619
Statsbudsjettet - Aktivitetsplikt sosialhjelpsmottakere			300	300	300	300
Sum rammeendring			-549	-1 591	-2 059	-2 355
Årsverk	18	17	17			

Status

Tjenesteleveranse 2015

NAV kommune ligger an til å overholde budsjett-rammen for 2016.

Et godt arbeidsmarked med lav ledighet har gitt økte muligheter for å fremme overgang til arbeid og aktivitet. De arbeidsrettede virkemidlene benyttes for alle innsatsgrupper. NAV kontorets samlede innsats har bidratt til å redusere behovet for økonomisk sosialhjelp ved at flere har fått bistand til utdanning og arbeid. Antall brukere med behov for økonomisk sosialhjelp er i 2016 redusert.

Behov for økonomisk sosialhjelp påvirkes av flere forhold. Ulike brukergrupper krever ulik oppfølging og tiltak. NAV alene vil ikke kunne løse utfordringene, og mange vil ha behov for koordinerte tjenester både i forhold til bolig, utdanning, økonomi, helsetjenester og arbeidsrettet oppfølging.

Forutsigbarhet og orden i økonomien er viktig, også for å forbygge sykefravær og arbeidsmarginalisering. Fokus på brukers

privatøkonomi er en sentral del av oppfølgingsarbeidet i NAV. I et barnefattigdomsperspektiv er dette helt sentralt. Prosjektet Helhetlig oppfølging av lavinntektsfamilier i regi av arbeids- og velferdsdirektoratet bidrar til å styrke kommunens samlede innsats i arbeidet med lavinntektsfamilier. Prosjektet starter opp oktober 2016.

NAV kommune gir omfattende råd og veiledning og bistand i gjeldssaker. Innsatsen forebygger også behov for økonomisk sosialhjelp og bidrar til en bedret situasjon for familier som er i en meget krevende livssituasjon.

Det arbeides kontinuerlig med fokus på arbeid og aktivitet, riktige ytelser til rett tid, kvalitet i brukeroppfølgingen, samhandling med øvrige tjenester og kompetanseutvikling og utviklingstiltak.

Utfordringer

NAV har fortsatt stor pågang av flyktninger, som betyr stort trykk på medarbeiderne. En større andel av sosialhjelpsutgiftene går til inntektssikring både før, under og etter introduksjonsprogrammet. Det er helt avgjørende at det er kvalitet i introduksjonsprogrammet slik at flest mulig etter endt program kvalifiseres til arbeid eller utdanning. Kommunen har fått prosjektmidler via Jobbsjansen som skal bidra til at flere flyktninger kommer over i inntektsgivende arbeid eller utdanning.

NAV har høye kostnader forbundet med å sikre dekning av døgnovernatting for midlertidig akutt bolig hvor behovet for den enkelte, spesielt rusavhengige med omfattende bistandsbehov, vedvarer over tid.

Ungdom er en høyt prioritert målgruppe for flere instanser. Mange unge gjennomfører ikke videregående skole og mangler grunnleggende

ferdigheter. Ungdom med sammensatte behov skal gis en samordnet innsats. NAV samarbeider tett med oppfølgingstjenesten og andre instanser, der ungdom har behov for oppfølging utover det NAV kontoret kan og skal tilby.

Fra 2017 innføres det krav om aktivitet for mottakere av økonomisk sosialhjelp. I denne sammenheng vil de unge under 30 år gis særlig fokus. Det er inngått samarbeid med øvrige tjenester i kommunen med mål om å kunne tilby arbeidspraksis. Arbeidsplikten er hjemlet i lov om sosiale tjenester med mål om å hindre passivitet og fremme mestring. Målet er å få flere unge til å fullføre skolegang.

Kompetansedeling og samhandling i partnerskapet mellom NAV kommune og stat er nødvendig for å få enda bedre utnyttelse av de samlede tiltak og virkemidler for å kunne realisere felles målsettinger. Det må sikres at arbeidsrettede tiltak tilpasses brukernes behov og at disse virker. En må videreutvikle markedsarbeidet og tjenester rettet inn mot arbeidsgiverne og deres behov. NAV

kontoret bruker betydelige ressurser i sykefraværsoppfølgingen for bistand til arbeidsgivere og sykemeldte.

Budsjett og økonomiplan 2017-2020

I 2017 er det ikke lagt opp til ytterligere vakanser. Skal NAV greie å gi god brukeroppfølging som gir resultater, må det være ei forsvarlig grunnbemanning. Tett og riktig oppfølging over tid gir effekt og forbedret resultat. Kompetanse og kontinuitet er viktig for å sikre kvalitet i arbeidet. I planperioden skal NAV kommune iverksette tiltak som til sammen skal bidra til å redusere driftsnivået med 3,6 mill. kr.

Utfordringen i rammereduksjonen i 2017 på 1,8 mill. kr søkes løst gjennom tiltak som redusert behov for økonomisk sosialhjelp, reduserte kostnader knyttet til behov for akutte boliger.

Generell rammereduksjon løses gjennom effektivisering innenfor de forskjellige tjenestene i NAV kommune.

Mål

Utfordring	Indikator	Mål
Redusere antall brukere med behov for økonomisk sosialhjelp	KOSTRA	Redusere antall brukere med sosialhjelp som hovedinntektskilde
Beholde kompetente og motiverte medarbeidere ved å tilrettelegge for godt arbeidsmiljø og liten "turnover"	Medarbeider undersøkelse	Beholde kompetente medarbeidere og rekruttere riktig kompetanse ved behov
Øke andel brukere med overgang til arbeid, utdanning eller arbeidsrettet aktivitet. For mange unge under 25 år er i behov av økonomisk sosialhjelp	KOSTRA / intern rapportering	Øke oppfølging av unge med mål om økt deltakelse i skole, arbeid eller arbeidsrettede tiltak
Redusere behov og kostnader for akutt midlertidig bolig	Intern rapportering	Økt innsats for å redusere behov for akutt midlertidig bolig

Rammereduksjoner

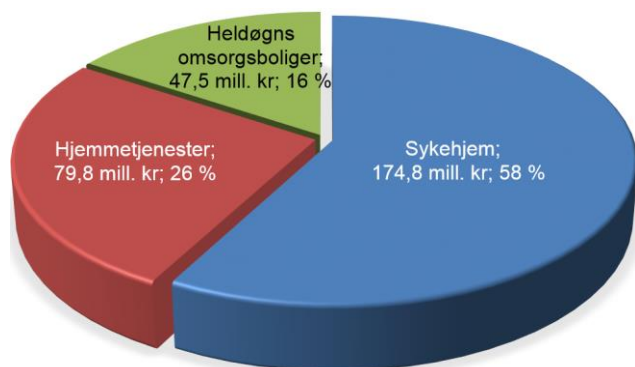
Tiltak	2017	2018	2019	2020
Redusert behov for økonomisk sosialhjelp	-500	-750	-950	-950
Redusert behov for økonomisk sosialhjelp flyktninger	-500	-750	-950	-950
Reduserte kostnader til akutte boliger	-355	-505	-605	-605
Generelt rammenedtrekk	-458	-850	-818	-1 114
Sum tiltak	-1 813	-2 855	-3 323	-3 619

Omsorgsavdelingen

	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	ØkPI 2018	ØkPI 2019	ØkPI 2020
Sum utgifter	388 952	386 040	388 584	384 427	387 130	390 751
Sum inntekter	-87 831	-78 336	-79 875	-79 875	-79 875	-79 875
Rammeendring			1 005	-3 152	-449	3 172
Netto driftsramme	301 121	307 704	308 709	304 552	307 255	310 876
Nye tiltak/endringer						
Lønnsvekst			8 665	8 665	8 665	8 665
Prisjustering inntekter/utgifter			-564	-564	-564	-564
Endring pensjon			-4 063	-4 063	-4 063	-4 063
Rammereduksjon 2017-2020			-9 673	-15 230	-17 727	-19 306
Engangsbevilgning 2016			-5 700	-5 700	-5 700	-5 700
Demografi omsorg			8 600	10 000	15 200	20 400
Selfors sykehjem			3 180	3 180	3 180	3 180
Statsbudsjettet - Økt innslagspunkt ressurskr. tjen. mottakere			560	560	560	560
Sum rammeendring			1 005	-3 152	-449	3 172
Årsverk	468	463	463			

Status

Tjenesteleveranse 2015

Omsorgsavdelingen yter i hovedsak tjenester innenfor omsorgsboliger, sykehjem, hjemme-sykepleie, hjemmehjelp, personlig assistent (BPA), omsorgslønn og trygghetsalarm. Tjenestene omfatter alle aldersgrupper. Den yngste er to år. Det er ventelister på sykehjem (19) og omsorgsbolig (50). Avdelingen svarer for døgnbot for utskrivningsklare pasienter fra sykehuset som ikke er gitt et tilbud. Her er utviklingen økende i 2016.

Utviklingsarbeid skal fremdeles ha fokus. Det er fokus på bruk av velferdsteknologi, tjeneste-innovasjon og (mestrings) teknologi på individnivå.

Hverdagsrehabiliteringsprosjektet avsluttes ved årsskiftet 2016/2017, og hverdagsrehabilitering blir en del av omsorgsavdelingens tilbud.

Helgelandsprosjektet (sykefravær) videreføres ut 2017. Det gis fortsatt fokus på uønsket deltid. Rekrutteringspatruljer videreføres.

Selfors sykehjem ble tatt i bruk høsten 2016. Rydding av tomt til Selfors omsorgsboliger startet høst 2016.

Ombygging av Ytteren sykehjem påbegynnes i årsskiftet 2016/2017. Flyttingen fra Tjærahågen skjer etter planen i mars 2017. I tillegg skal det bygges gjerde, terapeutisk hage og støyskjerm mot fylkesvei 12.

Utfordringer

Utfordringene i omsorgsavdelingen kan samles i 7 hovedutfordringer; flere eldre med behov for tjenester, flere unge ressurskrevende brukere, økt rettighetsfesting/mer «bevisste brukere», knapphet på helse- og omsorgspersonell, samhandlingsreformen, eldre bygningsmasse/omsorgsbygg og nye tomter til fremtidig behov og strammere økonomi.

Demografien viser at antall eldre øker, og dermed flere som trenger omsorgstjenester. Veksten medfører også flere personer med demenssykdom. Samtidig går mer av avdelingens ressurser til personer under 67 år, der brukertallene også er i økning. Dette skjer også på landsbasis.

Samhandlingsreformen utfordrer kommunen både faglig og økonomisk i økende grad. Pasienter utskrives tidligere fra sykehus og en større del av den aktive behandlingen foregår hjemme eller i sykehjem. Økningen i døgnbot til sykehuset skyldes at man ikke har maktet å ta ut pasienter fra sykehuset, slik man har klart det tidligere år.

Det er fortsatt vanskelig å rekruttere nye fagmedarbeidere. Dette gjelder spesielt sykepleierstillinger, både ved utlysning av deltids- og faste 100 prosent stillinger.

Bruk av vikarbyrå gjør at kvaliteten forringes og at driften blir mindre effektiv. Problemet forventes å øke, med økning i antall eldre og reduksjon i aldersbæreevnen.

Bygningsmassen/uteareal har behov for renovering og tilpasning til blant annet demensomsorg (eks. Gruben gamle sykehjem, Ytteren bosenter og Talvikparken bosenter). Det er i tillegg et stort behov for å skifte ut gammelt inventar og utstyr i sykehjem, samt anskaffe velferdsteknologi.

Utfordring i en strammere økonomi vises i økonomiplanperioden 2017-2020 der den totale rammereduksjonen er på 19,3 mill. kr. Rammereduksjoner i en slik størrelsesorden må i hovedsak dekkes inn gjennom redusert aktivitet og kvalitet innen kjernevirksomheten.

Med bakgrunn i de 7 hovedutfordringene er det viktig at grep som tas er faglig og økonomisk bærekraftige i et lengre perspektiv ut over økonomiplanperioden. Det som gjøres nå legger grunnlaget for tjenestene etter 2020, når de virkelig store demografiske utfordringene kommer.

Den mest kostnadseffektive driftsmåten er å ta hånd om brukerne på nederste del av omsorgstrappen, ved å sørge for gode differensierte hjemmetjenester slik at brukerne kan bo hjemme så lenge som mulig. Undersøkelser viser at dette er i tråd med brukernes ønsker.

Målet er å få en god balanse i tjenestekjeden (omsorgstrappen). I perioden framover må man søke å ta grep som demper effekten av nedtrekkene og avhjelper situasjonen noe, blant annet ved å satse på økt egenmestring, hverdagsrehabilitering og velferdsteknologi. Det ideelle er å få til balanse i nedtrekkene og den løpende driften. Med de økonomiske rammebetingelsene oppleves dette som utfordrende.

Framskrevet sykehjemsbehov etter 2020

Utgangspunktet er sykehjemsnivået i 2017 etter nedlegging av 36 sykehjemsplasser, satt opp mot den kraftige veksten i antallet eldre.

- 2023: Behov for 25 nye plasser
- 2025: Behov for 50 nye plasser
- 2030: behov for 100 nye plasser
- 2040: behov for 200 nye plasser

Det er viktig å avsette flere relativt store (sentrumsnære) tomter allerede nå, samt starte planlegging av nye sykehjemstilbud. De første sykehjemsplassene må stå ferdig ca. 2022-2023.

Det første «trinnet» planlegges løst i tilknytning til samlokalisering i Lokalmedisinsk senter/regional helsepark. Det er planer for minst 20 korttidsplasser i en etasje. Plassene vil da møte noe av det økte behovet for nye plasser fra rundt 2023. Utover dette må det bygges nye sykehjem.

Selfors omsorgsbolig med 32 leiligheter ferdigstilles sommeren 2018. Målet er å få døgnbemanning tilknyttet tilbudet. Dette er en viktig deltjeneste i omsorgstrappen.

Budsjett og økonomiplan 2017-2020

Sett i lys av fremtidens utfordringer, er omleggingen som er påbegynt nødvendig. Tjenesten søkes innrettet fra personell- og kostnadskrevende tjenester i sykehjem til mer hjemmebaserte tjenester. Utfordringen er å ha et langsiktig perspektiv, samtidig som den økonomiske situasjonen også avstedkommer kortsiktige grep.

Det er strammet inn på drifta blant annet i forhold til tildeling av tjenester, vikarinneleie, permisjonspraksis, og reduksjonen med 36 sykehjemsplasser siden 2014. Besparelsen med å legge ned sykehjemsplasser er disse årene satt inn som rammereduksjoner og ikke til å styrke tjenester nede i omsorgstrappen, slik intensjonen var opprinnelig.

Avdelingens rammereduksjon i 2017 er på 9,7 mill. kr, og foreslås løst med følgende tiltak.

- Helårsvirkning av reduksjon med 17 sykehjemsplasser i 2016 på 3,8 mill. kr.
- Reduksjon/tilstramming på tildeling av tjenester på 4,9 mill. kr.
- Redusert betaling til sykehuset for utskrivningsklare pasienter på 1 mill. kr.

Avdelingen kompenseres med 8,6 mill. kr. i 2017 knyttet til økning i antall eldre.

Mål

Utfordring	Indikator	Mål
Større andel av personer over 80 år i Rana skal få tjenester hjemme. 2014: 2,9 (av 6 i score) 2015: 3,1 (av 6)	Kommunebarometeret	En score på 4
SAMHANDLING: Antall døgn på sykehus for utskrivningsklare pasienter. I 2014: 15 døgn. I 2015: 12 døgn. Status pr juli 2016: 163 døgn	Døgnbot	mindre enn 100 døgn
BEMANNING: Økt tid med fysioterapeut i sykehjem (spesielt med fokus på korttidsavdelingene) timer pr beboer i uka tilnærmes KG 13-nivå. I 2014: 0,41 timer/beboer/uke, i 2015: 0,17 timer/beboer/uke	KOSTRA	0,40 timer
Det skal være godt og trygt å bo i Rana, også for dem med behov for omsorgstjenester.	Brukerundersøkelser i begge korttidsavdelingene	Etablering av måltall i 2017

Rammereduksjoner

Tiltak	2017	2018	2019	2020
Helårsvirkning reduksjon 17 sykehjemsplasser i 2016	-3 800	-3 800	-3 800	-3 800
Reduksjon i tjenestenivå hjemmetjenester og sykehjem	-4 873	-4 873	-4 873	-4 873
Reduksjon betalingsdøgn sykehuset (jfr resultatmål 2017)	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Ytterligere reduksjon i tjenestenivå/tilstramming (hj-tj/shjem)		-5 557	-8 054	-9 633
Sum tiltak	-9 673	-15 230	-17 727	-19 306

Kulturavdelingen

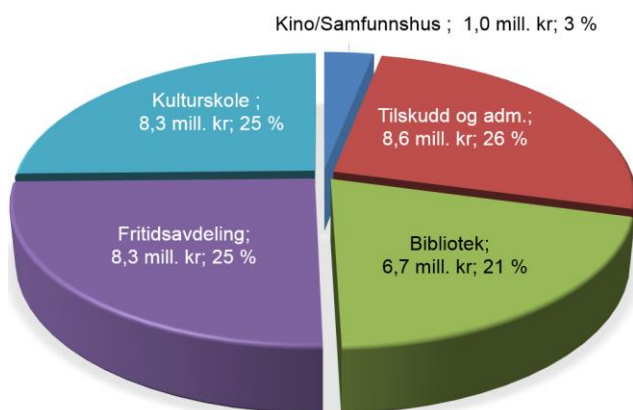
	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	ØkPI 2018	ØkPI 2019	ØkPI 2020
Sum utgifter	50 864	51 213	50 957	50 352	50 081	49 909
Sum inntekter	-17 924	-16 997	-17 413	-17 413	-17 413	-17 413
Rammeendring			-672	-1 277	-1 548	-1 720
Netto driftsramme	32 940	34 216	33 544	32 939	32 668	32 496

Nye tiltak/endringer

Lønnsvekst			972	972	972	972
Prisjustering inntekter/utgifter			26	26	26	26
Endring pensjon			-618	-618	-618	-618
Rammereduksjon 2017-2020			-1 052	-1 657	-1 928	-2 100
Sum rammeendring			-672	-1 277	-1 548	-1 720
Årsverk	48	47	47			

Status

Tjenesteleveranse 2015

Status

Kulturavdelingen har jobbet målbevisst for å bidra til utviklingen av Ranasamfunnet. Brukerne har hele tiden stått i fokus. Det er utført et godt arbeid innenfor de gitte rammene og det har vært lagt vekt på måloppnåelse og økonomistyring.

Besøket i biblioteket har økt, spesielt i barne- og ungdomsavdelinga. Samlokaliseringen og samarbeidet med universitetsbiblioteket har vært svært vellykket. Bibliotekets rolle som lokal debattarena er i stadig utvikling og biblioteket benyttes av stadig flere som en arena for arrangementer og møter. Det tilbys leksehjelp for innvandrere og det ble i 2016 også etablert tilbud om Språkkafe i samarbeid med frivillige, Rana voksenopplæring og Flyktningetjenesten.

Kulturskolen kan vise til gode resultater av den undervisningen de gir. Kulturskolen har økt elevinntaket og antall elevplasser ved blant annet gradvis mer gruppeundervisning. Dette arbeidet vil

fortsette i 2017. Ventelistene er fortsatt lange i enkelte disipliner.

Kulturskolen yter profesjonelle dirigent- og instruktørtjenester til fritidsmusikklivet, og har et nært samarbeid med Den Kulturelle Skolesekken og Den Kulturelle Spaserstokken. Distriktsmusikerordningen med ensemblet KammeRana bidrar til at kulturskolen kan tilby et mangfoldig kulturskoletilbud og musikkopplevelser av høy kvalitet innen musikk.

Fritidsavdelingen skaper sosiale møteplasser for unge og funksjonshemmede med fokus på aktivitet og kultur. Ungdommens hus har hatt åpent fem dager i uken og har tilbudt ungdom en rekke aktiviteter. I tillegg blir huset brukt av andre organisasjoner som Røde Kors og pensjonistforeninger. Flere unge musikere har fått hjelp til å skape og produsere og fremføre sin egen musikk. Optimistteateret er svært populært og har hatt ventelister i flere år. SAKU og VAKU ble gjennomført med rekorddeltagelse og med gjester fra hele Nordland. Fritidsavdelingen er en viktig aktør i forhold til ungdoms psykiske helse og som en del av arbeidet med å utligne effekten av sosiale forskjeller i samfunnet.

Kinoen produserer årlig om lag 2 000 kinoforestillinger, og er involvert i konserter, teater og andre sceniske arrangementer. Det legges stor vekt på å ha et godt tilbud av barne- og familiefilmer. Det arrangeres egne dagsvisninger for småbarnsforeldre og pensjonister. Mo samfunnshus er mye brukt til kulturaktiviteter.

Utfordringer

Det er en løpende utfordring å organisere arbeidet på en måte som gir best mulig tjenester. Å synliggjøre kulturens betydning og plass i Rana-samfunnet er et viktig arbeid.

Strategiplan for kultur skulle vært fornyet i 2012, men er ikke ferdigstilt. Arbeidet ferdigstilles våren 2017.

Kulturhus er en utfordring både driftsmessig og investeringsmessig. I økonomiplanen er dette ikke prioritert. Arbeidet med å følge opp kommune-styrets vedtak om utvikling av Kulturkvartalet er igangsatt.

Nye lokaler til museet og styrket kulturminnevern er stadig aktuelt og uløst.

Digitaliseringen innen kino har ført til økt filmtilbud. For å utnytte dette burde Rana kommune hatt en tredje kinosal. I en virksomhet som er så sterkt markedsorientert som kinoen, er et høyt aktivitetsnivå avgjørende for å klare seg bra økonomisk.

Kulturskolen tilbyr opplæring i musikk, teater og visuelle fag. Det er ønskelig å kunne gi tilbud på flere kunstuttrykk. Også de eksisterende fagene bør bli styrket med tanke på ventelistene og intensjonene om et mangfoldig tilbud som kommer til uttrykk i kulturloven og i den nye Rammeplan for kulturskolen. Dette er ikke realistisk innenfor dagens rammer.

Biblioteket arbeider aktivt for å oppfylle lovens krav om å fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet. Biblioteket skal også være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt. Den nye selvbetjeningsløsningen har

bidratt til at det har vært mulig å beholde åpningstidene på tross av mindre bemanning.

Ved å utnytte samlokaliseringen med universitetsbiblioteket, planlegges en «meråpent-løsning» der publikum kan benytte biblioteket utenom åpnings-tidene.

Arbeidet for integrering har stort fokus, og det samarbeides her med flere aktører for å videreføre og utvikle tilbudene.

Fritidsavdelingen skal tilby aktiviteter som innbyr til utvikling og mestring og hjelpe ungdom og funksjonshemmede til å finne sine kulturelle uttrykk. Dette skal gjøres gjennom å tilby gode møteplasser og la deltagerne utforske og delta på ulike tilbud. Det jobbes med å utvikle tjenesten og gjøre den kjent og attraktiv for flere.

Budsjett og økonomiplan 2017-2020

Med redusert driftsramme i økonomiplanperioden, vil avdelingen ha fokus på effektivisering og samarbeid med andre avdelinger, private og organisasjoner.

Kinoen arbeider fortløpende med organisatorisk effektivisering, og det foreslås ytterligere nedbemanning i neste økonomiplanperiode.

Kulturskolen har ligget under gjennomsnittet i forhold til KG 13 når det gjelder semesteravgift for undervisning. Her vil man fortsatt gradvis øke satsene i økonomiplanperioden. Det arbeides med å øke elevinntaket og inntjeningen ved økt gruppeundervisning.

På kultursjefens budsjett foreslås det å kutte generelt på driftsbudsjettet.

Mål

Utfordring	Indikator	Mål
Antall besøk fritidssenter pr. innbygger	Kommunebarometeret (1,1 besøk pr. innbygger)	2
Antall besøk i bibliotek pr. innbygger	Kommunebarometeret (5,8 besøk pr. innbygger)	6,5
Antall kinobesøk pr. innbygger	Kommunebarometeret (2,5 kinobesøk pr. innbygger)	2,7

Rammereduksjoner

Tiltak	2017	2018	2019	2020
Kultursjef				
Innsparing drift	-227	-227	-227	-227
Rana bibliotek				
Innsparing drift	-200	-300	-300	-300
Kino/samfunnshus				
Redusert bemanning	-100	-100	-100	-100
Økte reklameinntekter/leieinntekter	-150	-150	-150	-150
Fritidsavdelingen				
Innsparing drift	-50	-50	-50	-50
Økt inntjening	-100	-100	-100	-100
Rana kulturskole				
Innsparing drift	-70	-70	-70	-70
Økt brukerbetaling elever	-100	-100	-100	-100
Inntektsøkning ved økt elevopptak/gruppeundervisning	-55	-55	-55	-55
Generelt for avdelingen				
Generell rammereduksjon		-505	-776	-948
Sum tiltak	-1 052	-1 657	-1 928	-2 100

Teknisk avdeling

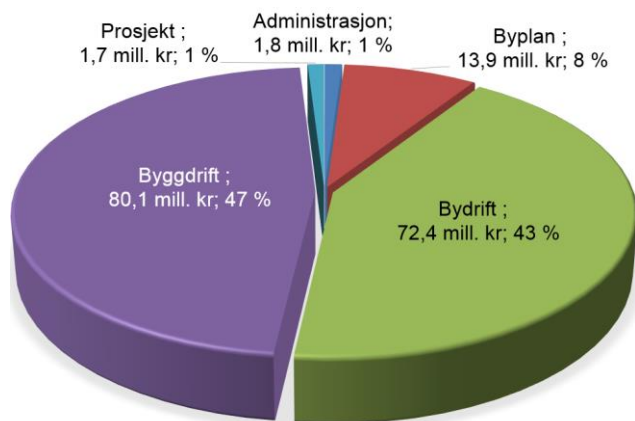
	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	ØkPI 2018	ØkPI 2019	ØkPI 2020
Sum utgifter	268 352	253 155	252 656	250 982	249 889	249 545
Sum inntekter	-98 499	-88 545	-89 416	-89 416	-89 416	-89 416
Rammeendring			-1 370	-3 044	-4 137	-4 481
Netto driftsramme	169 853	164 610	163 240	161 566	160 473	160 129

Nye tiltak/endringer

Lønnsvekst			1 880	1 880	1 880	1 880
Prisjustering inntekter/utgifter			996	996	996	996
Endring pensjon			-2 441	-2 441	-2 441	-2 441
Rammereduksjon 2017-2020			-5 785	-9 109	-10 602	-11 546
FDV Selfors sykehjem			1 750	1 750	1 750	1 750
Flerbrukshall Ytteren			850	2 300	2 300	2 300
Husleie Campus Helgeland - Skatt Nord-avgjørelse			500	500	500	500
FDV Haukes skole			280	280	280	280
Avinor mv.- økte festeavgifter			250	250	250	250
Drift sjøfronten			200	200	200	200
Boligfelt utenomhus			100	300	300	300
Ny bydelspark Selfors			50	50	50	50
Inntektsbortfall NFK leie Ranahallen					400	1 000
Sum rammeendring			-1 370	-3 044	-4 137	-4 481
Årsverk	196	192	187			

Status

Tjenesteleveranse 2015

Noen sentrale milepæler og resultater i Teknisk avdeling i løpet av året – punktvis oppsummert:

- Planlegging og gjennomføring av Arctic Race of Norway i Rana.
- Opprustning av Meierikvartalet med grøntareal, trær, stier og benker.
- Gjennomføring av fase 1 av Sjøfronten med utgangspunkt i Havmannplassen.
- Prosjektering av Havmannaksen med nytt byrom i Jernbaneparken.

- Gjennomføring av to parkeringsundersøkelser i sentrum som viste et belegg på kun 31 prosent.
- Utplanting av blomster slik at byen fortsatt kan leve opp til begrepet «blomsterbyen».
- Utredning av lokaliseringskriterier for nytt sykehus og tomtealternativ i kommunen.
- Iverksetting av infrastruktur mot ny flyplass med vannforsyning til Steinbekkhaugen.
- Utredning av areal- og framtidsbehov ved Campus Helgeland.
- Åpning av ny skole på Haukes og nytt sykehjem på Selfors.
- Iverksetting av prosjekt skolestruktur (inkl. Moheia) og helsepark som er under oppbremsing.
- Regulering for ny E6, studentboliger, Polarsirkelen vgs, boligfelt i Brennåsen mm.
- Utarbeiding av plan for snøskuterløyper og kollektivtransport samt innspill til planstrategi.
- Rundkjøring i Vika ble nominert til ett av årets beste anlegg i Nord-Norge.
- Nedklassifisering av Ilgruben bru fra 8 til 4 tonn av sikkerhetsmessige grunner.
- Terminering brøyting av private vegger og oppgradering av gatelys til LED.

- Iverksetting av vedtak om ny brannbil som ventes på plass ved årsskiftet.
- Opprustning og reparasjon av terapibassenget ved Moheia bad.
- Utredning modernisering av Ranahallen og samlokalisering på Mjølan.
- Iverksetting av prosjekt internhusleie med mål om arealeffektivisering.
- Planlegging av friluftsområde Haukesodden og miljømudring Ranfjorden.
- Innføring og bruk av nytt system basert på bretteknologi i renholdstjenesten.
- Halvering av sykefraværet i Teknisk avdeling og spesielt innenfor renholdstjenesten.

Avdelingen forventer å overholde årets budsjett-ramme.

Utfordringer

Utfordringsbildet for Teknisk avdeling kan i kortform oppsummeres slik:

- Klimaendringer – økende ekstremvær.
- Kapitalslit – økende vedlikeholdsetterslep.
- Forventningsgap – økende innbyggerkrav.
- Samfunnsutvikler – økende breddeansvar

Utfordringsbildet gjenspeiles også i avdelingens ansvar og oppgaver:

- Sikre infrastruktur (for eksempel bygg, veger, bruer, idrettsanlegg og parker).
- Videreføre byutvikling (for eksempel Sjøfronten og Havmannaksen).
- Utvikle kommunen (for eksempel boligfelt, næringsfelt og kollektivplan).
- Støtte nyskaping (for eksempel flyplass, sykehus og Campus Helgeland).

Teknisk avdeling er i mange sammenhenger Rana kommunes redskap for by- og stedsutvikling. Utfordringen er at uttalte ambisjoner ikke alltid harmonerer med budsjettammer.

Vedlikeholdsetterslepet – inklusiv oppgradering til dagens standardkrav – er nå beregnet til over 1,8 mrd. kr (vei og bygg).

Byggdrift: En av kommunens store omstillingsutfordringer er for mange bygg og for stort areal uten økonomisk bæreevne i kommunens økonomi (nærmere 200 000 m²).

Dette gir økt vedlikeholdsetterslep og store kostnader innenfor forvaltning, drift og vedlikehold, herunder energi og renhold. Samtidig er det behov for løpende effektivisering viser KOSTRA-tallene for KG 13. Innføring av internhusleie vil bidra til mer bevisst og nøktern bruk av areal.

Bydrift: Kommunale veger (om lag 300 km) og tilhørende maskinpark har et stort vedlikeholdsetterslep. Dobbelt så mange kilometer veg sammenlignet med KG 13. Prisene på brøytekontrakter øker relativt mye for hvert år.

Omstillingsutfordringen innebærer en reduksjon i tilskudd til lag og foreninger. Tap av fylkeskommunale leietakere i Ranahallen innebærer at det på sikt bør innføres treningsavgift skal driften være bærekraftig.

Byplan: Sammenlignet med KG 13 viser KOSTRA-tallene lave gebyrer i kommunen. IT-verktøy er sentralt i planarbeidet. Miljøforvaltning har stort fokus. Byggesak bruker mer tid på tilsyn og ulovlighetsoppfølging etter lovendring.

Prosjekt: Det er ubalanse mellom fast bemanning og en omfattende investeringsplan. Avdelingen må i stor grad basere seg på bruk av innleide konsulenter. Dette er ikke optimalt verken faglig, økonomisk eller med tanke på framdrift.

Budsjett og økonomiplan 2017-2020

Budsjettammen for Teknisk avdeling er styrket for følgende nye driftsområder:

- Flerbrukshall Ytteren.
- Husleie Campus Helgeland – Skatt Nordvedtak.
- Avinor – økte festeavgifter.
- FDV selfors sykehjem
- FDV Haukes skole
- Drift av sjøfronten
- Boligfelt utenomhus
- Bydelspark Selfors

Økte kostnader på andre på en del andre områder må løses gjennom effektivisering. Rammereduksjoner er foreslått på en rekke områder. Noen av disse reduksjonene vil være avhengig av strukturendringer som omstrukturering av skole til et lavere arealbehov, omklassifisering fra kommunal til privat veg mv.

Budsjettforslaget for Teknisk avdeling ivaretar følgende nye investeringsbehov:

- Enøk/tak Ranahallen.
- Kommunale veier.

Tilskudd til lag/foreninger, herunder partnerskapsavtaler, vil få følgende utvikling i perioden:

	2016	2017	2018	2019	2020
Tilskudd	1 747	1 047	847	647	647
Partnerskap savtaler	1 484	1 484	1 484	1 484	1 484
Sum	3 231	2 606	2 406	2 206	2 206
Endring	0	-700	-900	-1 100	-1 100

Partnerskapsavtalene omfatter B&Y-Skillevollen (700), B&Y-Ishallen (200), Stål-Fotballhallen (400), Gruben-Kunstgressbane (104) og Selfors-Kunstgressbane (80).

Mål

Utfordring	Indikator	Mål
Kostnadseffektiv drift	KOSTRA Regnskap	Økonomisk balanse
Sikre infrastruktur	Vedlikeholdsetterlep Nedklassifisering	Begrense vedlikeholdsetter-lep på bygg, veier og anlegg
Videreføre byutvikling	Sjøfront Havmannakse	Ferdigstille utviklingsprosjekt når økonomien gir rom for det
Utvikle kommunen	Boligfelt Kollektivløsning	Ferdigstille utviklingsprosjekt når økonomien gir rom for det
Støtte nyskaping	Flyplass og sykehus Campus Helgeland	Støtte opp under tiltak som kan gi ny vekst i kommunen
Avdelingene Bygghrift, Bydrift, Byplan og Prosjekt har definert egne delmål		

Rammereduksjoner

Tiltak	2017	2018	2019	2020
Bygghrift - FDV: Reduksjon vedlikehold inkl. ny skolestruktur	-1 405	-3 069	-3 800	-4 586
Bygghrift - FDV: Reduksjon Storvoll, Røvassdal og Grønnfjeldal	-150	-150	-150	-150
Bygghrift - FDV: Reduksjon driftsteknikertjenester/vakt	-55	-55	-55	-55
Bygghrift - FDV: Reduksjon energikostnader	-500	-500	-600	-600
Bygghrift - FDV: Bedre ressursutnyttelse internt	-50	-50	-50	-50
Bygghrift - FDV: Bedre innkjøpsavtaler eksternt	-75	-75	-75	-75
Bygghrift - renhold: Effektivisere bemanning	-400	-500	-500	-500
Bygghrift - bolig: Økning husleie/dekningsgrad	-250	-250	-250	-250
Bydrift - veg: Reduksjon drift og vedlikehold vegkapital	-200	-200	-200	-200
Bydrift - veg: Terminering brøyting private veier	-250	-250	-250	-250
Bydrift - veg: Økning gebyrer gravmeldingstjenesten	-100	-100	-162	-320
Bydrift - veg: Enøk-gevinst LED-gatelys (inv. effekt)	-400	-400	-400	-400
Bydrift - veg: Reduksjon tilskudd drift private veier	0	-600	-600	-600
Bydrift - fritidspark: Reduksjon drift	-200	-200	-200	-200
Bydrift - fritidspark: ENØK-gevinst Ranahall nytt tak (inv. effekt)	0	0	-300	-300
Bydrift - fritidspark: Innføring treningsavgift Ranahall	0	-400	-400	-400
Bydrift - park/idrett: Reduksjon tilskudd lag/foreninger	-700	-900	-1 100	-1 100
Bydrift - brann/redning: Reduksjon drift	-100	-100	-200	-200
Bydrift - bydriftssjef: Reduksjon drift	-250	-510	-510	-510
Byplan - byggesak: Økning selvfinansieringsgrad	-200	-300	-300	-300
Byplan - plan: Økning selvfinansieringsgrad	-200	-200	-200	-200
Byplan - eiendom: Inntekstøkning kart/informasjon	-200	-200	-200	-200
Byplan - landbruk: Inntekstøkning dele/jordlovsbehandling	-50	-50	-50	-50
Byplan - miljø: Innføring gebyr tiltaksplan forurenset grunn	-50	-50	-50	-50
Sum tiltak	-5 785	-9 109	-10 602	-11 546

Selvkostområdene

Rana kommune fører samtlige utgifter og inntekter inkludert kapitalkostnader og indirekte kostnader på selvkostområdet. Ved årsavslutning skal det enten avsettes eller brukes av bundne fond slik at områdene går i balanse (i null). Utgiftene skal dermed være like store som inntektene, jf. selvkostprinsippet.

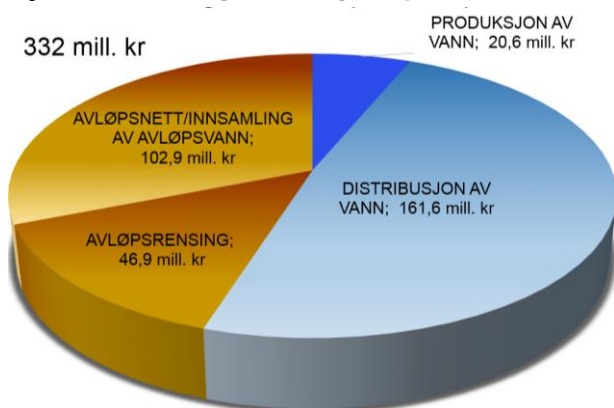
Vann og avløp

	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017
Sum utgifter	55 753	53 220	57 792
Sum inntekter	-55 753	-53 220	-57 792
Netto driftsramme	0	0	0
Nye tiltak/endringer			
Lønns- og prisendringer			1 991
Kapitalkostnader			1 723
Bruk av bundne driftsfond			2 799
Avsetning til bundne fond			858
Økte gebyrinntekter			-7 371
Sum rammeendring			0
Årsverk	15,0	17,6	18,5

Utfordringer

Kommunen er i en situasjon der de siste årenes store investeringer, blant annet nytt Mo vannverk og nytt avløpsrenseanlegg på Mjølansodden, nå fører til økte kapitalkostnader. I tillegg er det rehabilitert ca. 60 km kommunale VA ledninger.

Figur 23. Investeringer vann og avløp 2005-2015

Figuren over viser netto investeringsutgifter (eks. mva.) på vann- og avløpssektoren i 2005-2015.

Gebyrøkningene i perioden har vært dempet ved at det årlig har vært brukt av tidligere avsatte midler fra selvkostfond, men det forventes at tidligere avsetninger vil bli brukt opp i løpet av økonomiplanperioden.

Vann og avløp overtok i 2014 ansvaret for driften av overvannsnettet innenfor selvkostkapitlet noe som medførte økte kostnader. Det arbeides for å skaffe bedre oversikt over tilstanden på dette nettet, og det brukes også en god del ressurser på rehabilitering av sluker og sandfang.

Satsningsområdene fremover vil i stor grad være rehabilitering av ledningsnett og tilpasninger til kommende klimautfordringer. Det må også utredes og bygges nytt avløpsrenseanlegg på Moskjæran.

Budsjett og økonomiplan 2017-2020

Årsbudsjettet for 2017 har en økt ramme på 7,4 mill. kr i forhold til 2016 som balanseres mot økte gebyrinntekter. Bruk av tidligere avsatte midler på fond reduseres med 2,8 mill. kr, siden disse snart er tømt.

Driftsutgiftene øker med ca. 2,0 mill. kr som skyldes opprettelse av en ny prosjektstilling, økte utgifter til drift og økt behov for vedlikehold.

Følgende punkter vil bli prioritert i perioden:

- Ny hovedplan avløp
- Rehabilitering av ledningsnett både for vann og avløp.
- Reduserte påslipp av rent overvann til avløpsnettet.
- Lokal, privat håndtering av overvann.
- Lokale klimaprognoiser må utarbeides.
- Resipientrapportering vedrørende Ranfjorden.
- Det skal i perioden påbegynnes framføring av reservevannforsyning fra Mo vannverk til Åga/Hauknes vannverk.
- Planlegging av nytt avløpsrenseanlegg på Moskjæran.

Feiing

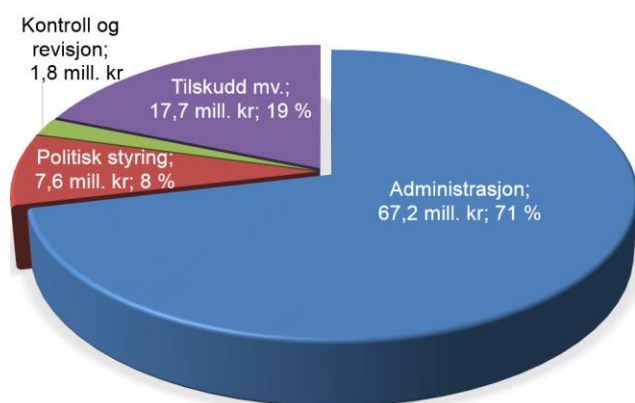
	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017
Sum utgifter	3 895	4 129	4 206
Sum inntekter	-3 895	-4 129	-4 206
Netto driftsramme	0	0	0
Nye tiltak/endringer			
Lønns- og prisendringer			79
Kapitalkostnader			-2
Økte gebyrinntekter			-40
Bruk av bundne driftsfond			-37
Sum rammeendring			0
Årsverk	5	5	5

Feie- og tilsynsavgift holdes uendret i 2017.

Støttetjenester

	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	ØkPI 2018	ØkPI 2019	ØkPI 2020
Sum utgifter	109 778	107 712	108 500	105 723	105 815	104 208
Sum inntekter	-15 492	-12 124	-12 320	-12 320	-12 320	-12 320
Rammeendring			592	-2 185	-2 093	-3 700
Netto driftsramme	94 286	95 588	96 180	93 403	93 495	91 888
Nye tiltak/endringer						
Lønnsvekst			1 520	1 520	1 520	1 520
Prisjustering inntekter/utgifter			749	749	749	749
Endring pensjon			-1 075	-1 075	-1 075	-1 075
Rammereduksjon 2017-2020			-3 097	-5 164	-6 092	-6 679
Microsoftlisenser			1 300	1 300	1 300	1 300
Valg 2017 og 2019			710	0	1 020	0
Tilskudd frivillighetssentraler			365	365	365	365
Statsbudsjettet - IKT modernisering Husbanken			60	60	60	60
Statsbudsjettet - Bevilling valdirektoratet			60	60	60	60
Sum rammeendring			592	-2 185	-2 093	-3 700
Årsverk	69	68	66			

Status

Administrative støttetjenester leverer tjenester til innbyggere, folkevalgte og til de øvrige enhetene i Rana kommune.

Støttetjenestene har totalt 67,7 årsverk. Netto driftsbudsjett er på 95,6 mill. kroner. I 2016 er vedtatt rammereduksjon effektivt.

Det har vært jobbet systematisk med å få «orden i eget hus». Fokus har vært rettet inn mot å samkjøre og effektivisere de administrative tjenestene og få på plass gjennomgående system og rutiner. Internkontroll, evaluering av IKT, revisjon av reglementer, digitalisering av arbeidsprosesser og etablering av nytt internkontroll system HMS er noen av områdene avdelingen har jobbet med.

Det er satt fokus på kompetanse og opplæring. Det gjelder både internt i egen avdeling, men også i organisasjonen som helhet. Verktøy og metode for

kompetanse styring er i ferd med å ruller. Første versjon av et nytt lederopplæringsprogram er iverksatt

Utfordringer

Støttetjenestene er først og fremst serviceyter til alle enheter i Rana kommune og leverer gjennomgående administrative tjenester til organisasjonen og tjenester til innbyggerne (intern service). En vesentlig faktor for effektive tjenester i kommunen er at stordriftsfordeler utnyttes. Utfordringen er å finne graden av standarder i forhold til tilpassede løsninger for den enkelte avdeling/enhet.

Modernisering, kvalitetsforbedring og digitalisering av tjenester i kommunal sektor er et statlig satsingsområde. Støttetjenesten har en nøkkelrolle i utviklingen av en effektiv og robust kommuneorganisasjon. Ny bruk av teknologi, krav til informasjonssikkerhet, beredskap, internkontroll og etablering av systemtiltak utfordrer avdelingen. Det er gjennomført flere gjennomgående utviklingsløp de siste årene og nye tiltak planlegges i økonomiplanperioden. Hovedutfordringen for avdelingen er å drifte og samtidig drive utviklingsarbeid innenfor reduserte rammer.

IKT er et strategisk virkemiddel og sentralt verktøy i organisasjonens planlagte effektiviseringsprosesser. Målet er at innbyggere og næringsliv skal møte en effektiv kommune og at ansatte skal ha tilgang til velfungerende IKT-system som forenkler arbeidet. For å oppnå effekt må det i sterkere grad enn tidligere fokuseres på koblingen

mellom teknologi og arbeidsprosesser. I 2016 ble det gjennomført en ekstern evaluering som danner grunnlag for videreutvikling av en effektiv og fremtidsrettet IKT funksjon. Organisasjonens evne til strategisk helhetlig IKT styring og gevinstrealisering skal styrkes. Digitaliseringsstrategi som slutføres første kvartal 2017 vil danne grunnlag for videre arbeid. Det er ikke avsatt en spesifikk ramme til IKT investeringer, men nye tiltak har prioritert innenfor rådmannens investeringsmidler (5+5).

Støttetjenesten har kontinuerlig fokus på optimal utnyttelse av ressurser og kompetanse. Det jobbes systematisk med internkontroll og etablering av gjennomgående rutiner og system innenfor alle administrative fagfelt. I 2017 intensiveres arbeidet med å få etablert et helhetlig plan og styrings-system. Det etableres et prosjekt for innføring av resultatstyring i 2017.

Rana kommune har utfordringer på arkivområdet som må adresseres i planperioden. Arbeidet med å få på plass godkjente lagringsfasiliteter for arkivmateriale samt digitalisering av arkiv prioriteres i 2017. Innenfor HR området prioriteres effektivisering og kompetansebygging. Det er satt særlig fokus på opplæring av ledere og strategisk kompetansestyring. I 2017 videreføres arbeidet med å digitalisere gjennomgående administrative HRM prosesser.

Vel 40 prosent av budsjettet til støttetjenesten, er bundet i politisk styring, kommunerevisjon samt organisasjonsmessige felleskostnader. Omstillingsbehovet som avdelingen står overfor i økonomiplanperioden kan ikke løses uten at tjenestetilbudet blir påvirket. Over tid er det tatt grep for å redusere driftsutgifter. Et samlet rammenedtrekk på 6,6 millioner kroner i økonomiplanperioden løses ikke ved bruk av osthøvelprinsippet. Nedtrekket i perioden vil måtte håndteres gjennom

effektivisering av gjennomgående tjenester, nytenking og stram prioritering av oppgaveløsning. Denne tilpasningen må skje i tett samhandling med resten av organisasjonen.

Budsjett og økonomiplan 2017-2020

I 2017 er det stortingsvalg og det avsettes midler til gjennomføring av valg.

Det er også kompensert for økte kostnader til Microsoftlisenser.

Avdelingens rammereduksjon forslås løst gjennom følgende tiltak:

Vakante stillinger/stillingsreduksjon

Realiseres gjennom økt samhandling og styring av bemanningsressurser og kompetanse på tvers av enheter i støttetjenesten. Tiltaket vil gi mer robuste administrative tjenester. Nedtrekk i økonomiplanperioden gjennomføres gradvis i forbindelse med naturlig avgang eller ved ledig stilling.

Reduksjon kjøp av administrative tjenester /bistand spesielt innenfor fagområdet økonomi.

Salg av fiberkapasitet («Svenskfiberen»). Fiberen ble ferdigstilt i 2007 men utnyttelsesgraden har vært svært lav. I første omgang legges det inn et forsiktig estimat på forventet inntekt pr. år.

Effektivisering av print/kopiering, telefoni:

Gjennomgående innsparingstiltak ved effektivisering av telefon og printerløsning i Rana kommune omfatter både avtaler, tekniske løsninger og drift.

Effektivisering av gjennomgående administrative arbeidsprosesser og tjenester, primært gjennom bruk av teknologi.

Innsparing som følge av endret kantinedrift rådhus.

Mål

<i>Utfordring</i>	<i>Indikator</i>	<i>Mål</i>
Økt grad av opplæring, veiledning og informasjon til brukere av våre tjenester. For lite systematisk og kontinuerlig aktivitet. Etablere systematisk intern opplæring for alle	Deltakelse	100 prosent deltakelse opplæringsprogram nytilsatte ledere og andre
Rett kompetanse - økt endringskultur. Behov for å bygge kompetanse og få etablert en tydeligere endringskultur.	Kompetanse registrering og kompetanseplaner	100 prosent kompetanseregistrering på alle ansatte. Alle avdelinger skal ha kompetanseplaner.
Forenkle arbeidsprosesser ved bruk av teknologi. Vi utnytter ikke i tilstrekkelig grad potensialet som ligger i bruk av teknologi i arbeidsprosesser.	Antall endringer fra manuelle til digitale arbeidsprosesser	Mål settes i prosjekt i 2017

Rammereduksjoner

<i>Tiltak</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>	<i>2020</i>
Vakante stillinger/ stillingsreduksjoner	-1 000	-1 700	-2 400	-2 400
Reduksjon innkjøp av administrative tjenester	-500	-500	-500	-500
Salg fiber	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Effektivisering kopi/printerløsning og telefoni	-550	-550	-550	-550
Effektivisering gjennomgående tjenester	-347	-1 564	-1 792	-2 379
Endre kantinedrift	-200	-350	-350	-350
Sum tiltak	-3 597	-5 664	-6 592	-7 179

Tilskudd

Tilskuddsbevilgningene videreføres i 2017. De fleste tilskuddene reguleres for lønns- og prisstigning på 2,5 prosent.

Statlige tilskudd til frivilligsentraler er fra 2017 innbakt i rammetilskuddet til kommunene. Ranas tilskuddsbeløp utgjør 365 000 kr og videreformidles til Frivilligsentralen. Dette beløpet inkluderer midler til kompetansebygging og videreutvikling av sentralene.

2016			
Rana Utviklingsselskap	5 300	Polarsirkelen Friluftsråd	480
Nordland teater	4 551	Karrieresenteret	224
Idrett og friluftslivsformål	3 231	Årjelhsaemien teater	220
Helgeland reiseliv	2 200	FFO Rana	100
Øvrige kulturformål	1 786	Rana studentråd	70
Helgeland museum	1 685	De norske lenker	64
Frivillighetssentralen	1 200	LHL Rana	50
Driv karriere	977	Midtskandia	40
Termik	549	Landsforbundet mot stoff	35
Kunnskapsparken	500		
SUM		21 979	

Kirkelig Fellesråd

	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	ØkPI 2018	ØkPI 2019	ØkPI 2020
Sum utgifter	16 117	15 297	15 297	15 297	15 297	15 297
Netto utgift			-370	-820	-1 022	-1 150
Rammeendring			-370	-820	-1 022	-1 150
Netto driftsramme	16 117	15 297	14 927	14 477	14 275	14 147
Nye tiltak/endringer						
Prisjustering inntekter/utgifter			413	413	413	413
Rammereduksjon 2017-2020			-783	-1 233	-1 435	-1 563
Sum rammeendring			-370	-820	-1 022	-1 150

Budsjettrammen er justert med forventet lønns- og prisvekst. Rammereduksjonen er basert samme prinsipper som for øvrige avdelinger. Festeavgiften for 2017 foreslås økt jf. vedtaksdel.

Rammereduksjoner 2017-2020

Tiltak	2017	2018	2019	2020
Salg av tjenester Lurøy Kirkelige fellesråd	-130	-130	-140	-140
Øke festeavgiften/pris på salg	-160	-200	-250	-250
Legge ned kirketjener Sjona 12 %		-50	-50	-50
Salg av tjenester Hemnes Kirkelige fellesråd		-130	-130	-140
Reduksjon i utg vedr stenging av kirkegårder		-50	-100	-150
Økt festeavgift og salg	-100	-150	-175	-200
Salg av tjenester Træna Kirkelige fellesråd		-25	-25	-25
Reduksjon av utgifter til oppvarming	-55	-55	-150	-150
Reduksjon annonseutgifter			-50	-100
Reduksjon kontordrift			-113	-84
Omorganisering av kirketjenerfunksjonen. Red av stilling	-338	-443	-443	-443
Generell justering			191	169
Sum tiltak	-783	-1 233	-1 435	-1 563

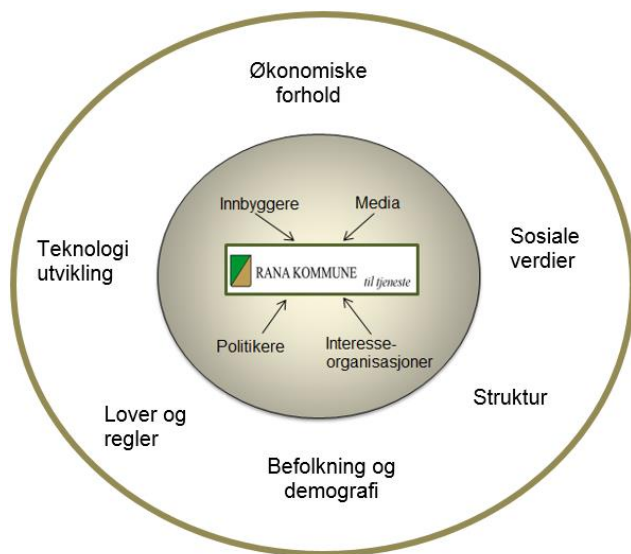
DRIFT OG INVESTERING I ET LANGSIKTIG PERSPEKTIV

Perspektivanalyse

Kommunestyret har bedt Rådmannen legge frem en økonomisk perpektivanalyse som viser befolkningsutvikling, gjeldsgrad, nedbetalingsplan og egenkapitalsituasjon for kommunen i et 40 års perspektiv.

Å beskrive det økonomiske utfordringsbildet for Rana kommune i et langtidsperspektiv er ikke en eksakt vitenskap. Kommuneorganisasjonen er dynamisk og påvirkes kontinuerlig av omgivelsene. Kommunen opererer i et makromiljø som påvirkes og formes av en rekke faktorer. Konsistente strategivalg betinger kunnskap om hvilke faktorer i handlingsmiljøet som påvirker den kommunale virksomheten og der igjennom de økonomiske rammebetingelsene. Dette samspillet illustreres slik:

Figur 24. Påvirkningsfaktorer Rana kommune.

Det er utfordrende å gjennomføre analyser i et fire års perspektiv. Strekkes analysen ut i et 40 års-perspektiv vil usikkerhetsfaktorene bli svært store og treffsikkerheten desto mindre. For å sette rammen rundt analysen gis det en kort oppsummering av historisk utviklingstrekk før blikket rettes fremover. Det sees på noen utviklingsretninger som kan prege samfunnsutviklingen i Rana i årene fremover.

Historisk utviklingstrekk – vårt utgangspunkt:

Sett under ett har Rana kommune en robust økonomi, som følge av gode inntekter og aktiv økonomistyring. Det er gjennomført omstilling for å tilpasse driftsnivået til reduserte driftsrammer. Målet er å styrke økonomien for å oppnå langsiktig økonomisk bærekraft.

Rana kommune leverer jevnt over tjenester med god kvalitet. Samlet sett viser Kommunebarometeret og KOSTRA en positiv profil og utvikling for tjenesteområdene i Rana kommune. Kommunen har et stort investeringsbehov, spesielt knyttet til skole, IKT, etterslep vedlikehold og utvikling i befolkning.

Historiske utviklingstrekk oppsummert

- Svak befolkningsvekst- demografisk endring (flere eldre).
- Negativ utvikling i forholdet mellom driftsutgifter og driftsinntekter.
- Driften har omstilt med 100,8 mill. kr i perioden 2011 -2015.
- God fondsoppbygging, men en betydelig del låst i bundne fond.
- Lav gjeldsgrad frem til 2015.
- Stort vedlikeholdsetterslep.
- Skolestruktur som i liten grad er tilpasset dagens elevtall, krav og utfordringer.
- Utsatt pensjonskostnad.

Utfordringsbildet fremover

Hovedutfordringene for Rana kommune i årene fremover er å dimensjonere og tilpasse kapasiteten i tjenestetilbudet slik at den dekker innbyggerens behov innenfor en bærekraftig økonomi.

Det er knyttet usikkerhet til fremtidig rentenivå og det kan forventes strammere kommuneøkonomi dersom det blir en varig reduksjon i landets oljeinntekter og høyere arbeidsledighet. Det er også knyttet usikkerhet til oppgavefordeling mellom forvaltningsnivå og fremtidig kommunestruktur.

Hovedtrekk i utfordringsbildet fremover

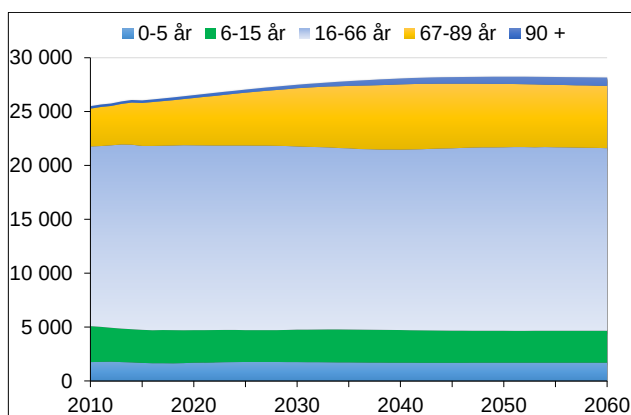
I gjeldene kommunedelplan er det satt et vekstmål på 30 000 innbyggere innen utgangen av 2030. Veksten i folketall og verdiskapning er imidlertid for svak til å nå dette målet. Demografi er nøkkelen i inntektssystemet og det betyr at befolkningsutviklingen og alderssammensetning setter ramme for overføringer. Det er også en indikator på vekstkraft i lokalsamfunnet. Fremtidig investeringsbehov vil avhenge av vekstkurven som oppnås/realiseres.

Befolkningsprognose

Befolkningsprognosen som er utarbeidet er basert på flyttemønsteret de siste fem årene og det er lagt opp til en årlig netto tilflytting på gjennomsnittlig 50 personer. Det er brukt fødsels- og dødsfrekvensene for de tre siste årene og oppdaterte døds sannsynligheter levert av SSB i 2016 i utarbeidelsen av prognosen.

Befolkningsprognosen som er utarbeidet gir en forventet befolkningsvekst i økonomiplanperioden på 482 personer. Vedlegg 7 viser nærmere detaljer rundt befolkningshistorikk og prognosen.

Figur 25. Befolkningsprognose 2016-2060

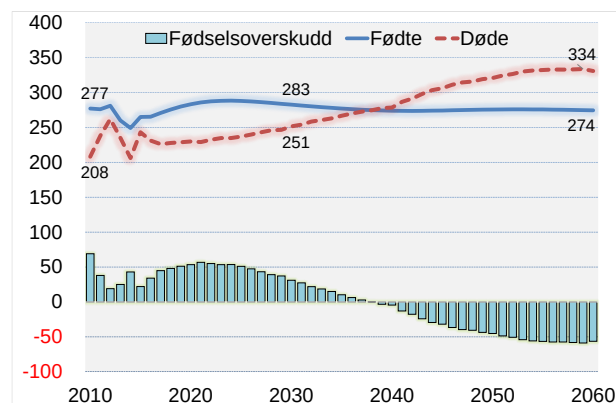
Samlet folkemengde forventes å øke fremover mot 2040 og stabiliseres deretter i hovedsak på grunn av et negativt fødselsoverskudd fra 2040.

Figur 26. Aldersfordelt befolkningsutvikling

Aldersgruppe	2015	2020	2025	2040	2060
0-5 åringer	1 673	1 690	1 758	1 693	1 692
6-15 åringer	3 070	3 023	2 958	3 027	2 964
16-66 åringer	17 072	17 155	17 136	16 751	16 949
67-79 åringer	2 960	3 295	3 547	4 111	3 840
80-89 åringer	1 024	1 097	1 357	1 937	1 940
90 år og over	240	262	284	557	775
Totalt	26 039	26 521	27 041	28 076	28 160

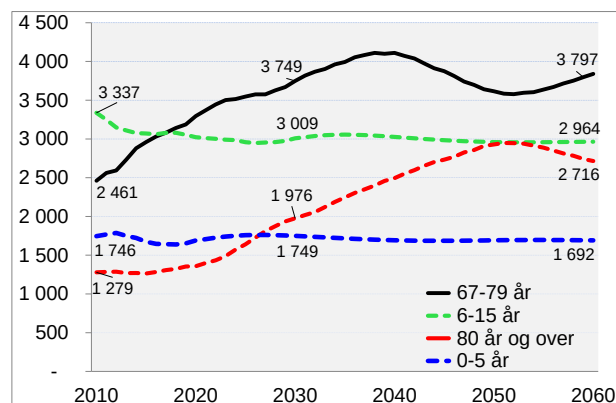
Det forventes ingen vekst i antall personer under 67 år, selv om det er lagt opp til en årlig netto tilflytting på 50 personer. Hele befolkningsveksten ser ut til å skjer i aldersgruppen over 67 år og spesielt i gruppen 80-89 år og i aldersgruppen over 90 år.

Figur 27. Fødselsoverskudd 2010-2060

Den tyngste brukergruppen av kommunale tjenester, aldersgruppen over 80 år forventes å øke kraftig fra rundt 2025 og videre frem mot 2050. Aldersgruppen 67-79 år øker også jevnt fram mot 2040 for deretter å avta noe. Barnegruppene er på samme nivå som i 2015.

Figur 28. Prognose unge og eldre 2016-2060

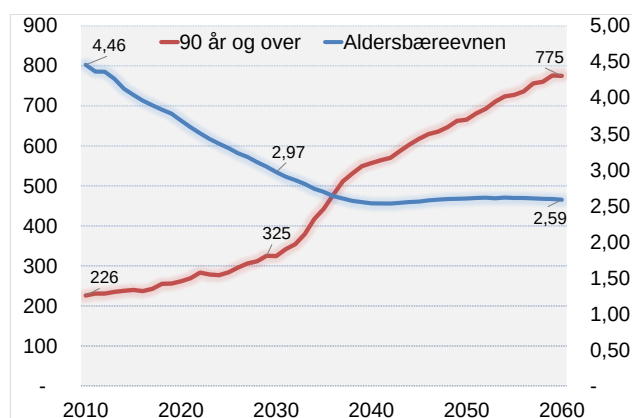
Aldersbæreevne

Aldersbæreevnen viser forholdet mellom andel av befolkningen i yrkesaktiv alder (16-66 år) og andel av befolkningen over 67 år, og er av vesentlig interesse for finansiering av pensjoner, velferdstilbud og pleie- og omsorgstjenester.

I 1999 var koeffisienten for aldersbæreevne i Rana 4,7 og lik landsgjennomsnittet. I 2015 er aldersbæreevnen 4,04 i Rana. I 2040 viser prognosen at aldersbæreevnen forventes å bli ca. 2,5, noe som betyr at antall yrkesaktive i forhold til antall eldre nærmest er halvert, sammenlignet med dagens

situasjon. Dette blir en utfordring i forhold til rekruttering av arbeidskraft til pleie- og omsorgssektoren.

Figur 29. Aldersbæreevnen 2010-2060

Rana vil i likhet med resten av landet stå ovenfor store utfordringer ved at det stadig blir færre yrkesaktive i forhold til antall eldre og utfordringen er større i Rana enn i resten av landet. Arbeidskraftbehovet kan etterhvert bli vanskelig å dekke, spesielt innen pleie- og omsorgsykker. Samtidig blir det relativt sett færre i alderen 50 -65 til å yte omsorg for hjemmeboende eldre. Dette forsterker utfordringsbildet for kommunen som allerede i dag har utfordringer knyttet til rekruttering.

Behovsprofil tjenester

Det er vanskelig å se i glasskulen hvordan de kommunale tjenestene vil se ut om 40 år, men basert på fremskrevet befolkningsprognose er det dradd ut noen hovedtrekk som forventes å influere på tjenesteprofil og investeringer i et lengre perspektiv.

«Eldrebølgen»:

- Flere eldre med behov for tjenester.
- Knapphet på helse – og omsorgspersonell.
- Eldre bygningsmasse/omsorgsbehov. Behov for tomteareal.

Økning i antall eldre vil medføre behov for å prioritere ressurser inn mot denne målgruppa. Fra 2025 vil aldersgruppen over 80 år øke kraftig. Allerede i forkant av den store eldrebølgen, må det fokuseres på nødvendig omstruktureringen av

omsorgstjenestene for på sikt å oppnå god balanse i tjenestekjeden.

Tilbud lenger ned i omsorgstrappa må styrkes og det må satses på velferdsteknologi. Vekst i antall eldre vil gi følgende sykehjemsbehov etter år 2020:

- 2023: Behov for 25 nye plasser
- 2025: Behov for 50 nye plasser
- 2030: behov for 100 nye plasser
- 2040: behov for 200 nye plasser

(Utgangspunkt er sykehjemsnivå etter nedlegging av 36 sykehjemsplasser).

De første sykehjemsplassene må stå ferdig rundt år 2022-2023.

«De yngste ranværingene»:

Befolkningsprognosene for barnegruppene ligger på omtrent samme nivå som i 2015.

Planlegging av fremtidas skole og planlagte investeringer må tilpasses elevtallsprognosene. Det bør satses på løsninger som gir fleksibilitet og som kan håndtere svingninger i elevtall. Fremtidens skole forventes å være en digitale læringsarena med fokus på innhold og i mindre grad på struktur.

Antall barnefødsler pr. år er avgjørende for dimensjonering av barnehagene. Hvis trenden med lave barnetall vedvarer, må hele barnehagestrukturen gjennomgås. Dersom fødselstallet legger seg på gjennomsnittstallet de siste 10-15 årene, med ca. 280 barn pr. år, er det behov for å opprettholde dagens nivå på barnehageplasser. Fremskrevet prognose viser mindre variasjoner i aldersgruppen 0-5 år. I et lengre perspektiv kan det være hensiktsmessig å tenke fleksibel bruk av bygningsmasse på tvers av tjenester

I yngre aldersgrupper finnes det flest mottakere av omfattende tilbud av helse- og omsorgstjenester. En fortsatt forskyving av ansvar fra stat til kommuner vil forsterke dette bildet. Kommunen vil bli utfordret på ytterligere etterspørsel etter både tjenester og boliginvesteringer for yngre innbyggere med behov for helse og omsorgstjenester.

Investeringsbehov knyttet til omsorgsboliger og institusjonstilbud anslås å ligge en plass mellom 130-180 mill. kr. Noe av behovet vil kunne dekkes gjennom omdisponering og renovering/ombygging av eksisterende bygningsmasse. Det er nødvendig å benytte flere ulike strategier for å dekke etterspørselen etter gode og riktige boligtilbud, der både kommunen og private utbyggere er aktører. Eksempelvis nevnes Husbankens satsing på økt bygging av private utleieboliger med kommunal tilvisningsrett som egnet virkemiddel for bosetting

av flyktninger og vanskeligstilte barnefamilier. Det er tenkelig at økt satsing på utenlandsk arbeidsinnvandring vil forsterke behovet for en profesjonell satsing på flere utleieboliger i Rana.

Andre drivere for investering:

I tillegg til demografi er det en rekke drivere for investering. Her nevnes; Økende ekstremvær, vedlikeholdsetterslep, samfunnsutvikling, innbyggerkrav og breddeansvar. Sentrale stikkord: flyplass, sykehus, skolestruktur byutvikling. Kulturbygg. IKT investeringer for tilrettelegging mot det «digitale samfunnet».

Langsiktig driftsanalyse

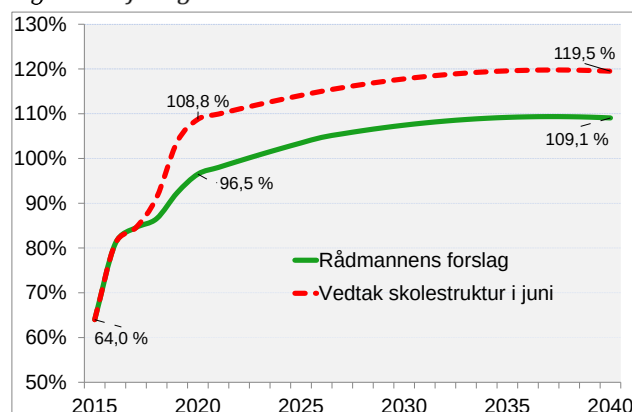
Gjennomsnittlig investeringsnivå lå i perioden 2005-2014 på 160 mill. kr pr år. I simuleringen holdes investeringene på samme nivå etter 2020 og ut i perioden (2040). Det er forutsatt en gjennomsnittlig avskrivningstid (dvs. avdragstid) på 38 år. Ellers er forutsetningene de samme som ellers med vel 40 mill.kr i overføringer fra driften og fondsbruk som forutsatt i rådmannens forslag.

Driftskonsekvenser av fremtidig investeringsnivå

Med utgangspunkt i investeringsprogrammet som fremgår av forslaget til økonomiplan simuleres konsekvensen av å endre investeringsrammen på 400 mill. kr i rådmannens forslag til konsekvensen av vedtaket i skolestruktursaken i juni (alt. 1 i vedlegg om skolestrukturen i Rana). Alternativet omfatter investering i ny ungdomsskole på Gruben (325 mill.kr), ny barneskole på Båsmo (242 mill.kr) og infrastruktur (110 mill.kr) og sanering (19 mill. kr). I tillegg er det tatt høyde for et mulig salg av tomt på 85 mill.kr. Som det fremgår av figuren nedenfor vil gjeldsgraden øke med 20,5 prosent fra forslaget. Økningen blir fra 96,5 til 108,8 prosent i 2020, eller 665 mill. kr over en gjeldsgrad på 75 prosent. Ved å fortsette et investeringsnivå med 160 mill. kr i året etter 2020, vil gjeldsgraden nærme seg 120 prosent i 2040 før den reduseres.

Rådmannens forslag fører til at gjeldsgraden øker til 96,5 prosent i 2020. Ved å fortsette et investeringsløp i samme takt som tiårssnittet fra 2005 til 2014 passerer kommunen en gjeldsgrad på 100 i 2022 og vil komme opp i nesten 110 i 2038 før gjeldsgraden begynner å avta. Med dette scenariet vil gjeldsgraden fortsatt være på nesten 103 i 2056.

Figur 30. Gjeldsgrad 2016-2056

Hvis det forutsettes at kommunen i løpet av en periode på 10 eller 20 år etter 2020 skal ned på en gjeldsgrad på 75 prosent, må investeringsnivået reduseres fra et bruttonivå på 160 mill. kr i året. En gjeldsgrad på 96,5 utgjør 422 mill. kr over ønsket nivå. Skal gjeldsgraden trappes ned til 75 prosent i løpet av en tiårsperiode krever dette at det årlige avdraget eller overføringen fra drift økes med 42 mill. kr i året. Dette vil være meget krevende i forhold til rigging av fremtidig tjenesteproduksjon i kommunen. Alternativt må investeringsnivået reduseres kraftig i årene etter 2020. En enkel simulering viser at dette ikke kan overstige 90 mill.kr i året i perioden frem til 2030, med et låneopptak på i overkant av 30 mill. kr pr. år.

En nedtrapping til 75 prosent over 20 år forutsetter økning av årlige avdrag eller overføring fra driften med 21 mill. kr pr. år. Også dette alternativet er meget krevende å tilpasse fremtidig driftsnivå i forhold til. Samme simulering med samme forutsetninger som ovenfor viser at årlige investeringer da kan økes til i overkant av 115 mill. kr årlig, med et låneopptak rundt 60 mill. kr pr. år.

Effektene på nettodriftsresultat, innsparingsbehov og gjeld er viktige styringsparametere.

Tabell 29. Investeringsnivå 2016-2040

Alternativ	Årlig investering 160 mill kr	75 % gjeldsgrad i 2030	75 % gjeldsgrad i 2040
Gjeldsgrad 2020	96,5 %	96,5 %	96,5 %
Avvik gjeldsgrad 2020	422 mill. kr	422 mill. kr	422 mill. kr
Årlig investering	160 mill. kr	90 mill. kr	115 mill. kr
Økt egenkapitaltilførsel fra drift/økt avdrag	0	42 mill. kr	21 mill. kr
Gjeldsgrad 2030	108 %	75 %	86 %
Avvik gjeldsgrad 2030	650 mill. kr	0	210 mill. kr

Oppsummering

Rådmannens forslag med maksimal låneramme på 400 mill. kr og en minimal investeringsramme fra 2020 og utover vurderes som gjennomførbart. Å øke investeringsrammene utover dette vil ikke være bærekraftig over tid. Drift og investering henger sammen. Fremtidige investeringsplaner må derfor bygge på grundige drifts- og risikoanalyser der økonomisk bærekraft setter ramme for investeringstakten. Ambisjonsnivå på investeringssiden og tidshorisont for planlagte

investeringer må avstemmes slik at balanse sikres over tid.

Befolkningsprognosen viser at Rana kommune har en negativ utvikling. Kommunen får en behovsprofil som blir tyngre og utfordrende for samfunnet fremover. Det er viktig å skape vekstimpulser som kan motvirke denne trenden. Kommunens rolle som samfunnsutvikler, må sikres gjennom et tilstrekkelig økonomisk handlingsrom. Analysen viser at et for ekspansivt investeringsnivå, vil hindre kommunen å innta en aktiv rolle.

VEDLEGG

Vedlegg 1. Gebyrregulativ

Vedlegg 1.1 Vann- og Avløp

Det anbefales at vann- og avløpsgebyrer øker med **15 prosent** for vann og **10 prosent** for avløp. Priser for 2016 i parentes.

Tilknytningsgebyrer

Gjelder for alle kommunale vannverk (Mo, Storforshei, Røssvoll, Dalselv, Sør-Sjona/Utskarpen og Åga vannverk):

Tilknytningsgebyr vann: **8,19 kr** (7,12 kr) **pr m²**. Minste grunnlag for beregning = 100 m². Tilknytningsavgiften ved førstegangstilknytning skal under enhver omstendighet beregnes etter minimum 100 m² bruksareal for bolig og annen bebyggelse. Tilknytningsavgift betales ved tilbygg eller påbygg større enn 25 m² netto bruksareal, for bolig og annen bebyggelse.

Tilknytningsgebyr avløp: **16,16 kr** (14,69 kr) **pr m²**. Øvrige betingelser som for vann.

I tillegg kommer mva.

Årlig gebyr for vann

Fastgebyr vann: **619 kr** (538 kr) **pr år**.

Gjelder for alle boenheter og eiendommer i tillegg til et variabelt gebyr.

Variabelt gebyr: **6,58 kr** (5,72 kr) **pr m³** vann for de som har vannmåler.

For eiendommer uten måler regnes et forbruk på 1,2 m³ pr. m² bruksareal: **7,89 kr** (6,86 kr) **pr. m²**

Eks.: En bolig på 120m² uten vannmåler får et årlig gebyr på (619 kr + 947 kr) = **1 566 kr eks. mva.**

$(6,58 \text{ kr pr. m}^2 \times 1,2 \text{ m}^3 \times 120 \text{ m}^2 = 947 \text{ kr} + \text{fastgebyr } 619 \text{ kr} = 1\,566 \text{ kr})$

Eiendom som ikke hovedsakelig benyttes til bolig skal betale den variable del av årsgebyret etter målt forbruk.

Ubebygde tomt skal betale samme fast del som for boenheter. Gjelder også hvis det står hus på tomte som er ubeboelig, slik at eiendommen er å betrakte som ubebygde tomt.

I tillegg kommer mva.

Årlig gebyr for avløp

Fastgebyr avløp: **967 kr** (879 kr) **pr år**. Gjelder for boenheter og eiendommer i tillegg til et variabelt gebyr.

Variabelt gebyr: **10,07 kr** (9,15 kr) **pr m³** avløp for de som har vannmåler.

For eiendommer uten måler regnes et forbruk på 1,2 m³ pr. m² bruksareal: **12,10 kr** (11,00 kr) **pr m²**

Eks.: En bolig på 120m² uten vannmåler får et årlig gebyr på (967 kr + 1 450 kr) = **2 417 kr eks. mva.**

$(10,07 \text{ kr pr. m}^2 \times 1,2 \text{ m}^3 \times 120 \text{ m}^2 = 1\,450 \text{ kr} + \text{fastgebyr } 967 \text{ kr} = 2\,417 \text{ kr})$

Øvrige betingelser som for vann.

I tillegg kommer mva.

Saksutredning

Målsettingen er at årsgebyrene skal være så forutsigbare som mulig for abonnentene og ikke variere sterkt fra år til år selv om kommunen enkelte år får store investeringskostnader enten på nye vannanlegg eller på avløpssiden. Det har derfor vært bygd opp selvkostfond både på vann- og på avløpskapitlet for å takle vedtatte nyinvesteringer.

Vedlagte selvkostregnskap viser utviklingen i perioden 2015 - 2020. Det er i disse tallene tatt hensyn til økte drifts- og kapitalkostnader og planlagte, nødvendige investeringer til rehabilitering av rørnettet i perioden 2016 - 2020.

For 2017 medfører forslaget at det brukes ca. **1,0 mill. kr** av vannfondet og avsettes **0,9 mill. kr** til avløpsfondet. Det anbefales at gebyrene utskrives for 2017 med en økning fra 2016 på 15 prosent for vann og 10 prosent for avløp.

Eks.: For en enebolig på 120 m² vil dette medføre at årsgebyrene endres slik fra 2016 til 2017:

Årsgebyr vann for en gjennomsnittsbolig økes fra **1 362 kr** til **1 566 kr** eks. mva.

Årsgebyr avløp for en gjennomsnittsbolig økes fra **2 196 kr** til **2 421 kr** eks. mva.

Dvs. at økningen i neste års vann- og avløpsgebyrer samlet utgjør 429 kr + mva. for en gjennomsnittsbolig

Tabell 30. Fondsregnskap avløp 2015-2020

Årstall	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Kalkylerente	1,94 %	1,80 %	2,00 %	2,00 %	2,50 %	2,50 %
Driftskostnader	16 425 793	18 084 000	19 036 000	19 500 000	20 000 000	20 500 000
Indirekte kostnader	928 535	950 000	970 000	990 000	1 010 000	1 030 000
Kapitalkostnader	9 083 371	9 568 767	10 800 433	12 221 697	14 678 937	16 636 558
Renter på fast eiendom	0	0	0	0	0	0
Sum kostnader	26 437 699	28 602 767	30 806 433	32 711 697	35 688 937	38 166 558
Sum inntekter	23 704 832	28 900 000	31 700 000	32 700 000	35 000 000	37 400 000
Bruk eller avsetning til fond (-/+)	-2 732 866	297 233	893 566	-11 697	-688 937	-766 558
Fond ved inngang til året (+)	2 897 439	194 274	497 678	1 410 134	1 426 522	764 637
Renter	29 702	6 172	18 889	28 086	27 051	9 534
Fond 31.12 uten renter	164 572	491 506	1 391 245	1 398 437	737 586	-1 921
Fond 31.12 med renter	194 274	497 678	1 410 134	1 426 522	764 637	7 613

Tabell 31. Fondsregnskap vann 2015-2020

Årstall	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Kalkylerente	1,94 %	1,80 %	2,00 %	2,00 %	2,50 %	2,50 %
Driftskostnader	19 549 401	14 700 000	14 700 000	15 100 000	15 500 000	15 900 000
Indirekte kostnader	970 185	980 000	1 000 000	1 030 000	1 060 000	1 080 000
Kapitalkostnader	8 794 991	9 163 844	10 391 594	12 132 274	14 532 251	15 829 232
Renter på fast eiendom	0	0	0	0	0	0
Sum kostnader	29 314 577	24 843 843	26 091 594	28 262 275	31 092 251	32 809 232
Sum inntekter	21 009 200	21 856 000	25 112 942	27 276 518	30 382 205	33 405 803
Bruk eller avsetning til fond (-/+)	-8 305 377	-2 987 843	-978 652	-985 757	-710 047	596 571
Fond ved inngang til året (+)	14 729 518	6 629 332	3 733 926	2 820 166	1 880 955	1 209 056
Renter	205 190	92 437	64 892	46 546	38 148	37 684
Fond 31.12 uten renter	6 424 141	3 641 489	2 755 274	1 834 409	1 170 908	1 805 627
Fond 31.12 med renter	6 629 332	3 733 926	2 820 166	1 880 955	1 209 056	1 843 311

Vedlegg 1.2. Frikjøpsordning parkering

Nye utbyggere i sentrum ønsker at det skal åpnes for at frikjøpsordningen i parkeringsbestemmelsene skal tas i bruk igjen i kommunen. Kommunestyret må da fastsette størrelsen på frikjøpsbeløpet.

Frikjøpsordning

Frikjøpsbeløpet fastsettes til 350 000 kroner per parkeringsplass.

Innbetalte frikjøpsbeløp skal brukes til (del)finansiering av nye parkeringsplasser for sentrum, og til oppgradering og fornyelse av parkeringstilbudet i sentrum.

Saksutredning

I bestemmelsene og retningslinjene i Kommunedelplan for Mo og omegn er det fastsatt:

«Kommunen kan i helt spesielle tilfeller fravike kravet om p-plasser på egen tomt mot at det betales et frikjøpsbeløp. Ordningen kan bare brukes i de tilfellene kommunen har mulighet til å etablere tilfredsstillende parkering i området. Ordningen kan ikke brukes for boligparkering.»

De siste tallene for å etablere parkeringsplasser i et ordinært parkeringsanlegg, viser at dette spenner fra 311 000 kroner (Kulturkvartalet) til 376 000 kroner (Meierikvartalet). På denne bakgrunn, og med hensyn til prisstigningene fra tidligere kalkyler, fastsettes frikjøpsbeløpet til 350 000 kroner per parkeringsplass.

Vedlegg 1.3. Gebyrregulativ Byplan

Mål for endringene i gebyrregulativet er forenkling av dagens regulativ og at gebyrene skal gjenspeile arbeidsmengden og kostnadene kommunen har med de ulike saker.

Størst endringer i regulativet gjelder kap. 2 (plan) og 3 (byggesak), mens resten av regulativet i stor grad er indeksregulert og avrundet.

Gebyrregulativet for byggesaker er endret både i form og i gebyrstørrelse. Ønskemålet er en forenkling/ forbedring og å nærme seg den selvkostgraden som Kommunestyret i Rana har fastsatt.

De små tiltakene blir billigere, mens de kompliserte tiltakene nå får kun en pris å forholde seg til. Tidligere opererte kommunen med tre ulike priser avhengig av blant annet vanskelighetsgrad. I tillegg åpnes det for inntil 20 prosent rabatt, hvis søknadene sendes inn via Bygg-søk og er uten feil eller mangler.

Ny selvbetjeningsløsning for situasjonskartproduksjon er under arbeid, og situasjonskart vil faktureres ved bruk (andel av byggesaksgebyret).

Nye gebyr:

2.3.2 Tillegg for planforslag i strid med overordnet plan

2.3.3 Tillegg for behandling av KU

3.22 Ferdigattest og brukstillatelser

3.23 Forhåndskonferanse

7.3 Behandling av tiltaksplan for terrenginngrep i forurenset grunn (lokal forskrift, egen sak)

KAP. 1 ALMINNELIGE BESTEMMELSER

Hjemmel:

Bruk av gebyr er hjemlet i plan- og bygningsloven § 33-1, matrikkelloven § 32, eierseksjonsloven § 7 og forurensningsloven (forurensningsforskriften, §§ 11-4 og 2-12)

Vedtak:

Rana kommunestyre har vedtatt forskriften 13.desember 2010, sak 79/10.

Formål:

Forskriften skal sikre at kommunen kan få dekket sine kostnader for saksbehandling de forskjellige sakstypene medfører: Private planforslag, byggesak, oppmåling, riving, dispensasjoner, kontroll av foretak, tilsyn, kontroll mv. Satsene i regulativet kan endres gjennom den årlige budsjettbehandlingen.

§ 1 Gebyret innbefatter

Totalt gebyr innbefatter: Saksbehandling, administrasjonskostnader knyttet til saken, ~~godkjenning kontroll~~ av ansvarlige aktører, dokumentkontroll, tilsyn, nødvendige attester ~~og situasjonskart. For oppdatering og ajourhold av kommunens kartverk, utstedes særskilt gebyr for situasjonskart.~~ Gebyret omfatter også kostnader som er nødvendig for å drifte de ulike selvkostområder, men som ikke nødvendigvis er knyttet til konkrete saker, som f.eks. posthåndtering, arkivering, ledelse, ulovlighetsoppfølging, kurs og kompetansetiltak. Gebyret ~~gjenspeiler faktiske kostnader, og utstedes til tiltakshaver/rekvirent.~~

§ 2 Betalingsplikt

Alle som får utført tjenester etter dette regulativ skal betale gebyr.

§ 3 Gebyrberegningstidspunkt/Avregning

Gebyret beregnes etter det regulativet som gjelder den dato ~~kommunen mottar~~ en tilfredsstillende søknad ~~er klar til behandling.~~

§ 4 Fakturerings- og betalingstidspunkt

Gebyret fastsettes når vedtak er fattet/oppgaven utført. Gebyret forfaller til betaling 14 dager etter fakturadato.

§ 5 Kombinerte bygg

Består bygningen av flere funksjoner beregnes gebyret etter den funksjonen som har størst areal.

§ 6 Bruksendringer.

Ved bruksendringer der det ikke foretas ombygging betales 25 % av fullt gebyr for den kategori bygget skal nyttes til. Ved bruksendring der det foretas ombygging, betales etter regulativ for ombygging.

~~§ 7 Prosjekter som kommer inn under flere tiltaksklasser~~

~~Ved prosjekter som kommer inn under flere tiltaksklasser beregnes gebyret etter byggets samlede tiltaksklasse (fastsettes av kommunen etter forslag fra ansvarlig søker).~~

§ 7 Avslag

Ved vedtak som medfører avslag på ramme-, igangsettings- eller ett-trinnssøknad, blir tiltakshaver belastet med 50 % i forhold til opprinnelig fullt gebyr (basis- og arealgebyr). Ved avslag på søknad om dispensasjon betales fullt gebyr.

§ 8 Urimelige gebyr

Når særlig grunn foreligger, kan det søkes om redusert gebyr. Søknad om nedsettelse av gebyr utsetter ikke betalingsfristen. Personlige/sosiale forhold regnes ikke som særlig grunn. Hvis gebyret anses å bli åpenbart urimelig i forhold til det arbeid og de kostnader kommunen har hatt med saken, eller anses åpenbart urimelig av andre grunner, kan kommunen fastsette passende gebyr.

§ 9 Klageadgang

Gebyrregulativet er en forskrift fastsatt av Kommunestyret og kan ikke påklages. Gebyrfastsettelsen i den enkelte sak kan ikke påklages. Kommunens avgjørelse av søknad om reduksjon av gebyr, kan påklages etter reglene i forvaltningsloven.

§ 10 Ulovlig tiltak og pålegg etter plan- og bygningsloven.

På grunn av kommunen sine merutgifter ved saksbehandlingen av ulovlige igangsatte eller utførte tiltak, skal det betales for medgått tid etter satser i Kap 3, pkt 21 i dette regulativet. Minstegebyr: 2 ganger basisgebyret. I tillegg kan kommunen kreve dekning av sine kostnader til sakkyndig bistand. Gebyret skal også betales der søknaden medfører avslag. ~~Ved pålegg etter plan- og bygningsloven skal det betales etter medgått tid, minimum et minstegebyr etter Kap. 3, pkt. 21 b) i tabellen.~~

§ 11 Avbrutt arbeid

Når en søker/tiltakshaver forårsaker at kommunens arbeid må avbrytes eller avsluttes før det er fullført, skal det betales gebyr tilsvarende det arbeidet kommunen har eller må utføre, minimum 50 % gebyr.

§ 12 Tilsyn

Kommunenes tilsynsplikt er klarere i ny bygningsdel av plan- og bygningsloven. Omlag 10 % av byggesaksgebyret innkreves for tilsyn.

§ 13 Gebyr for sakkyndig bistand

Kommunen kan i særlige tilfeller rekvirere sakkyndig bistand for å få gjennomført nødvendig tilsyn i samsvar med reglene i plan- og bygningslovens § 33-1 og § 25-2 andre ledd. For slik sakkyndig bistand kreves et gebyr i tillegg til konsulentutgifter, jf. Kap 3, pkt 21 c) i tabellen.

§ 14 Gebyr for medgått tid

For arbeider som regnes etter medgått tid skal timesats i Kap. 3, pkt 21 d) nyttes. Når tiltakshaver/rekvirent forårsaker merarbeid for kommunen, faktureres merarbeid etter medgått tid. Dersom sak blir avsluttet før vedtak er fattet, faktureres kommunens arbeid med saken etter medgått tid, minimum 50 % av fullt gebyr.

§ 15 Rabatt ved komplett søknad ved første gangs innsendelse.

Leveres komplett søknad som er klar til behandling første gang, innvilges rabatt på 10% av basisgebyret.

§ 16 Tillegg for mangelfull søknad/Reduksjon i gebyr for søknader levert via ByggSøk

Basisgebyret økes med 20 % i saker hvor det blir merarbeid på grunn av mangelfull søknad levert av ansvarlig foreta. Dvs. saker hvor det må skrives brev til søker/tiltakshaver om tilleggskdokumentasjon. Dette gjelder også saker hvor estetikk er dårlig dokumentert og hvor det er nødvendig med befaring før søknad behandles. Ved innsending av saker elektronisk via ByggSøk-bygning, innvilges rabatt på 10 % av basisgebyret.

§ 17 Avgjørelse eller uttalelse fra andre myndigheter

For innhenting av tillatelse, samtykke eller uttalelse fra annen myndighet etter plan- og bygningsloven § 21-5, kreves et gebyr: jf. Kap. 3, pkt. 21 i tabellen.

KAP. 2 PRIVATE PLANFORSLAG

Samlet gebyr blir sum av gebyr knyttet til oppstartmøte, basisgebyr, bruksareal og eventuelle tillegg for særskilt behandling.

2-1 OPPSTARTMØTER, PBL § 12-8

2.1.1	Oppstartmøte med bl.a. avklaring av behov for planprogram og eventuell konsekvensutredning, KU. Jf § 4-1, § 4-2 og §12-9	10 000 (5 092)
-------	--	----------------

2-2 FASTSETTING AV PLANPROGRAM MED EVENTUELL KONSEKVENSTREDNING, PBL § 12-9

2.2.1	Fastsettelse av planprogram med eventuelt KU-program. Gebyr i de tilfeller der kommunen er ansvarlig myndighet.	15 000 (5 092)
-------	---	----------------

2-3 REGULERINGSPLAN, PBL §§ 12-3 og 12-11

2.3.1	Basisgebyr for reguleringsplanforslag hvor planutkastet er utarbeidet i henhold til veileder fra MD og kommunens krav.	35 000
2.3.2	Tillegg for planforslag i strid med overordnet plan: 50% av ordinære gebyrer	
2.3.3	Tillegg for behandling av KU: 25% av ordinære gebyrer	
2.3.4	Tillegg etter bruksareal (BRA) pr m2 inntil 5000 m2	14 (8)
2.3.5	Tillegg etter bruksareal (BRA) pr m2 fra 5.000 m2	8 (3)
2.3.6	Dersom reguleringsplanen omfatter et helt kvartal eller et område som på tilsvarende måte utgjør en helhet, reduseres gebyret med 25 %.	
2.3.7	Tillegg for regulert friareal eller grønnstruktur eller bruk og vern av sjø og vassdrag som omreguleres til byggeformål, næringsareal eller anleggsformål (herunder råstoff- og mineralutvinning) uten at det gjennskaffes nytt fullgodt erstatningsareal innenfor planområdet. Pr. m2	50 (25)
2.3.8	Tillegg for friluftareal, naturområde, grønnstruktur, sjøareal eller uregulert areal i LNFR som omreguleres til byggeformål, næringsareal eller anleggsformål (herunder råstoff- og mineralutvinning). Pr. m2.	0,1

Eksisterende bebyggelse som skal bestå og som endrer formål og/eller får økt utnyttelsesgrad, skal medregnes i forhold til endring/økning. **Arealet beregnes i henhold til NS 3940. Der det i planen er oppgitt maks BRA legges dette til grunn for beregningen. I øvrige planer For småhusbebyggelse** regnes arealet ut fra tillatt % BYA multiplisert med antall etasjer planen åpner for i de ulike områdene.

Bearbeiding og behandling av private reguleringsplanforslag fram til utlegging til offentlig ettersyn etter § 12-10. PBL § 12-11

2.3.9	Tillegg for planforslag som p.g.a. mangler ved prosess eller planmateriale, herunder ukorrekt teknisk format, - medfører ekstraarbeid med plantegning, omarbeiding og prosessrelatert behandling frem til offentlig ettersyn. Jf § 12-3 og § 12-8	Gebyret fastsettes for medgått tid/oppgaver jf. Kap. 1: Alminnelige bestemmelser § 14.
-------	---	--

Planer som trekkes:

2.3.10	Ved skriftlig tilbaketrekking av et planforslag før saken er vedtatt lagt ut til offentlig høring skal det betales gebyr. Det samme gjelder når en sak må avsluttes som uaktuell som følge av manglende oppfølging av saken fra forslagstiller.	Gebyret fastsettes for medgått tid/oppgaver jf. Kap 1: Alminnelige bestemmelser § 14 min. 50 % av ordinært gebyr.
--------	---	---

Endring av gebyrhjemmelen:

2.3.11	Tillegg dersom det gjøres lovendringer som innebærer en utvidelse av hvilken del av planprosessen det er hjemmel for å gebyrbelegge Gebyret fastsettes for medgått tid/oppgaver jf. Kap 1: Alminnelige bestemmelser §14.	
--------	--	--

2-4 MINDRE ENDRINGER I REGULERINGSPLAN, PBL § 12-14

2.4.1	Endringsforslag som godkjennes helt eller delvis	7 500 (7 071)
2.4.2	Tillegg etter bruksareal (BRA) pr. m2	14 (8)
2.4.3	Tillegg for regulert friareal eller grønnstruktur som omreguleres til byggeformål, næringsareal eller anleggsformål. Pr. m2.	50 (25)
2.4.4	Gebyr ved avslag	7 500 (7 071)

KAP. 3 BYGGE- OG DELESAKER

Gebyrregulativ for byggesaksbehandling, tilsyn, riving, dispensasjoner, **godkjenning av foretak mv.**

Gebyret er bygget opp av to elementer - et basisgebyr som avspeiler hovedtyngden av arbeidet innenfor hver sakskategori avhengig av tiltaksklasse, og et arealgebyr på kr 15,- pr m² BRA som fanger opp merarbeid som følge av størrelsen på bygget. Areal regnes etter NS 3490 (bruksareal). I tillegg kommer gebyr for godkjenning av ansvarlige samt gebyr for behandling av eventuelle dispensasjoner.

TILTAK SOM BEHANDLES ETTER SØKNAD PBL. KAP. 20

3.1. BOLIGBYGG og FRITIDSHUS

(Matrikkel-koder i parentes)

Tiltaksklasse 1 og 3 utgår Tiltaksklasse 2 erstattes disse.

	Basisgebyr	
a	Enebolig (111) + (113)	17 500 (17 664)
b	Enebolig med hybel-/sokkelleilighet (112)	21 000 (21 208)
c	Tomannsbolig, vert.delt (121) + (123)	21 000 (21 208)
d	Tomannsbolig, hor.delt (122) + (124)	21 000 (21 208)
e	Rekkehus (131) + (132)	23 500 (23 573)
f	Kjede-/atriumhus (133) + (134)	23 500 (23 573)
g	Andre småhus med 3-4 boliger (136)	23 500 (23 573)
h	Boligbrakker (193)	11 500 (11 776)
i	Tilbygg og påbygg punkt a - h	10 500 (10 599)
j	Ombygging punkt a - h < 50 % av totalt areal	7 000 (7 054)
k	Ombygging punkt a - h > 50 % av totalt areal (hovedombygging)	11 500 (11 776)
l	Terrassehus (135)	47 000 (47 157)
m	Boligblokk/stort sammenbygd boligbygg (141 - 146)	47 000 (47 157)
n	Trygdeboliger, aldershjem, PU-boliger (151)	47 000 (47 157)
o	Studenthjem, studentboliger, b (152)	47 000 (47 157)
p	Annen boligbygning (159)	47 000 (47 157)
q	Tilbygg og påbygg punkt l - p	21 000 (21 208)
r	Ombygging punkt l - p < 50 % av totalt areal	25 500 (25 917)
s	Ombygging punkt l - p > 50 % av totalt areal (hovedombygging)	31 500 (31 816)
t	Fritidshus, seterhus, skogskoie o.l. (161 - 172)	15 000 (15 308)
u	Garasjer, uthus, naust (181 - 183)	11 000 (11 183)
v	Annen boligbygning (199)	11 000 (11 183)
w	Tilbygg og påbygg t - v	11 000 (11 183)
x	Ombygging t - v	10 000 (10 004)

3.1.1 ANDRE TILTAK PÅ BOLIG OG FRITIDSEIENDOM

	Fasadeendring/vindusskift og terrasser.	2 000 (2 345)
	Støttemurer	4 000 (4 711)
	Innhegning / gjerde / støyskerm / levegg	2 000 (2 345)
	Brygger	4 000 (4 711)
	Graving/fylling/sprengning	2 000 (2 345)
	Tekn. installasjoner (pipe, fyrkjel, våtrom, ventilasjon, slamavskiller)	2 000 (2 345)

Annet tiltak	2 000 (2 345)
Basseng	4 000 (7 054)
Brønn/dam	4 000 (4 711)
Pbl § 29-4 samtykke til plassering av mindre tiltak (lekehus mv.) som ellers er unntatt søknad, jf. forskrift om byggesak (SAK10) § 4-1 .	2 000
Pbl § 31-2, 4. ledd fravik fra TEK10 for eksisterende byggverk. Pr. fravik	8 000 (4 710)
Sammenføyning av bruksenheter	2 000

3.2. INDUSTRI OG LAGERBYGNING

(Matrikkel-koder i parentes)

	Basisgebyr	
a	Fabrikk- og verkstedsbygning (211) + (212)	42 000 (42 436)
b	Produksjonshall (213)	30 500 (30 638)
c	Bygning for renseanlegg, avfallshåndtering, vannforsyning o.l. (214, 215, 216)	30 500 (30 638)
d	Kraftstasjon o. l. (221) + (222) + (229)	36 500 (36 538)
e	Transformatorstasjon/kiosk (223) + (224)	24 500 (24 740)
f	Kjøle- og fryselager, silo (232 – 233)	30 500 (30 638)
g	Lagerhall (231)	24 500 (24 740)
h	Annen bygning (219) + (229) + (239) + (290)	28 000 (28 294)
i	Tilbygg og påbygg a – h: < 100 m ² > 100 m ² og < 500 m ² > 500 m ²	18 500 (18 836) 23 000 (23 574) 28 000 (28 295)
j	Ombygging punkt a – h < 50 % av totalt areal	25 500 (25 917)
k	Ombygging punkt a – h > 50 % av totalt areal (hovedombygging)	30 500 (30 638)
l	Driftsbygninger for landbruk/fiske (241) + (243) + (244)	24 500 (24 740)
m	Landbruksgarasje/redskapshus/naust (242) + (245)	22 000 (22 384)
n	Andre bygninger (248) + (249)	24 500 (24 740)
o	Tilbygg og påbygg l – n: < 100 m ² > 100 m ²	20 000 (20 057) 23 500 (23 573)
p	Ombygging punkt l – n < 50 % av totalt areal	15 500 (15 892)

3.3. KONTOR- OG FORRETNINGSBYGG

(Matrikkel-koder i parentes)

	Basisgebyr	
a	Kontorbygg, administrasjonsbygg og lignende (311 – 319)	58 500 (58 932)
b	Kjøpesenter, varehus, butikkbygning og lignende (321) + (322) + (329) + (330)	58 500 (58 932)
c	Bensinstasjon (323)	41 500 (41 524)
d	Annen bygning (390)	43 500 (43 614)
e	Tilbygg og påbygg a – d: < 100 m ² > 100 m ² og < 500 m ² > 500 m ²	25 500 (25 917) 41 500 (41 524) 40 500 (40 069)
f	Ombygging punkt a – d < 50 % av totalt areal	35 000 (35 349)
g	Ombygging punkt a – d > 50 % av totalt areal (hovedombygging)	41 500 (41 524)

3.4. SAMFERDSEL OG KOMMUNIKASJON

(Matrikkel-koder i parentes)

	Basisgebyr	
a	Ekspedisjons- og terminalbygninger og lignende (411 – 419)	53 000 (53 045)
b	Telekommunikasjonsbygninger (421 – 429)	29 000 (29 461)
c	Garasje, hangar-, veg- og biltilsynsbygning (431 – 449)	35 000 (35 349)
d	Annen bygning (490)	43 500 (43 614)
e	Tilbygg og påbygg a – d: < 100 m ² > 100 m ² og < 500 m ² > 500 m ²	28 000 (28 294) 34 000 (34 171) 40 000 (40 069)
f	Ombygging punkt a – d < 50 % av totalt areal	25 500 (25 917)
g	Ombygging punkt a – d > 50 % av totalt areal (hovedombygging)	30 500 (30 638)

3.5. HOTELL- OG RESTAURANTBYGNING

(Matrikkel-koder i parentes)

	Basisgebyr	
a	Hotell- og motellbygning (511 – 519)	70 500 (70 740)
b	b. Camping-/utleiehytte (524) 20 000 30 000 40 000	35 000 (35 349)
c	Annen bygning for overnatting (521, 522, 523 og 529)	41 000 (41 247)
d	Restaurant-, kafé-, gatekjøkken-, kioskbygning og lignende (531 – 539)	41 000 (41 247)
e	e. Annen bygning (590)	41 000 (41 247)
f	Tilbygg og påbygg a – e: < 100 m ² > 100 m ² og < 500 m ² > 500 m ²	29 000 (29 461) 38 500 (38 903) 44 500 (44 780)
g	Ombygging punkt a – e < 50 % av totalt areal	44 500 (44 780)
h	Ombygging punkt a – e > 50 % av totalt areal (hovedombygging)	38 500 (38 903)

3.6. KULTUR- OG FORSKNINGSBYGNING

(Matrikkel-koder i parentes)

	Basisgebyr	
a	Lekeparks og barnehage (611)	41 000 (41 247)
b	Bygg for undervisning/kultur/forskning (612 – 649)	70 500 (70 740)
c	Idrettsbygg (651 – 659)	46 500 (46 849)
d	Kino, teater, samfunnshus og lignende (661 – 669)	58 500 (58 932)
e	Kirke/gravkapell og lignende (671 – 679)	53 000 (53 045)
f	Annen bygning (690)	58 500 (58 932)
g	Tilbygg og påbygg a – f:	
	< 100 m ²	29 000 (29 461)
	> 100 m ² og < 500 m ²	38 500 (38 903)
	> 500 m ²	48 000 (48 366)
h	Ombygging punkt a – f < 50 % av totalt areal	33 000 (33 005)
i	Ombygging punkt a – f > 50 % av totalt areal (hovedombygging)	38 500 (38 903)

3.7. HELSEBYGNING

(Matrikkel-koder i parentes)

	Basisgebyr:	
a	Sykehus (719)	176 000 (176 840)
b	Sykehjem (721-723)	70 500 (70 740)
c	Annen bygning (790)	53 000 (53 045)
d	Tilbygg og påbygg a – c:	
	< 100 m ²	35 000 (35 349)
	> 100 m ² og < 500 m ²	41 000 (41 247)
	> 500 m ²	47 000 (47 157)
e	Ombygging punkt a – c < 50 % av totalt areal	41 000 (41 247)
f	Ombygging punkt a – c > 50 % av totalt areal (hovedombygging)	47 000 (47 157)

3.8. FENGSEL, BEREDSKAPSBYGNING

(Matrikkel-koder i parentes)

	Basisgebyr:	
a	Fengsel, beredskapsbygning og lignende (811 – 829)	53 000 (53 045)
b	Annen bygning (890)	47 000 (47 157)
c	Monument, offentlig toalett (830) + (840)	35 000 (35 349)
d	Tilbygg og påbygg a – c:	
	< 100 m ²	29 000 (29 461)
	> 100 m ² og < 500 m ²	33 000 (33 005)
	> 500 m ²	36 500 (36 538)
e	Ombygging punkt a – c < 50 % av totalt areal	33 000 (33 005)
f	Ombygging punkt a – c > 50 % av totalt areal (hovedombygging)	38 500 (38 903)

3.9. VARIGE KONSTRUKSJONER OG ANLEGG

	Veg, parkeringsplass, støyvoll, bro, molo, VA-anlegg og lignende For større anlegg i tiltaksklasse 3 skal betales gebyr etter medgått tid.	17 500 (17 663)
--	--	------------------------

3.10. DISPENSASJONSSØKNADER

1	Planer (kommuneplan, reguleringsplan, bebyggelsesplan, og byggelinjer og -grenser til disse)	5 000 (7 054)
2	pbl § 1-8 (forbud mot tiltak mv. langs sjø og vassdrag)	5 000 (7 054)
3	pbl § 29-4 (bygningens plassering, høyde og avstand fra nabogrense)	5 000 (2 938)
4	Dispensasjoner fra arealplan for gjennomføring av tiltak etter pbl. §§ 20-4 og 20-5 i uregulert strøk. Gjelder ikke dispensasjoner etter pkt. 3.10.2 og 3.10.3, eller dispensasjon fra byggelinjer og byggegrenser.	3 000
5	Dispensasjoner fra reg.plan mv for gjennomføring av tiltak etter pbl. §§ 20-4 og 20-5 i regulert strøk. Gjelder ikke dispensasjoner etter pkt. 3.10.2 og 3.10.3, eller dispensasjon fra byggelinjer og byggegrenser.	3 000
6	Fra byggt teknisk forskrift (TEK10). Pr. kapittel/fagområde. Ved flere dispensasjoner i samme sak, betales høyeste sats for første dispensasjon. For øvrige dispensasjoner i samme sak betales 1000,- pr. stk.	8 000

3.11. ENDRINGSSØKNADER (mindre endringer)

	Basisgebyr:	4 000 (4 711)
	Ved øket areal beregnes det basisgebyr samt kr. 15,- pr. m2 bruksareal.	
	Ved større endringer beregnes gebyr som ved ombygging	
	Ved endring av ansvarsrett skal det tas halvt basisgebyr + gebyr for godkjenning av ansvarsrett etter pkt. 16. (gjelder ikke for ansvarsretter for nye områder)-	

3.12. FORNYELSE AV BYGGETILLATELSE

	Ny behandling av byggetillatelse før fristen utgår	3 000
--	--	-------

3.13. RIVING

	Gebyr pr. bygning < 100 m2	2 000 (2 345)
	Gebyr pr. bygning > 100 m2	6 000 (4 711)

3.14. INSTALLASJONSTILLATELSE AV HEIS / LØFTEANORDNING (PR. STK.)

	Gebyr pr. heis	8 000 (5 878)
	Gebyr pr. trappeheis	1 200 (1 130)
	Gebyr pr. løfteplattform	6 000 (5 878)

3.15. ANDRE TILTAK PKT. 2 TIL PKT. 9

	Fasadeendring/vindusskift	10 000 (3 523)
	Skilt/reklame	8 000 (3 523)
	Større skiltplan	14 000 (7 054)
	Støttemurer	14 000 (7 054)
	Innhegning/gjerde/støyskjerm og andre tiltak	10 000 (3 523)
	Tekniske installasjoner	8 000 (3 523)
	Andre tiltak (herunder turstier mv.)	8 000 (3 523)
	Pbl § 29-4 samtykke til plassering av mindre tiltak som ellers er unntatt søknad, jf. forskrift om byggesak (SAK10) § 4-1.	4 000 (2 345)
	Pbl § 31-2, 4. ledd fravik fra TEK10 for eksisterende byggverk. Pr. fravik	8 000 (4 711)

3.16. GODKJENNING AV ANSVARLIG SØKER, PROSJEKTERENDE, UTFØRENDE KONTROLLERENDE FOR PROSJEKTERING OG UTFØRING.

	Gebyr beregnes for hvert tiltak det søkes om og ilegges tiltakshaver der foretaket ikke har sentral godkjenning (pr. foretak) :-	1 167
	Ved endring av ansvarsrett skal det i tillegg tas halvt gebyr for endringssøknader etter pkt. 11.-	

3.17. UTENDØRSPLANER/OPPARBEIDELSESPLANER (pr. plan)

< 5000 m2	4 000 (2 938)
> 5000 m2	8 000 (5 878)

3.18. FRIKJØP PARKERING

Beløpet fastsettes etter kommunalt vedtak	350 000
---	----------------

3.19.
TILTAK SOM KAN FORESTÅS AV TILTAKSHAVER

Basisgebyr:	
a § 20-4 a) mindre tiltak på bebygd eiendom *)	4 000 (4 711)
b § 20-4 b) alminnelige driftsbygninger i landbruket.	5 500 (5 878)
c § 20-4 c) midlertidige bygninger, konstruksjoner eller anlegg	4 000 (4 711)
d § 20-4 e) andre mindre tiltak *)	3 000 (2 938)
e *) For mindre tiltak etter PBL § 20-4 (under 15 m2 BRA/BYA) betales halvt basisgebyr	
f *) For endringssøknader for tiltak etter PBL § 20-4 skal det betales halvt basisgebyr	

3.20. DELINGSSØKNADER

Søknader i regulert område i henhold til plan eller med fastsatt grense i uregulert område eller deling av eiendom	4 000 (4 711)
Søknader i regulert område der grenser ikke er fastsatt i plan, inkludert nødvendig reguleringsendring	8 000 (5 886)
Søknader i uregulert område	8 000 (7 071)

3.21. DIV. GEBYR JF. ALMINNELIGE BESTEMMELSER §§ 4, 11, 12, 13, 15 OG 16.

a § 4. Ekstra gebyr fra og med 2. trinn i trinnvis behandling (2. igangsettingssøknad)	5 000 (4 711)
b § 11. Minstegebyr ved pålegg etter plan- og bygningsloven	5 878
c § 13. Gebyr i tillegg til konsulentutgifter ved sakkyndig bistand	3 000 (2 345)
d § 14 a. Gebyr for medgått tid pr time	950 (923)
e § 16. Gebyr for innhenting av tillatelse, samtykke/ uttalelse fra annen myndighet etter pbl § 21-5.	3 000 (2 938)

3.22. Ferdigattest og brukstillatelser

Utstedelse av ferdigattest for tiltak etter pbl § 20-3. Halv pris hvis det tidligere er gitt midlertidig brukstillatelse for hele tiltaket.	2 000
Utstedelse av midlertidig brukstillatelse, pr. brukstillatelse. For tiltak med flere bruksenheter betales fullt gebyr for første brukstillatelse og halvt for de øvrige	2 000
Driftstillatelse for heis	1 500

3.23. Forhåndskonferanse

Bolighus inntil fire boenheter, fritidsboliger mv.	1 500
Større boligbygg, næringsbygg mv.	3 000

4.1 Opprettelse av matrikkelenhet
4.1.1 Oppretting av grunneiendom og festegrunn

areal fra 0 – 1500 m2	19 500 (18 864)
areal fra 1501 – 2000 m2	22 000 (21 208)
areal fra 2001 m2 – økning pr. påbegynt da.	1 200 (1 167)
punktfeste	16 000 (15 308)
Tillegg pr. parsell mer enn en	2 000 (1 750)

Ved fradeling av flere tilgrensende tomter samtidig, betales 90 % for tomt 2-5, 80 % for tomt 6-10 og 70 % for tomt 11 og videre.

4.1.2 Oppretting av grunneiendom og festegrunn (tilleggsareal)

Tilleggsareal (inntil 250 m ²) til eksisterende eiendommer samt frittliggende arealer inntil 100 m ² til naust, garasjer og uthus betales gebyr med 50% av satsene i pkt. 4.1.1.

4.1.3 Matrikulering av eksisterende umatrikulert grunn

areal fra 0 – 1500 m ²	19 500 (18 863)
areal fra 1501 – 2500 m ²	22 000 (21 208)
areal fra 2501 m ² – gebyr etter medgått tid iht. pkt. 4.11, minimumsgebyr kr. 20 650,-	
punktfeste	16 000 (15 308)
Tillegg pr. parsell mer enn en	20 00 (1 750)

Ved fradeling av flere tilgrensede tomter samtidig, betales 90 % for tomt 2 - 5, 80 % for tomt 6 – 10 og 70 % for tomt 11 og videre.

4.1.4 Oppmåling av uteareal på eierseksjon

Basisgebyr	22 000 (21 208)
Gebyr for oppmåling av uteareal pr. eierseksjon:	
areal fra 0 – 250 m ²	3 000 (2 938)
areal fra 251 – 2000 m ²	6 000 (5 878)
areal fra 2001 m ² – økning pr. påbegynt da.	1 200 (1 167)

4.1.5 Oppretting av anleggseiendom

Gebyr for oppretting av anleggseiendom faktureres etter medgått tid, med et minimumsgebyr som for oppretting av grunneiendom pkt . 4.1.1.

4.1.6 Registrering av jordsameie

Gebyr for registrering av eksisterende jordsameie faktureres etter medgått tid, med et minimumsgebyr	4 000 (3 523)
--	---------------

4.2 Oppretting av matrikkelenhet uten oppmåling eller fullført oppmålingsforretning

4.2.1 Oppretting av matrikkelenhet uten oppmåling

Gebyr faktureres etter medgått tid, med et minimumsgebyr	4 000
--	-------

4.2.2 Oppretting av matrikkelenhet uten fullført oppmålingsforretning

Viser til 4.1.1, 4.1.2, 4.1.4 og 4.1.5. I tillegg kommer tilleggsgebyr for å utføre oppmålingsforretning	4 000 (3 523)
--	---------------

4.2.3 Avbrudd i oppmålingsforretning eller matrikulering

Gebyr for utført arbeid når saken blir trukket før den er fullført, må avises, ikke lar seg matrikkelføre på grunn av endrede hjemmelsforhold eller av andre grunner ikke kan fullføres, settes til 1/3 av gebyrsatsene etter 4.1 og 4.2.

4.3 Grensejustering

4.3.1 Grunneiendom, festegrunn og jordsameie

Ved gebyr for grensejustering kan arealet for involverte eiendommer justeres med inntil 5 % av eiendommens areal. (maksimalgrensen er satt til 500 m ²). En eiendom kan imidlertid ikke avgi areal som i sum overstiger 20 % av eiendommens areal før justeringen. For grensejustering til veg- eller jernbaneformål kan andre arealklasser gjelde.	
areal fra 0 – 250 m ²	8 500 (8 232)
areal fra 251 – 500 m ²	12 000 (11 776)

4.3.2 Anleggseiendom

For anleggseiendom kan volumet justeres med inntil 5 % av anleggseiendommens volum, men den maksimale grensen settes til 1000 m ³	
volum fra 0 – 250 m ³	12 000 (11 776)
volum fra 251 – 1 000 m ³	18 000 (17 663)

4.4 Arealoverføring

4.4.1 Grunneiendom, festegrunn og jordsameie

Ved arealoverføring skal oppmålingsforretning og tinglysing gjennomføres. Arealoverføring utløser dokumentavgift. Dette gjelder ikke arealoverføring til veg- og jernbaneformål. Gebyr belastes etter med 60 %-av satsene i pkt. 4.1.1.	
--	--

4.4.2 Anleggseiendom

For anleggseiendom kan volum som skal overføres fra en matrikkelenhet til en annen, - ikke være registrert på en tredje matrikkelenhet. Volum kan kun overføres til en matrikkelenhet dersom vilkårene for sammenføring er til stede. Matrikkelenheten skal utgjøre et sammenhengende volum.	
volum fra 0 – 250 m ³	24 000 (23 573)
volum fra 251 – 500 m ³	30 000 (29 461)
volumoverføring pr. nytt påbegynt 500 m ³ medfører en økning av gebyret på	4 000 (3 523)

4.5 Klarlegging av eksisterende grense der grensen tidligere er koordinatbestemt ved oppmålingsforretning

For inntil 2 punkter	4 000 (4 116)
For overskytende grensepunkter, pr. punkt	600 (573)

4.6 Klarlegging av eksisterende grense der grensen ikke tidligere er koordinatbestemt / eller klarlegging av rettigheter

For inntil 2 punkter	8 500 (8 232)
For overskytende grensepunkter, pr. punkt	1 200 (1 167)
Gebyr for klarlegging av rettigheter faktureres etter medgått tid, med et minimumsgebyr	4 000 (3 523)

4.7 Privat grenseavtale

Gebyr faktureres etter medgått tid, med et minimumsgebyr	4 000 (3 523)
--	----------------------

4.8 Tillegg for innhenting av relevante opplysninger i forbindelse med oppmålingsforretning

Matrikkelloven setter krav til hvilken informasjon kommunen skal skaffe tilveie i forbindelse med saker etter matrikkelloven.
For arbeid med innhenting av nødvendig relevant informasjon i forbindelse med matrikkelforretninger faktureres gebyr etter fast timesats samt tillegg for utgifter som kommunen blir belastet med i tilknytning til dette arbeidet.
I tillegg faktureres utgifter som kommunen har i forbindelse med å innhente slik informasjon.

4.9 Forandringer i grunnlaget for matrikkelføring av saken

Gjør rekvisenten under sakens gang forandringer i grunnlaget for matrikkelføring av saken, opprettholdes likevel gebyret.

4.10 Utstedelse av matrikkelbrev – gebyr fastsatt i matrikkelforskriften

~~Endring i maksimalsatsene reguleres av Statens kartverk i takt med den årlige kostnadsutviklingen~~

Matrikkelbrev inntil 10 sider	175
Matrikkelbrev over 10 sider	350

4.11 Timesats

Gebyr etter medgått tid faktureres med timepris	950 (923)
---	-----------

KAP. 5 EIERSEKSJONERING / RESEKSJONERING

5.1 Gebyrer for eiendomsseksjonering og reseksjonering

Gebyrer for eiendomsseksjonering og reseksjonering fastsettes etter gebyrbestemmelsene i eierseksjonsloven. Pt. er gebyret fastsatt til 3 ganger rettsgebyret dersom befaring ikke er nødvendig og 5 ganger rettsgebyret dersom det må gjennomføres befaring. Gebyrer for oppmåling ved seksjonering av uteareal jf. 4.1.4 kommer i tillegg til disse satsene. Gebyrer til staten for nødvendig tinglysing innkreves av kommunen i tillegg til de kommunale gebyrene.

KAP. 6 PRISLISTE FOR ANDRE TJENESTER

Disse tjenestene leveres i konkurranse med private tjenesteytere og satsene skal følge markedspris og ikke selvkostprinsippet. MRK! Det skal beregnes merverdiavgift på disse tjenestene og MVA kommer i tillegg til satsene i de enkelte punkt.

For punkter der det ikke er satt bestemmelser om tillegg for reisetid og forbruksmateriell inngår dette i det generelle prisgrunnlaget. Innenfor de punkter der det regnes tillegg for reisetid og forbruksmateriell skal følgende inngå i dette punkt:		
Timesats for reisetid		1 100 (997)
Utgifter til transportmiddel/kjøregodtgjørelse	Etter forbruk	
Merkemateriell (grensemerker/fliser og lignende)	Etter forbruk	

6.1 Utarbeidelse/utstedelse av privatrettslige dokumenter

(Skjøter / festekontrakter / rettighetsdokumenter som veirett mv.)

Utarbeidelse/utstedelse av dokumenter pr. dokument :	1 200 (1 167)
Bistand i forbindelse utstedelse av dokumenter under dette punkt faktureres etter medgått tid og med minstepris tilsvarende en halv time.	550 (488)
følgende timesats benyttes :	1 100 (997)

6.2 Plassering og beliggenhetsk kontroll av tiltak (Husutsett mm.)

6.2.1 Plassering og beliggenhetsk kontroll

Tjenesten omfatter påvisning av 2-punkts byggelinje for tiltak med nødvendige høydedata. Plassering omfatter beregning av nødvendige stikningsdata, fysisk påvisning av plassering samt dokumentasjon av stikningsdata og påvisning m/kontrollerklæring. For tiltak med behov for byggelinjer med flere punkt beregnes tilleggspris for ekstrapunkter. Rekvirent er ansvarlig for sikring av påviste punkter i gjennomføringsprosessen.

Det forutsettes at det foreligger en entydig situasjonsplan og at tomtegrensene på forhånd er avmerket og uomtvistet. Beliggenhetsk kontroll omfatter fysisk innmåling av gjennomført tiltak, nødvendig måle-dokumentasjon og kontrollerklæring for tiltakets plassering.

Dersom tiltak må påvises flere ganger blir arbeidet fakturert med egen pris.

Plassering av bygning m/dokumentasjon – tiltak 1	8 000 (7 416)
+ tillegg pr. tiltak utover ett på samme eiendom og i samme oppdrag	2 000 (1 963)
+ ev. tillegg for ekstrapunkt utover 2 pkt i tiltak - pr. punkt	1 000 (997)
+ tillegg for reiseutgifter og forbruksmateriell	Etter forbruk
Fornytt plassering av tiltak pr. tiltak:	4 000 (4 116)
+ tillegg for reiseutgifter og forbruksmateriell	Etter forbruk

6.2.2 Beliggenhetsk kontroll

Når plassering er foretatt av andre enn kommunen:	
Beliggenhetsk kontroll tiltak m/dokumentasjon – tiltak 1:	8 000 (7 416)
+ tillegg pr. tiltak utover ett på samme eiendom i samme oppdrag	2 000 (1 994)
+ tillegg for reiseutgifter og forbruksmateriell	Etter forbruk

6.3 Påvisning av kommunale ledninger/ledningsnett og detaljer i arealplan

Tjenesten omfatter beregning av nødvendige stikningsdata, fysisk påvisning og merking samt dokumentasjon på utført oppdrag. Oppdragene faktureres etter medgått tid med minstepris + tillegg for reisekostnader og forbruksmateriell.

Arbeid faktureres med minstepris	4 000 (3 410)
følgende timesats benyttes	1 100 (965)
+ tillegg for reiseutgifter og forbruksmateriell	Etter forbruk

6.3.1 Andre måle-/beregningsgrunnlag

Arbeid faktureres med minstepris	4 000 (3523)
følgende timesats benyttes	1 100 (997)
+ tillegg for reiseutgifter og forbruksmateriell	Etter forbruk

6.4 Kart og karttjenester

6.4.1 Kopier av kommunens kartverk

Salg av kart er underlagt merverdiavgiftsberegning og mva. kommer i tillegg til alle oppgitte satser i dette kapitlet. Alle kart kan betales kontant i kommunens servicetorg.

Kopier av kommunens kartverk betales med følgende satser i tillegg til utskrifts/kopieringsutgiftene:

6.4.1.1 Ekspedisjonsgebyr

Ved alle kopieringsoppdrag der rekvirent ønsker å betale ved faktura påløper et ekspedisjonsgebyr i tillegg til satsene under kapittel 6.4.

Ekspedisjonsgebyr	200 (176)
-------------------	------------------

6.4.1.2 Ordinære papirkopier/utskrifter fra kommunens kartverk

For utskrifter i papirstørrelse A4-A3 betales kun utskrifts-/kopieringsutgifter. Som hovedregel skal disse betales kontant i kommunens servicetorg. Dersom utskrifter skal sendes påløper ekspedisjonsgebyr.

For utskrifter i store papirformater betales følgende gebyrer:		
Papirstørrelse	1 stk.	Pr. tilleggseksempplar
A2	300 (287)	100 (122)
A1	450 (424)	200 (175)
A0	600 (573)	300 (228)

For større kopier enn A0 betales 700 kr (583) pr. eksemplar pluss 300 kr (276) pr.m² for overskytende format.

6.4.1.3 Digitale kartdata

Pris for digitale kartdata beregnes etter Statens kartverks priskalkulator for digitale kartdata. Link til kalkulatoren er:

<http://www.kartverket.no/Kart/Geodatasamarbeid/Geovekst/Salg-av-Geovekst-data/>

Data bestilles via Infoland. I særlige tilfeller kan kommunen levere disse data. Det beregnes da ekspedisjonsgebyr i tillegg til datapris iht. priskalkulatoren.

6.4.1.4 Digitale flybilder (ortofoto)

Pris for digitale flybilder (ortofoto) beregnes etter Statens kartverks priskalkulator for digitale kartdata. Link til kalkulatoren er:

<http://www.kartverket.no/Kart/Geodatasamarbeid/Geovekst/Salg-av-Geovekst-data/>

Data bestilles via Infoland. I særlige tilfeller kan kommunen levere disse data. Det beregnes da ekspedisjonsgebyr i tillegg til datapris iht. priskalkulatoren.

6.4.1.5 Spesialkart

For utarbeidelse av spesialkart betales oppdrag etter medgått tid. Utskrifts-/kopieringsutgifter iht. format samt ekspedisjonsgebyr kommer i tillegg ved slike bestillinger.

følgende timesats benyttes	1 100 (997)
----------------------------	-------------

6.4.1.6 Situasjonsskart

Gebyret for situasjonsskart er inkludert i annet saksbehandlingsgebyr og faktureres ikke særskilt.

Situasjonsskart med naboliste og planinformasjon (inkl. mva.)	1 250 (1541)
Naboliste (inkl. mva.)	350 (329)

6.5 Miljøfyrtårnsertifisering

Sertifisering	6 000 (5 135)
Resertifisering	4 000 (3 081)

KAP. 7 FORURENSNINGSLOVEN

Gebyr fastsatt med hjemmel i forskrift 1. juni 2004 nr. 931 om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften), §§ 11-4 og 2-12, jf. lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (Forurensningsloven).

7.1 Behandling av utslippsøknader avløpsvann

Det skal betales et engangsgebyr for saksbehandling ved:

Søknad om tillatelse etter forurensningsforskriftens kap. 12	6 000 (5 262)
Søknad kommunalt avløpsvann etter forurensningsforskriften kap. 13	10 000 (8 827)
Søknad oljeholdig avløpsvann etter forurensningsforskriften kap. 15	6 000 (5 262)
Søknad påslipp etter forurensningsforskriften kap. 15A	6 000 (5 262)

Saksbehandlingsgebyret skal også betales ved avslag på søknad

7.2 Tilsyn av separate avløpsanlegg

Gebyr pr. anlegg	100 (103)
------------------	------------------

7.3. Behandling av tiltaksplan for terrenginngrep i forurenset grunn

Tiltak av liten vanskelighetsgrad	12 000
Tiltak av større vanskelighetsgrad	24 000

KAP. 8 JORDLOVBEHANDLING OG KONSESJONSBEHANDLING

Gebyr hjemlet i sentral forskrift om gebyr for behandling av konsesjon og delingssaker

8.1 Saksbehandlingsgebyr jordlovsbehandling

Jordlovsbehandling av delingssaker	2 000
------------------------------------	--------------

8.2 Saksbehandling konsesjonssøknader

Saksbehandling konsesjonssøknader Saker behandlet administrativt	5 000
Saker behandlet av politisk utvalg	

Vedlegg 2. Budsjettskjema 1A

Budsjettskjema 1A	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Skatt på inntekt og formue	-561 305	-586 000	-604 895	-607 000	-607 000	-607 000
Ordinært rammetilskudd	-686 620	-701 924	-719 105	-717 400	-722 400	-725 400
Skatt på eiendom	-104 385	-103 760	-93 260	-93 260	-93 260	-93 260
Andre direkte eller indirekte skatter	-39 982	-39 500	-38 500	-38 500	-38 500	-38 500
Andre generelle statstilskudd	-45 257	-41 907	-42 157	-42 387	-42 687	-42 687
Sum frie disponible inntekter	-1 437 549	-1 473 091	-1 497 917	-1 498 547	-1 503 847	-1 506 847
Renteinntekter og utbytte	-40 826	-31 500	-36 500	-36 500	-36 500	-36 500
Gevinst på finansielle instrumenter	-109 141	0	0	0	0	0
Renteutgifter provisjoner og andre finansutgifter	56 286	62 923	63 842	66 544	63 255	64 477
Avdrag på lån	44 969	50 699	55 998	58 228	60 188	62 398
Netto finansinntekter/-utgifter	-48 712	82 122	83 340	88 272	86 943	90 375
Til bundne avsetninger	22 473	21 173	22 181	22 181	22 181	22 181
Til ubundne avsetninger	138 187	12 700	7 000	7 000	7 000	7 000
Bruk av tidl års regnsk m mindreforbruk	-14 246	0	0	0	0	0
Bruk av ubundne avsetninger	-15 620	-12 625	-1 625	-1 625	0	0
Bruk av bundne avsetninger	-30 258	-13 596	-10 834	-10 834	-10 834	-10 834
Netto avsetninger	100 536	7 652	16 722	16 722	18 347	18 347
Overført til investeringsbudsjettet	21 608	16 216	29 431	36 460	40 600	40 683
Til fordeling drift	1 352 506	1 367 101	1 368 424	1 357 093	1 357 957	1 357 442
Sum fordelt drift (fra skjema 1B)	1 352 506	1 367 101	1 368 424	1 357 093	1 357 957	1 357 442
Merforbruk/mindreforbruk	-11 611	0	0	0	0	0

Vedlegg 3. Budsjettskjema 2A

Budsjettskjema 2A	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	ØkPI 2018	ØkPI 2019	ØkPI 2020
Investeringer i anleggsmidler	369 176	438 560	355 010	238 420	316 830	288 250
Utlån og forskutteringer	47 139	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
Kjøp av aksjer og andeler						
Avdrag på lån	48 123	12 740	12 740	12 740	12 740	12 740
Dekning av tidligere års udekket						
Avsetninger	60 375	116 220	37 460	41 860	34 460	34 460
Årets finansieringsbehov	524 813	617 520	455 210	343 020	414 030	385 450
<i>Finansiert slik</i>						
Bruk av lånemidler	-277 733	-279 750	-211 329	-147 510	-227 980	-196 954
Inntekter fra salg av anleggsmidler	-10 306	-2 000	-5 000	-5 000	-2 000	-2 000
Tilskudd til investeringer	0	0	0	0	0	0
Kompensasjon for merverdiavgift	-54 235	-64 670	-40 250	-30 250	-44 850	-44 213
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	-66 159	-176 790	-42 800	-80 300	-34 800	-64 800
Andre inntekter	-5 636	-6 000	-4 000	-4 000	-4 000	-4 000
Sum ekstern finansiering	-414 069	-529 210	-303 379	-267 060	-313 630	-311 967
Overført fra driftsregnskapet	-21 609	-26 350	-29 431	-36 460	-40 600	-40 683
Bruk av tidligere års udisponert						
Bruk av avsetninger	-89 135	-61 960	-122 400	-39 500	-59 800	-32 800
Sum finansiering	-110 744	-88 310	-151 831	-75 960	-100 400	-73 483
Udekket/udisponert	-	-	-	-	-	-

Vedlegg 4. Hovedoversikt investering

<i>Hovedoversikt investering</i>	<i>Regnskap 2015</i>	<i>Budsjett 2016</i>	<i>Budsjett 2017</i>	<i>ØkPI 2018</i>	<i>ØkPI 2019</i>	<i>ØkPI 2020</i>
Inntekter						
Salg av driftsmidler og fast eiendom	-10 306	-2 000	-5 000	-5 000	-2 000	-2 000
Andre salgsinntekter	0	0	0	0	0	0
Overføringer med krav til motytelse	-12 620	-144 550	-10 400	-47 900	-2 400	-32 400
Kompensasjon for merverdiavgift	-54 235	-64 670	-40 250	-30 250	-44 850	-44 213
Statlige overføringer	0	-	-	-	-	-
Andre overføringer	0	0	0	0	0	0
Renteinntekter, utbytte og eieruttak	-5 636	-6 000	-4 000	-4 000	-4 000	-4 000
SUM INNTEKTER (L)	-82 797	-217 220	-59 650	-87 150	-53 250	-82 613
Utgifter						
Lønnsutgifter	2 475	-	-	-	-	-
Sosiale utgifter	490	-	-	-	-	-
Kjøp av varer og tj som inngår i kommunal tj.prod.	260 013	346 430	292 300	200 000	245 400	238 000
Kjøp av varer og tj som erstatter kommunal tj.prod	0	0	0	0	0	0
Overføringer	60 662	86 400	56 710	32 420	65 430	44 250
Renteutg, provisjoner og andre finansutg	2 921	-	-	-	-	-
SUM UTGIFTER (M)	326 561	432 830	349 010	232 420	310 830	282 250
Finansieringstransaksjoner						
Avdrag på lån	48 123	12 740	12 740	12 740	12 740	12 740
Utlån	47 139	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
Kjøp av aksjer og andeler	42 615	5 730	6 000	6 000	6 000	6 000
Dekning av tidligere års udekket	0	0	0	0	0	0
Avsetning til ubundne investeringsfond	28 981	87 250	9 000	13 400	6 000	6 000
Avsetninger til bundne investeringsfondfond	31 394	28 970	28 460	28 460	28 460	28 460
SUM FINANSIERINGSTRANSAKSJONER (N)	198 252	184 690	106 200	110 600	103 200	103 200
FINANSIERINGSBEHOV (O = M+N-L)	442 016	400 300	395 560	255 870	360 780	302 837
Finansiering						
Bruk av lån	-277 733	-279 750	-211 329	-147 510	-227 980	-196 954
Salg av aksjer og andeler	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån	-53 539	-32 240	-32 400	-32 400	-32 400	-32 400
Overføringer fra driftsregnskapet	-21 609	-26 350	-29 431	-36 460	-40 600	-40 683
Bruk av tidligere års overskudd	0	0	0	0	0	0
Bruk av ubundne investeringsfond	-51 735	-53 160	-113 600	-30 700	-51 000	-24 000
Bruk av bundne fond	-37 400	-8 800	-8 800	-8 800	-8 800	-8 800
SUM FINANSIERING (R)	-442 016	-400 300	-395 560	-255 870	-360 780	-302 837
UDEKKET/UDISPONERT (S = O-R)	-	-	-	-	-	-

Vedlegg 5. Utgiftsutjevning 2017

A	B	C	D	E	F	G
Utgiftsutjevning	Vekt 2017	Antall Rana	Utgiftsbehovs indeks	+ / - utjevning	Andel utgiftsbehov	Endring fra 2016
		26 108	Lands- gjennomsnitt = 1	(1000 kr)	‰	(1000 kr)
0-1 år	0,0053	506	0,8491	-1 039	4,2340	-3
2-5 år	0,1420	1 134	0,9118	-16 272	4,5465	-2 312
6-15 år	0,2674	3 065	0,9766	-8 116	4,8700	-1 492
16-22 år	0,0224	2 542	1,0969	2 820	5,4700	74
23-66 år	0,1029	14 587	0,9699	-4 017	4,8367	-334
67-79 år	0,0550	2 989	1,1186	8 472	5,5781	978
80-89 år	0,0754	1 041	1,1833	17 952	5,9009	4 898
over 90 år	0,0379	244	1,1005	4 944	5,4876	1 487
Basistillegg	0,0190	1	0,3623	-15 733	1,8069	-569
Sone	0,0102	127 137	1,2417	3 201	6,1916	-757
Nabo	0,0102	43 785	0,9409	-783	4,6917	239
Landbrukskriterium	0,0021	0,0035	0,7095	-792	3,5378	-257
Innvandrere 6-15 år ekskl Skandinavia	0,0072	153	0,6647	-3 135	3,3145	416
Flyktninger uten integreringstilskudd	0,0082	261	0,3641	-6 772	1,8155	-2 881
Dødlighet	0,0448	162	1,0447	2 602	5,2097	1 651
Barn 0-15 med enslige forsørgere	0,0161	720	1,1378	2 881	5,6737	786
Lavinntekt	0,0101	736	0,5824	-5 477	2,9044	-2 365
Uføre 18-49 år	0,0063	486	1,0665	544	5,3188	-132
Opphopningsindeks	0,0093	0,4078	0,3762	-7 533	1,8760	3 146
Aleneboende 30 - 66 år	0,0189	2 003	0,9097	-2 215	4,5365	-2 215
PU over 16 år	0,0480	106	1,1142	7 115	5,5558	2 947
Ikke-gifte 67 år og over	0,0448	1 896	1,1342	7 807	5,6558	-194
Barn 1 år uten kontantstøtte	0,0174	183	0,9458	-1 225	4,7162	2 524
Innbyggere med høyere utdanning	0,0191	4 923	0,7677	-5 761	3,8284	-513
	1,0000		0,98419	-20 532	4,9078	8 580

Andel av befolkningen **4,9866** ‰

Andel utgiftsbehovsindeks **4 9078** ‰

Vedlegg 6. KOSTRA nøkkeltall

Utvalgte Kostra nøkkeltall	Rana 2013	Rana 2014	Rana 2015	KG 13 2015	Diff. 2015
<i>Finansielle nøkkeltall</i>					
Brutto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter	2,6	1,4	1,4	2,9	-1,5
Frie inntekter i kroner per innbygger	46 877	47 823	49 001	47 667	1 334
Netto lånegjeld i kroner per innbygger	38 053	40 744	48 126	60 648	-12 522
<i>Prioritering netto driftsutgifter pr målgruppe</i>					
Barnehage, kr pr innbygger 1-5 år	117 238	120 208	127 514	130 067	-2 553
Grunnskolesektor, kr pr innbygger 6-15 år	101 763	104 789	102 136	93 954	8 182
Kommunehelsetjenesten, kr pr innbygger	2 228	2 381	2 222	2 096	126
Pleie og omsorg, pr. innbygger 67 år og over	105 881	104 490	105 999	104 458	1 541
Sosialtjenesten kr pr innbygger 20-66 år	4 135	4 028	3 982	3 433	549
Barnevern, kr pr innbygger 0-17 år	7 574	9 209	8 785	7 616	1 169
Kultur, kr pr innbygger	2 164	2 166	2 052	1 887	165
Samferdsel, kr pr innbygger	1 502	1 177	1 525	689	836
Kirke, kr pr innbygger	735	673	646	486	160
Administrasjon og styring, kr pr innbygger	3 665	3 938	3 914	3 541	373
<i>Dekningsgrad</i>					
Andel barn 1-5 år med barnehageplass	94,3	94,6	94,2	91,5	2,7
Andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning	10,5	10,3	9,8	7,4	2,4
Legeårsverk pr 10 000 innbyggere, kommunehelsetjenesten	9,9	9,8	11,2	10,0	1,2
Fysioterapiårsverk per 10 000 innbyggere, kommunehelsetjenesten	10,5	10,4	9,5	8,7	0,8
Andel plasser i enerom i pleie- og omsorgsinstitusjoner	92,5	92,0	90,4	93,9	-3,5
Andel innbyggere 80 år og over som er beboere på institusjon	15,2	14,8	14,7	12,3	2,4
Andelen sosialhjelpsmottakere i alderen 20-66 år, av innbyggerne 20-66 år	4,3	4,3	2,7	2,5	0,2
Andel barn med barnevernstiltak ift. innbyggere 0-17 år	5,1	5,3	5,2	4,4	0,8
Syssel-, gangveier/turstier mv. m/kom. driftsansvar per 10 000 innb.	97,0	96,0	96,0	33,0	63,0
Kommunalt disponerte boliger per 1000 innbyggere	25,0	27,0	22,0	19,0	3,0
<i>Produktivitet/enhetskostnader</i>					
Korrigerte brutto driftsutgifter i kroner per barn i kommunal barnehage	149 919	152 112	164 280	179 993	-15 713
Korr. bto. driftsutg. til grunnsk., skolelok. og skoleskyss, pr elev	101 103	104 096	102 136	93 954	8 182
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 8.-10.årstrinn	13,3	13,0	13,5	15,1	-1,6
Korrigerte brutto driftsutg pr. mottaker av hjemmetjenester (i kroner)	213 952	222 404	248 560	236 414	12 146
Korrigerte brutto driftsutgifter, institusjon, pr. kommunal plass	892 910	957 539	947 873	1 089 124	-141 251
Årsgebyr for vannforsyning (gjelder rapporteringsåret+1)	1 297	1 362	1 362	2 299	-937
Årsgebyr for avløpstjenesten (gjelder rapporteringsåret+1)	1 452	1 757	1 933	3 284	-1 351
Årsgebyr for avfallstjenesten (gjelder rapporteringsåret+1)	2 898	3 104	3 151	2 385	766
Gjennomsnittlig saksbeh.tid for private forslag til detaljreg. Kalenderdager	187	263	215		
Andel søknader om motorferdsel i utmark innvilget.	95	94	88	94	-6

Kostra kvalitetsindikatorer	Rana 2013	Rana 2014	Rana 2015	KG 13 2015	Diff. 2014
<i>Barnehager</i>					
Andel barn 1-5 år med barnehageplass	94,3	94,6	94,2	91,5	2,7
Andel barnehager med åpningstid 10 timer eller mer per dag	54,5	54,5	54,5	41,4	13,1
Andel styrere og pedagogiske ledere med godkjent førskolelærerutdanning	93,0	92,3	96,5	93,0	3,5
Leke- og oppholdsareal per barn i barnehage (m2)	5,5	5,4	5,6	5,4	0,2
<i>Grunnskoleopplæring</i>					
Gjennomsnittlige grunnskolepoeng	58,5	39,2	40,3		
Andel elever med direkte overgang fra grunnskole til videregående opplæring	97,6	98,8	98,5	98,0	0,5
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 1.-10.årstrinn	12,2	12,4	13,7	14,5	-0,8
<i>Pleie og omsorg og kommunehelse</i>					
Andel nyfødte med hjemmebesøk innen to uker etter hjemkomst	90	98	99	86	13,0
Legetimer pr. uke pr. beboer i sykehjem	0,56	0,48	0,47	0,63	-0,2
Fysioterapitimer pr. uke pr. beboer i sykehjem	0,41	0,41	0,17	0,39	-0,2
Andel plasser i brukertilpasset enerom m/eget bad/wc	73,3	71,4	71,2	83,8	-12,6
System for brukerundersøkelser i hjemmetjenesten	Ja	Ja	Ja		
<i>Barnevern</i>					
Benyttet brukerundersøkelse siste år	Nei	Nei	Ja		
Innført internkontroll i barnevernstjenesten	Ja	Ja	Ja		
Andel undersøkelser med behandlingstid innen 3 måneder	54,0	58,0	89,0		
Stillinger med fagutdanning per 1 000 barn 0-17 år	4,5	3,7	4,5	4,1	0,4
<i>Avfall og renovasjon</i>					
Dager pr år med utvidet åpningstid for mottak av avfall	156	156	104	146	-42,0
Antall hentinger av matavfall i løpet av et år	52	52	52	38	14,0
<i>Kultur</i>					
Utlån alle medier fra folkebibliotek per innbygger	4,0	4,3	4,0	4,5	-0,5
Tilvekst alle medier i folkebibliotek per 1000 innbygger	227	249	221	146	75,0
<i>Kirke</i>					
Medlem av Dnk i prosent av antall innbyggere	86,5	85,7	85,2	72,3	12,9
Døpte i prosent av antall fødte	81,2	74,3	68,7	56,7	12,0
Konfirmerte i prosent av 15-åringer	69,2	76,4	68,6	58,0	10,6
<i>Samferdsel</i>					
Andel kommunale veier og gater uten fast dekke	17,6	17,9	17,9	8,9	9,0
Antall parkeringsplasser skiltet for forflytningshemmede pr. 10 000 innbygger	13	13	13	9	4,0
<i>Bolig</i>					
Kommunalt disponerte boliger per 1000 innbyggere	25	27	22	19	3,0
Andel kommunale boliger som er tilgjengelige for rullestolbrukere	74	68	59	51	8,0
<i>Brann- og ulykkesvern</i>					
Antall boligbranner pr. 1000 innbyggere	0,31	0,08	0,15	0,33	-0,2
Andel A-objekter som har fått tilsyn	99,3	97,3	98,0	74,0	24,0
Andel piper feiet	72,6	66,2	74,8	37,3	37,5

Vedlegg 7. Befolkningsutvikling 1990-2025

	1990	1992	1994	1996	1998	2000	2002	2003	2004	2005
Folkemengde 31.12	24 656	24 907	25 156	25 268	25 233	25 278	25 313	25 309	25 320	25 355
Fødte	326	340	336	366	335	310	276	297	269	274
Døde	233	202	217	217	223	231	220	222	215	221
Ekstern innflytting	585	665	820	703	771	745	682	636	678	666
Ekstern utflytting	668	746	801	820	843	800	771	718	721	686
0-1 år	650	664	699	751	694	645	545	581	581	560
2-5 år	1 261	1 338	1 354	1 381	1 449	1 458	1 350	1 248	1 204	1 180
6-15 år	2 987	2 967	3 064	3 164	3 257	3 382	3 530	3 599	3 587	3 608
16-22 år	2 793	2 624	2 419	2 165	2 078	2 015	2 099	2 111	2 173	2 180
23-66 år	13 915	14 147	14 357	14 454	14 350	14 330	14 322	14 269	14 246	14 268
67-79 år	2 410	2 471	2 504	2 507	2 476	2 434	2 381	2 363	2 368	2 371
80-89 år	563	633	673	750	832	905	966	1 008	1 014	1 028
90 +	62	64	80	89	99	109	120	130	147	160

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Folkemengde 31.12	25 190	25 092	25 281	25 282	25 499	25 652	25 752	25 943	26 078	26 039
Fødte	274	276	273	291	277	276	281	260	249	265
Døde	220	239	236	253	208	238	262	235	206	243
Ekstern innflytting	575	649	792	666	754	781	817	846	778	795
Ekstern utflytting	796	781	642	705	616	666	737	675	685	850
0-1 år	539	551	565	580	574	563	555	543	516	511
2-5 år	1 152	1 143	1 162	1 143	1 172	1 204	1 232	1 207	1 207	1 162
6-15 år	3 543	3 461	3 414	3 343	3 337	3 249	3 148	3 111	3 075	3 070
16-22 år	2 219	2 266	2 351	2 387	2 443	2 468	2 542	2 582	2 556	2 550
23-66 år	14 149	14 098	14 172	14 182	14 233	14 322	14 394	14 498	14 574	14 522
67-79 år	2 379	2 365	2 391	2 407	2 461	2 561	2 594	2 733	2 880	2 960
80-89 år	1 040	1 026	1 017	1 031	1 053	1 054	1 056	1 034	1 032	1 024
90 +	169	182	209	209	226	231	231	235	238	240

Befolkningsprognose

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Folkemengde 31.12	26 123	26 218	26 316	26 418	26 521	26 628	26 733	26 836	26 940	27 041
Fødte	265	271	276	280	283	286	287	288	288	288
Døde	231	226	228	229	230	229	232	235	235	237
Ekstern innflytting	777	781	784	784	783	782	780	779	778	777
Ekstern utflytting	727	731	734	734	733	732	730	729	728	727
0-1 år	534	538	547	556	563	569	573	575	576	576
2-5 år	1 113	1 105	1 092	1 097	1 127	1 138	1 153	1 166	1 176	1 183
6-15 år	3 062	3 079	3 080	3 053	3 023	3 011	3 002	2 990	2 986	2 958
16-22 år	2 487	2 437	2 355	2 297	2 246	2 217	2 195	2 187	2 199	2 223
23-66 år	14 612	14 671	14 777	14 873	14 909	14 923	14 930	14 929	14 917	14 914
67-79 år	3 031	3 081	3 141	3 187	3 295	3 371	3 445	3 501	3 515	3 547
80-89 år	1 047	1 065	1 068	1 098	1 097	1 130	1 151	1 209	1 295	1 357
90 +	237	243	255	256	262	269	283	279	277	284

Vedlegg 8. Befolkning plansoner

	2000	Andel i % 2000	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Andel i % 2015	Endring	Endring i %
Lyngheim	5 945	23,5 %	6 414	6 556	6 615	6 745	6 805	6 801	26,1 %	856	14,4 %
Gruben	5 317	21,0 %	5 227	5 192	5 188	5 239	5 225	5 249	20,0 %	-68	-1,3 %
Båsmoen	2 800	11,1 %	2 795	2 787	2 828	2 833	2 805	2 751	10,8 %	-49	-1,8 %
Ytteren	2 568	10,2 %	2 379	2 427	2 408	2 430	2 468	2 437	9,5 %	-131	-5,1 %
Selfors	2 204	8,7 %	2 187	2 204	2 217	2 230	2 267	2 247	8,7 %	43	2,0 %
Hauknes	1 851	7,3 %	2 018	2 051	2 085	2 109	2 145	2 171	8,2 %	320	17,3 %
Storforshei	1 205	4,8 %	1 173	1 175	1 162	1 139	1 150	1 155	4,4 %	-50	-4,1 %
Skonseng	1 143	4,5 %	1 105	1 070	1 078	1 070	1 096	1 099	4,2 %	-44	-3,8 %
Utskarpen	927	3,7 %	857	852	831	824	813	816	3,1 %	-111	-12,0 %
Dalsgrenda	819	3,2 %	804	799	790	777	767	764	2,9 %	-55	-6,7 %
Alteren	499	2,0 %	540	539	550	547	537	549	2,1 %	50	10,0 %
Totalt	25 278	100 %	25 499	25 652	25 752	25 943	26 078	26 039	100 %	761	3,01 %

Vedlegg 9. Sysselsatte etter bosted, arbeidssted og næring Rana

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Andel i %	Endring fra 2008	Endring fra 2014
Jordbruk, skogbruk og fiske	234	257	233	212	201	206	204	189	1,5 %	-45	-15
Bergverksdrift og utvinning	217	211	225	245	280	295	292	279	2,2 %	62	-13
Industri	1 806	1 619	1 493	1 527	1 478	1 471	1 674	1 503	11,8 %	-303	-171
Elektrisitet, vann og renovasjon	179	175	199	215	224	220	214	215	1,7 %	36	1
Bygge- og anleggsvirksomhet	1 101	1 097	1 167	1 178	1 215	1 246	1 255	1 252	9,9 %	151	-3
Varehandel, motorvognreparasjoner	1 712	1 678	1 676	1 694	1 688	1 701	1 660	1 635	12,9 %	-77	-25
Transport og lagring	773	707	712	685	695	699	677	685	5,4 %	-88	8
Overnattings- og serveringsvirksomhet	341	304	323	360	342	323	312	374	2,9 %	33	62
Informasjon og kommunikasjon	281	254	277	322	316	315	295	274	2,2 %	-7	-21
Finansiering og forsikring	150	143	133	138	138	127	129	119	0,9 %	-31	-10
Teknisk tjenesteyting, eiendomsdrift	485	469	469	499	495	505	499	483	3,8 %	-2	-16
Forretningsmessig tjenesteyting	573	479	475	464	419	398	509	441	3,5 %	-132	-68
Off.adm., forsvar, sosialforsikring	1 015	1 070	1 029	1 127	1 088	1 102	1 087	1 059	8,3 %	44	-28
Undervisning	966	983	1 008	1 008	1 017	1 010	1 000	936	7,4 %	-30	-64
Helse- og sosialtjenester	2 198	2 433	2 539	2 586	2 521	2 588	2 569	2 633	20,8 %	435	64
Personlig tjenesteyting	575	604	600	610	608	588	601	571	4,5 %	-4	-30
Uoppgitt	24	23	30	25	36	30	33	40	0,3 %	16	7
Totalt	12 630	12 506	12 588	12 895	12 761	12 824	13 010	12 688	100 %	58	-322

SSB sysselsetting registerbasert (SN2007)

Vedlegg 10. Eiendomsskatt og skattebelastning satser 2016

E-skatt bolig 2015	avtaler	boenheter
21 412 020	7 116	10 178

skattegrunnlag 2015	15 795 010 000
Bunnfradrag	5 089 000 000
Grunnlag e- skatt	10 706 010 000

Eiendomsskatt bolig ved ulike promiller og bunnfradrag

Gjeldende
skattevedtak

Bunnfradrag	0	50 000	100 000	200 000	300 000	400 000	500 000	600 000	700 000	800 000	900 000	1 000 000
Promille	Skatteproveny i mill	Skatteproveny i mill	Skatteproveny i mill	Skatteproveny i mill	Skatteproveny i mill	Skatteproveny i mill	Skatteproveny i mill	Skatteproveny i mill	Skatteproveny i mill	Skatteproveny i mill	Skatteproveny i mill	Skatteproveny i mill
2,0	31,59	30,57	29,55	27,52	25,48	23,45	21,41	19,38	17,34	15,31	13,27	11,23
Skatt pr boenhet	3 104	3 004	2 904	2 704	2 504	2 304	2 104	1 904	1 704	1 504	1 304	1 104
2,5	39,49	38,22	36,94	34,40	31,85	29,31	26,77	24,22	21,68	19,13	16,59	14,04
Skatt pr boenhet	3 960	3 755	3 630	3 380	3 130	2 880	2 630	2 380	2 130	1 880	1 630	1 380
3,0	47,39	45,86	44,33	41,28	38,22	35,17	32,12	29,06	26,01	22,96	19,90	16,85
Skatt pr boenhet	4 656	4 506	4 356	4 066	3 766	3 466	3 166	2 866	2 566	2 266	1 966	1 666
3,5	55,28	53,50	51,72	48,16	44,60	41,03	37,47	33,91	30,35	26,78	23,22	19,66
Skatt pr boenhet	5 432	5 237	5 042	4 742	4 442	4 142	3 842	3 542	3 242	2 942	2 642	2 342
4,0	63,18	61,14	59,11	55,04	50,97	46,90	42,82	38,75	34,68	30,61	26,54	22,47
Skatt pr boenhet	6 208	6 008	5 808	5 408	5 009	4 608	4 208	3 808	3 408	3 008	2 608	2 208
4,5	71,08	68,79	66,50	61,92	57,34	52,76	48,18	43,60	39,02	34,44	29,86	25,28
Skatt pr boenhet	6 902	6 728	6 553	6 083	5 633	5 183	4 733	4 283	3 833	3 383	2 933	2 483
5,0	94,77	91,72	88,66	82,56	76,45	70,34	64,24	58,13	52,02	45,92	39,81	33,70
Skatt pr boenhet	9 311	9 011	8 711	8 111	7 511	6 911	6 311	5 711	5 111	4 511	3 911	3 311
5,5	86,87	84,07	81,27	75,68	70,08	64,48	58,88	53,29	47,69	42,09	36,49	30,89
Skatt pr boenhet	8 535	8 260	7 985	7 435	6 885	6 335	5 785	5 235	4 685	4 135	3 585	3 035
6,0	94,77	91,72	88,66	82,56	76,45	70,34	64,24	58,13	52,02	45,92	39,81	33,70
Skatt pr boenhet	9 311	9 011	8 711	8 111	7 511	6 911	6 311	5 711	5 111	4 511	3 911	3 311
6,5	102,67	99,36	96,05	89,44	82,82	76,20	69,59	62,97	56,36	49,74	43,13	36,51
Skatt pr boenhet	10 087	9 762	9 437	8 787	8 137	7 487	6 837	6 187	5 537	4 887	4 237	3 587
7,0	110,57	107,00	103,44	96,32	89,19	82,07	74,94	67,82	60,69	53,57	46,44	39,32
Skatt pr boenhet	10 863	10 513	10 163	9 463	8 763	8 063	7 363	6 663	5 963	5 263	4 563	3 863

Figur- og tabelloversikt

Figur 1. Mer/mindreforbruk avdelinger	8
Figur 2. Handlefrihet.....	8
Figur 3. Netto investeringer	8
Figur 4. Netto lånegjeldsutvikling	9
Figur 5. Fond.....	9
Figur 6. Handlingsregel for bærekraft	9
Figur 7. Utvikling årsverk 2009-2015	10
Figur 8. Sykefravær 2009-2015	10
Figur 9. Andel lønnsutgifter 2008-2015	10
Figur 10. Netto driftsutgifter Rana diff. KG 13 (2015)	11
Figur 11. Dannelsen av Rana kommune i 1964.....	11
Figur 12. Endringer i befolkningen akkumulert 05-15	12
Figur 13. Fra industrisamfunn til tjenestesamfunn 1960 - 2015.	12
Figur 14. Rana kommunes plan –og styringssystem.	14
Figur 15. Sammenheng styringsdokumenter.	14
Figur 16. Styringsdialog.....	15
Figur 17. Usikre finansinntekter (2017 kroner)	17
Figur 18. Utvikling lånegjeld 2010-2020.....	31
Figur 19. Gjeldsgrad	31
Figur 20. Fordeling av netto lånegjeld etter formål, akk. tall	32
Figur 21. Rente og avdragsutvikling.....	33
Figur 22. Utvikling investeringsfond.....	34
Figur 23. Investeringer vann og avløp 2005-2015.....	58
Figur 24. Påvirkningsfaktorer Rana kommune.....	63
Figur 25. Befolkningsprognose 2016-2060	64
Figur 26. Aldersfordelt befolkningsutvikling	64
Figur 27. Fødselsoverskudd 2010-2060.....	64
Figur 28. Prognose unge og eldre 2016-2060	64
Figur 29. Aldersbæreevnen 2010-2060.....	65
Figur 30. Gjeldsgrad 2016-2056	66
Tabell 1. Måltall økonomisk bærekraft.....	9
Tabell 2. Plassering kommunebarometeret 2012-2016	11
Tabell 3. Aldersfordelt befolkningsutvikling.....	12
Tabell 4. Utvalgte styringsparametere økonomi.	15
Tabell 5. Utvalgte styringsparametere organisasjon.	16
Tabell 6. Måltall sykefravær	16
Tabell 7. Utvalgte styringsparametere tjenester.....	17
Tabell 8. Bærekraftindikatorer.....	17
Tabell 9. Salg av eiendommer	18

Tabell 10.	Etterslep bygg «en til en» vedlikehold	19
Tabell 11.	Oppgraderingsbehov kommunale bygg	19
Tabell 12.	Frie inntekter.....	20
Tabell 13.	Utvikling eiendomsskatteinntekter, i mill. kr	22
Tabell 14.	Demografiske rammer	23
Tabell 15.	Investeringer i planperioden	24
Tabell 16.	Finansiering av investeringer.....	25
Tabell 17.	Måloppnåelse	28
Tabell 18.	Økonomiske drivere.....	28
Tabell 19.	Omprioriteringer drift	28
Tabell 20.	Rammereduksjoner 2017-2020.....	29
Tabell 21.	Hovedoversikt drift.....	30
Tabell 22.	Endring rammer finans	32
Tabell 23.	Utvikling fondsmidler.....	33
Tabell 24.	Konsesjonskraft	34
Tabell 25.	Endring pensjonskostnader 2017 - 2020.....	35
Tabell 26.	Utvikling driftsrammer	36
Tabell 27.	Realendringer avdelingsbudsjett.....	37
Tabell 28.	Endring driftsrammer tjenesteproduksjon	38
Tabell 29.	Investeringsnivå 2016-2040.....	66
Tabell 30.	Fondsregnskap avløp 2015-2020	69
Tabell 31.	Fondsregnskap vann 2015-2020	69

Fakta og informasjon

Kontakt oss

Organisasjon

Politikk

Selvbetjening

Ledig stilling

Søk...

Kultur, idrett og fritid

Barn, familie og skole

Helse, sosial og omsorg

Bolig og eiendom

Natur og miljø

Skatt og kommunale krav

Næring

Vei og trafikk

Nyheter

Åpningstider i jula

Åpningstider Servicetorg og sentralbord:

23.12.16 : kl. 08.00 - 15.00

27. - 30.12.16 : kl. 10.00 - 14.00

PRESSEMELDING - Forskningsprosjekt om forebyggende familiearbeid

Avdeling for Barn og familier i Rana kommune inngikk 1. november i år kontrakt med Norges forskningsråd om gjennomføring av et doktor-gradsprosjekt i...

Høring - skolesaken med høringsfrist 13.02.2017

Rana kommune inviterer med dette, høringspartene og andre til å komme med høringsuttalelser til fremtidig skolestruktur i Rana kommune. Høringen er...

Varsel om oppstart - Plan 3076 Detaljregulering for Svenskveien 123

Hensikten med reguleringsarbeidet er å regulere eiendommen til flerbolighus i to etasjer

Høring - Plan 6030 Detaljregulering for E6 Illhøllia - Tjæraskaret

I henhold til plan og bygningslovens §§ 3-7 og 12-10 legges nytt forslag til detaljregulering for E6 Illhøllia-Tjæraskaret ut til offentlig ettersyn ...

Varsel om oppstart - Plan 2167 Detaljregulering for Myraveien, nordre del

Formålet med planarbeidet er å tilrettelegge området for fortetning og dermed høyere konsentrasjon av antall boenheter i samme område.

[Gå til siden Aktuelt for å se flere aktuelle saker og nyheter.](#)

Hjelp oss å bli bedre

Fant du det du lette etter?

- ☐ Ja
☐ Nei

Hva lette du etter?

Er det ting du savner på våre hjemmesider?

[Gi oss tilbakemelding - både ris og ros - på epost, slik at vi kan forbedre oss.](#)

Rådhuset i Rana kommune

Følg oss på Facebook

Rådmann: Robert Pettersen
Ordfører: Geir Waage
Ansvarlig redaktør: Robert Pettersen
Webredaktør: Kari Jørgensen

Sentralbord: 75 14 50 00
Epost: postmottak@rana.kommune.no
Servicetorget:
Mandag kl. 09.00 - 15.00
Tirsdag - fredag kl. 08.00 - 15.00

Besøksadresse:
Rådhusplassen 2, 8622 Mo i Rana
Postadresse: Postboks 173 8601 Mo i Rana
Org.nr: 872 418 032